

‘Wij bouwden kathedralen’

Een oral history-onderzoek naar de mijnsluiting in
Limburg

Iris Houben
Radboud Universiteit 2021
Bachelorwerkstuk Geschiedenis

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Hoofdstuk 1	
<i>1.1 Mijnwerkers van morgen</i>	9
<i>1.2 Bedrijfsstructuur</i>	10
<i>1.3 De mijn en de kerk</i>	12
Hoofdstuk 2	
<i>2.1 Eerste reactie</i>	14
<i>2.2 Op zoek naar nieuw werk</i>	17
<i>2.3 Stil Protest</i>	20
Hoofdstuk 3	
<i>3.1 Koempelmentaliteit?</i>	24
<i>3.2 De mijnen als herinnering</i>	27
Conclusie	30
Bibliografie	34
Bijlage	35

‘Wij bouwden kathedralen’

‘Ik vergeet daarbij niet dat de maatregelen inhouden dat er mensen zullen zijn die minder zullen gaan verdienen. Dat zal gebeuren. Ik ontken en misken niet, dat voor velen deze maatregelen een heel hard gelag zullen beteken. Maar ik geloof dat daarboven uitgaat de redelijke zekerheid die, dacht ik, hier gegeven wordt dat hier in Zuid-Limburg nieuw werk en nieuw leven en een nieuwe samenleving zijn fundamenten zal kunnen vinden.’¹

Het waren deze woorden die de toespraak van toenmalig minister van Economische Zaken Joop Den Uyl op 17 december 1965 concludeerden. De geruchten hingen al een tijdje in de lucht, maar nu was het toch echt zo ver: de mijnen werden definitief gesloten. Decennialang waren de steenkolenmijnen de drijvende kracht achter de Zuid-Limburgse economie geweest. Al vanaf omstreeks 1100 werd er voorzichtig steenkool gewonnen in de Domaniale Mijn in Kerkrade, maar de steenkolenindustrie kon zich pas goed ontwikkelen vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw toen de vraag naar kolen explosief toenam als gevolg van de industriële revolutie. Die groei stagneerde kort aan het begin van de twintigste eeuw, maar kwam weer volop tot bloei na de Tweede Wereldoorlog gedurende de wederopbouw van Nederland.² De mijnbouwindustrie bracht werkgelegenheid en welvaart naar Limburg. In 1958 waren er ongeveer 56.000 mensen werkzaam in de mijnen en daarnaast waren ze goed voor nog eens 30.000 indirecte arbeidsplaatsen bij toeleverings- en transportbedrijven die aan de mijn verbonden waren. Rond 1960 betekende dit dat de mijnen verantwoordelijk waren voor bijna een derde van de arbeidsplaatsen in heel Zuid-Limburg, waarvan het zwaartepunt zich concentreerde in de Oostelijke Mijnstreek.³ Daar waren gemeentes waar tot wel zeventig procent van de mannelijke beroepsbevolking werkzaam was als mijnarbeider.⁴ Zo hadden de mijnen in honderd jaar tijd het Zuid-Limburgse landschap in een rap tempo geïndustrialiseerd en getransformeerd tot één van de meest welvarende gebieden van Nederland: nergens droegen zoveel vrouwen een bontjas als in Heerlen.⁵

Maar ondanks het naoorlogse optimisme vertoonden de jaren '50 ook de eerste scheuren in het massieve mijnbolwerk. In 1957 bleek dat de Europese steenkoolmijnen de snelgroeïende Europese economie binnenkort niet meer in haar energiebehoefte kon voorzien en dat Nederland afhankelijk zou worden van geïmporteerde steenkool uit het buitenland die door dalende transportkosten voor lage prijzen op de Europese steenkolenmarkt konden worden aangeboden. Daarnaast had de komst van

---

¹ De Mijnen, ‘Redevoering Den Uyl’, <https://www.demijnen.nl/actueel/artikel/redevoering-den-uy1-0> (geraadpleegd 11 juni 2021).

² J. Peet en W. Rutten, *Oranje-Nassau Mijnen: een pionier in de Nederlandse steenkolenmijnbouw 1893-1974* (Zwolle 2009), 5-23.

³ W. Derks, ‘De arbeidsmarkt in Limburg 1960-2005: is de sluiting van de mijnen verwerkt?’, in: A. Knotter en W. Rutten (red.), *Jaarboek van het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg 2005* (Maastricht 2005), 174-179.; De Oostelijke Mijnstreek is een verzamelnaam voor de kernen van de industriële steenkolenwinning bestaande uit Kerkrade, Heerlen, Hoensbroek, Brunssum, Eyselshoven en Schaesberg.

⁴ Ibidem.

⁵ M. Luyten, *Het geluk van Limburg* (Amsterdam 2017), 182.

andere energiebronnen als aardolie en aardgas desastreuze gevolgen voor de vraag naar Limburgse kolen. Met de aanvoer van goedkopere kolen uit het buitenland en de komst van nieuwe energiebronnen werd het voor de Nederlandse mijnen steeds moeilijker om te concurreren. De mijnen waren verlieslijdend geworden en waar de regering in eerste instantie nog bereid was om de verliezen te compenseren in de vorm van steunmaatregelen, bleek al snel dat ze niet van plan was om de mijnen op de langere termijn te ondersteunen. Uiteindelijk besloot de Nederlandse overheid dat de mijnbouw in Limburg geen toekomst meer had en dat de steenkolenproductie zou worden stopgezet. Met de sluiting van de mijnen werd niet alleen een gat geslagen in de werkgelegenheid van Limburg maar ook in de het Limburgse culturele leven, omdat nu ook de bijdrage van de mijnen aan lokale verenigingen, harmonieën en schutterijen wegviel. Om een nieuwe invulling te geven aan het mijnlandschap werd er al snel na de sluiting in 1974 besloten om voormalige mijngebouwen te slopen en oude steenberggen af te graven of een nieuwe bestemming te geven als onderdeel van het ‘Van Zwart naar Groen’-beleid. Binnen enkele jaren was er nog maar weinig in de Limburgse omgeving dat verraadde dat hier zo’n omvangrijke kolenindustrie was geweest.⁶

Het mijnbouwverleden en zeker ook de mijnsluiting zijn beide onderwerp geweest van talloze, al dan niet wetenschappelijke publicaties, die veelal tot stand zijn gekomen in samenwerking met de mijnen zelf of met andere regionale organisaties die zich inzetten voor het behoud van het mijnverleden. Vanaf de jaren '60 en kort na de mijnsluiting zijn er veelal werken uitgebracht die zich hebben beziggehouden met de politieke en bestuurlijke geschiedenis van de mijnbedrijven zelf, of betreffen een bedrijfshistorische studie.⁷ Een belangrijk werk daarbij is *Geschiedenis van de mijnsluiting in Limburg: noodzaak en lotgevallen van een regionale herstructurering 1955-1975* van F.A.M. Messing uit 1988.⁸ Dit boek, tot stand gekomen in samenwerking met Dutch State Mines (DSM), geeft een gedetailleerd overzicht van het overheidsbeleid ten aanzien van de mijnen vanaf de Tweede Wereldoorlog waarbij ook de economische positie van Nederland in de internationale brandstoffenmarkt uitgebreid wordt behandeld. Het werk van Messing laat vooral zien welke politieke actoren betrokken waren bij het herstructureringsbeleid van de Eerste en de Tweede Mijnota, ingezet in de hoop de economische teloorgang van de regio zoveel mogelijk te beperken, en de wijze waarop dat beleid in de praktijk werd vormgegeven. Messings boek bestaat dan ook voornamelijk uit een analyse van politieke besluiten en instanties. Vanaf de jaren tachtig kwam er echter ook meer aandacht voor de economische en demografische geschiedenis van het mijnbouwverleden, die vanaf de jaren

---

⁶ A. Knotter (red.), *Mijnwerkers in Limburg: een sociale geschiedenis* (Nijmegen 2012), 599-607.

⁷ Zie bijvoorbeeld: J. Peet en W. Rutten, *Oranje-Nassau Mijnen: een pionier in de Nederlandse steenkolenmijnbouw 1893-1974* (Zwolle 2009), dat is uitgegeven in samenwerking met de Oranje-Nassaugroep; het eerder geannoteerde werk van oud-mijn directeur en oud-voorzitter van het SHCL C.E.P.M. Raedts; de bedrijfshistorische studies van B. Gales, o.a. *Geschiedenis van de techniek in Nederland in de negentiende eeuw. De wording van een moderne samenleving* (Zutphen 1993); de geschiedenis van de chemische nevenbedrijven werd vastgelegd door E. Homburg, *Groei en kunstmest. DSM Agro 1929-2004* (Hilversum 2004).

⁸ F.A.M. Messing, *Geschiedenis van de mijnsluiting in Limburg: noodzaak en lotgevallen van een regionale herstructurering 1955-1975* (Leiden 1988).

negentig werden aangevuld met sociale studies naar de mijn geschiedenis. Met name het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg (SHCL), verbonden aan Maastricht University, heeft vanaf 1986 een grote bijdrage geleverd aan wetenschappelijk onderzoek naar Limburg, en daarmee ook het Limburgs mijnverleden.⁹ Een van de kenners op het gebied van Limburgse (mijn)geschiedenis die veel met het SHCL heeft samengewerkt is sociaaleconomisch historicus Ad Knotter, wiens werken vooral voor de sociale geschiedenis van de mijnsluiting relevant waren. In 2012 publiceerde hij in opdracht van de stichting 'De Koempel verhaalt' de bundel *Mijnwerkers in Limburg: een sociale geschiedenis*, die de nadruk legt op de sociale context waarin de mijnwerker zich bevond.¹⁰ Zo zijn er hoofdstukken die zich richten op onderwerpen als werkzaamheden, cultuur op de werkvloer en het gezins- en verenigingsleven. Daarnaast zijn er meer recentelijk ook verschillende populairwetenschappelijke publicaties over het mijnverleden verschenen die een sterke nadruk leggen op de alledaagse praktijk van het mijnwerkersbestaan, zowel binnen als buiten de mijn.¹¹

Er is echter één historische actor die in dit overzicht vooral opvalt door zijn afwezigheid, en dat is mijnwerker zelf. Met name rondom de impact van de mijnsluiting en het verdwijnen van de mijnen blijven de ervaringen van mijnwerkers in de wetenschappelijke literatuur op de achtergrond, terwijl er daar wel veelvuldig wordt verwezen naar de enorme financiële en psychische gevolgen voor mijnwerkers. Hoewel enkele auteurs in *Mijnwerkers in Limburg* wel degelijk gebruik hebben gemaakt van een collectie interviews met oud-mijnwerkers van het Continium in Kerkrade, komen die slechts in mindere mate terug in de hoofdstukken over de mijnsluiting. Het is opmerkelijk dat ondanks de enorme aandacht voor de alledaagse praktijk van het mijnwerkersbestaan, de mijnarbeiders zelf maar weinig aan het woord komen. Immers, naast dat de mijnsluiting een omvangrijke bestuurlijke en economische gebeurtenis was, hebben sociaalhistorische onderzoeken aangetoond dat het verdwijnen van de mijnen ook van grote invloed zijn geweest op het persoonlijke en culturele leven van mijnwerkers en hun omgeving. Dit paper zal dan ook pogen de bestaande literatuur aan te vullen door juist wel de persoonlijke beleving van mijnwerkers centraal te stellen en zo een antwoord te krijgen op de vraag hoe mijnwerkers zelf de mijnsluiting gedurende en lang na de afronding van het

---

⁹ Voor meer informatie zie Sociaal Historisch Centrum voor Limburg, <http://www.shclimburg.nl> (geraadpleegd 28 mei 2021). Relevante onderzoeken die met het SHCL tot stand zijn gekomen zijn o.a. L. Kreukels, *Mijnarbeid: volgzzaamheid en strijdbaarheid. Geschiedenis van de arbeidsverhoudingen in de Nederlandse steenkolenmijnen* (Assen/Maastricht 1986), S. Langeweg, *Mijnbouw en arbeidsmarkt in Nederlands-Limburg. Herkomst, werving, mobiliteit en binding van mijnwerkers tussen 1900 en 1965* (dissertatie Hilversum 2011) en de publieksgerichte serie *Weet je nog koempel? De mijnen in Limburg* (2003-2005). Ook in het jaarboek van het SHCL *Studies over de sociaal-economische geschiedenis van Limburg* worden vaak artikelen over de mijnbouwgeschiedenis opgenomen.

¹⁰ A. Knotter, *Mijnwerkers in Limburg*; Andere onderzoeken naar de Limburgse (mijn)cultuur zijn bijvoorbeeld A. Knotter, 'Limburg bestaat niet: paradoxen van een sterke identiteit', *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*, 123:3, 354-367 en de bundel A. Knotter (red.), *Limburg kolenland. Studies over de geschiedenis van de Limburgse Kolenmijnbouw* (Zwolle 2015).

¹¹ Tegelijk met *Mijnwerkers in Limburg* werd ook *In en onder het dorp: mijnwerkersleven in Limburg* van Wiel Kusters uitgebracht, waarin er aandacht wordt besteed aan de persoonlijke en alledaagse ervaringen van mijnwerkers. Eerder verscheen er in 1979 ook al de bundel *Mijnwerkers: verhalen om te onthouden* onder redactie van Wim Nijsten met een verzameling van persoonlijke verhalen van mijnwerkers.

sluitingsproces hebben ervaren. Een dergelijk onderzoek zal het ‘alledaagse’ perspectief van Knotter kunnen verbreden, terwijl het tegelijkertijd de politieke studie van Messing kan aanvullen door ook de praktische gevolgen van overheidsbeleid te belichten.

Aangezien de Limburgse mijnbouw nog geen 50 jaar tot het verleden behoort en mijnwerkers van toen nog in leven zijn, biedt een onderzoek naar de mijngeschiedenis een uitgelezen kans voor de verzameling van gesproken bronnenmateriaal. Ik heb er dan ook voor gekozen een kleinschalig oral history-project op te zetten waarbij ik zeven ex-mijnwerkers heb geïnterviewd op basis van semigestructureerde interviews met vragen over uiteenlopende maar relevante thema's. Ook heb ik gedurende de interviews gebruik gemaakt van foto's, krantenartikelen, voorwerpen en liedteksten die betrekking hadden op de geschiedenis van de mijnsluiting.¹² Wat betreft de interviewees heb ik besloten me te richten op mijnwerkers die voornamelijk ondergronds hebben gewerkt, omdat voor hen de overgang naar een ‘reguliere’ baan vaak het grootst was en de bestaande literatuur ook vooral op hen betrekking heeft. Deze interviews vormen de basis van dit onderzoek, al zullen die voor het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen worden aangevuld met secundaire literatuur en enkele krantenartikelen.

Voor het vinden van geschikte interviewkandidaten kon ik rekenen op de hulp van verschillende partijen. Via het Mijnmuseum in Heerlen kwam ik in aanraking met oud-mijnwerkers Frans Thelen, Martin Herbergs en Bern Quadackers. Zij werkten in de Oranje-Nassau III, onderdeel van het grootste particuliere mijnbedrijf van Nederland.¹³ Thelen en Herbergs hebben zich gedurende hun carrière op weten te werken tot aan een opzichtersfunctie en Quadackers verliet de mijn in zijn twintiger jaren als mijnhouwer. Na de sluiting hebben ze verschillende paden bewandeld. Thelen startte samen met zijn vrouw een eigen lingeriezaak, Herbergs werd overgeplaatst naar een kantoorbaan bij DSM en Quadackers kwam terecht bij de drukkerij van een krant. Samen zijn ze ook begaan met het behoud van mijnwerkerserfgoed en zetten zij zich op verschillende manieren in voor het museum.

Daarnaast wist Martin van der Weerden, voorzitter van de kring Parkstad van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap (LGOG) mij in contact te brengen met mijnwerkers Jo Knobbe en Martin van der Heijden. Knobbe werkte slechts kort in de particuliere Juliamijn te Eyselshoven omdat hij nog maar een tiener was toen de mijnen dicht gingen. Hij is later vaak van baan gewisseld en kwam in verschillende fabrieken terecht. Van Der Heijden werkte enige tijd als bankwerker in de Oranje-Nassau III, maar vertrok na enkele jaren naar de mijnen in Duitsland en later

---

¹² Een overzicht van de interviewtranscripties zijn achterin te vinden als bijlage. In deze scriptie zullen alle interviews bij een eerste vermelding volledig geannoteerd worden, daarna zal een verwijzing in de hoofdtekst volstaan.

¹³ Ten tijde van de mijnbouw bestonden er Staatsmijnbedrijven die -zoals de naam al weggeeft- in bezit waren van en hun opbrengsten afdroegen aan de staat, en particuliere mijnbedrijven die door ondernemers werden geëxploiteerd. De meeste mijnwerkers bleven hun hele werkende leven bij dezelfde mijn, al werden zij in het geval van sluiting van hun eigen mijn in de jaren '60 en '70 soms overgeplaatst naar mijnen die nog werknemers nodig hadden.

Zuid-Afrika. Net als veel andere mijnwerkers bleef hij na de mijnsluiting aan het werk in de Duitse mijnen. Van der Heijden stelde mij ook voor aan Frans Cals, voormalig ondergronds machinist in de mijn Maurits en lid van de katholieke mijnwerkersvakbond. Toen de Maurits als een van de eerste mijnen gesloten werd, werd Cals overgeplaatst naar de Emma-mijn en bleef daar tot die ook gesloten werd. Via een omscholingstraject kwam hij terecht in de technische dienst van de DSM en ging uiteindelijk door naar een sociale werkplaats nadat hij werd afgekeurd wegens rugproblemen. Ook Knobbe, Van der Heijden en Cals interesseren zich voor het mijnverleden en zijn betrokken bij de organisatie van lokale herdenkingen ter ere van het mijnverleden. Als laatste ben ik via mijn eigen kennissenkring in contact gekomen met Jo Boerakker, die jarenlang als schiethouwer in de Wilhelmina-mijn werkte. Ook hij werd uiteindelijk overgeplaatst naar mijn Emma toen de mijn Wilhelmina dicht ging en kwam daarna terecht bij een sociale werkplaats nadat hij (gedeeltelijk) was afgekeurd.

Ondanks dat oral history bij uitstek een geschikte methode is voor de verzameling van bronnenmateriaal over persoonlijke ervaringen, is ze niet onomstreden. Gesproken geschiedenis is een relatief recente methode die opkwam als onderdeel van de ‘history from below’, een benaderingswijze die zich vanaf de jaren ’60 en ’70 van de vorige eeuw ontwikkelde en aandacht wilde besteden aan bevolkingsgroepen die niet tot de traditionele maatschappelijke elite behoorden.¹⁴ De methode kreeg echter al snel te maken met kritiek. Zo zou het bij gesproken geschiedenis ontbreken aan een duidelijk afgebakende methode en zouden de herinneringen van mensen te subjectief zijn om voor wetenschappelijke feiten door te gaan. Interviewees konden makkelijker hun eigen draai aan hun uitspraken geven, zouden belangrijke zaken kunnen vergeten of konden onwaarheden vertellen om zichzelf beter te profileren. Het is echter maar de vraag in hoeverre gesproken geschiedenis daarin afwijkt van geschreven bronnen. Feitelijke objectiviteit is net zo zeer een fictie voor geschreven als voor gesproken bronmateriaal en beiden behoeven daarom een stevige dosis bronnenkritiek. Dat maakt gesproken bronnen daarmee niet minder betrouwbaar dan bijvoorbeeld geschreven egodocumenten.¹⁵

Waar oral history echter wel afwijkt van traditionele onderzoeksmethodes, is dat er bij de verzameling en analyse van het materiaal rekening moet worden gehouden met een extra variabele, namelijk de relatie tussen interviewer en geïnterviewde. Het creëren van een vertrouwensband tussen beide partijen is cruciaal voor de totstandkoming van diepgaande en betrouwbare interviews. Ik heb er daarom voor gekozen om vooraf een kort telefonisch kennismakingsgesprek met de interviewees te voeren en hen zelf te laten bepalen waar ze zouden worden geïnterviewd. Daarnaast wijst Paul Thompson met zijn boek *The Voice of the Past* historici erop dat zij zich bij oral history ook extra bewust moeten zijn van de wijze waarop herinneringen worden geconstrueerd. Deels is dat uiteraard

---

¹⁴ E.J. Hobsbawm, ‘History from below – some reflections’ in Krantz, Frederick, Montreal (red.), *History from below. Studies in popular protest and popular ideology in honour of Georg Rudé* (1985), 63-73.; voor meer informatie over *history from below* zie P. Burke, *New Perspectives on Historical Writing* (Cambridge 2001).

¹⁵ S. Leydesdorff, *De mensen en de woorden* (Amsterdam 2004), 23-43.

op basis van eigen ervaringen, maar deels wordt dat ook bepaald door de eigen kijk van de geïnterviewde op het verleden, welke onder verschillende omstandigheden kan veranderen.¹⁶ Zo waren mijn interviewees vanwege hun interesse in de mijnbouwgeschiedenis en hun betrokkenheid bij de instandhouding van mijnnerfgoed bijzonder goed op de hoogte van de huidige historische inzichten over deze periode in de geschiedenis. Deze kennis zou hun eigen herinneringen (on)bewust kunnen beïnvloeden, al zal daar in hoofdstuk drie verder op worden ingegaan.

Maar oral history biedt ook ongekende mogelijkheden. Thompson noemde gesproken geschiedenis al ‘arguably the purest form of evidence’ omdat dit het enige type bewijsmateriaal is dat historici in staat stelt om direct vragen te stellen aan hun gesprekspartner.¹⁷ Zeker bij onderzoek naar groepen die niet tot de traditionele elite behoren is dat ideaal omdat zij vaak weinig tot geen geschreven bronnen nalaten. Daarmee sluit ik me ook aan bij de visie van Jim Sharpe, die in de bundel *New Perspectives on Historical Writing* van Peter Burke beargumenteert dat gesproken geschiedenis en ‘history from below’ een belangrijk tegenwicht kan bieden tegen de traditionele ‘top-down history’.¹⁸ Zeker op een studie naar de mijnsluiting, waarvan de literatuur zich nog steeds voornamelijk lijkt te centreren rondom analyses van bestuurlijke besluiten, zal een *oral history*-project gericht op de ervaringen van mijnwerkers een goede aanvulling kunnen leveren.

Dit paper is opgedeeld in drie hoofdstukken, waarbij het eerste hoofdstuk voornamelijk betrekking heeft op de achtergrond van de mijnwerkers en de mijncultuur in het algemeen in de jaren vóór de mijnsluiting. Vervolgens zal het tweede hoofdstuk gaan over de aankondiging en uitwerking van de mijnsluiting zelf en de directe gevolgen daarvan op de persoonlijke levens. Het derde hoofdstuk zal de mijnsluiting van een iets grotere afstand bekijken door nader in te gaan op de meer indirecte gevolgen van de mijnsluiting in de jaren daarna, zoals bijvoorbeeld het verdwijnen van de sociale cohesie in mijnwerkerskolonies of het wegvallen van sociale contacten. Daarbij mag een kritische reflectie op de constructie van herinneringen van de mijnwerkers zeker niet ontbreken.

---

¹⁶ P. Thompson, *The Voice of the Past: Oral History* (Oxford 2000), 2-82.

¹⁷ P. Thompson, *The Voice of the Past*, 125.

¹⁸ J. Sharpe, ‘History from Below’ in P. Burke, *New Perspectives on Historical Writing* (Cambridge 2001), 35.

HOOFDSTUK 1

‘Als je een jaar of 17 of 18 was dan mocht je ook met 17,5 al ergens gaan dansen. Eigenlijk moest je 18 zijn maar als je een goede danser was dan knepen ze wel eens een oogje dicht. Dan kon je dus dansen. En wat deed je dan? Dan maakte je de ogen niet schoon en dan had je van die zwarte randjes onder de ogen. Dan konden de meisjes zien en dan maakte je indruk: die was ondergronds. Ja dat was toen.’¹⁹

Voor wie wil begrijpen waarom de sluiting van de mijn in Limburg zoveel impact had op haar mijnwerkers, is het van belang om meer inzicht te krijgen in de manier waarop het mijnbedrijf functioneerde en welke plek het innam in de Limburgse samenleving. Door de achtergronden van de geïnterviewde mijnwerkers nader te onderzoeken zal dit hoofdstuk laten zien wat hen en de andere bewoners van de mijnstreek dreef om de mijnen in te gaan. Om vervolgens te begrijpen hoe de onderlinge arbeidsverhoudingen tot stand kwamen, zal ook de algehele bedrijfsstructuur van de mijnen nader worden bekeken. De mijnen kunnen echter niet los worden gezien van een ander bepalend instituut in de Limburgse gemeenschap, namelijk de katholieke kerk. Daarom zal er in dit hoofdstuk ook aandacht worden besteed aan de rol van zowel de mijn als de kerk op het dagelijks leven van Limburgers in de Oostelijke Mijnstreek.

1.1. *Mijnwerkers van morgen*

De jaren '50 en het begin van de jaren '60 waren hoogtijdagen voor de Ondergrondse Vakschool (OVS). Jaarlijks stonden er gemiddeld 3600 leerlingen ingeschreven en de uitval was gering. Het mijnwerkersberoep was populair onder jonge jongens en de OVS maakte graag gebruik van dat enthousiasme met wervingsactiviteiten op scholen, kerken en in samenwerking met de maatschappelijk werkers van de mijnen zelf. Veel aansporing hadden de jongens echter niet nodig. Voor velen van hen was de mijn bekend terrein omdat hun vader of soms zelfs hun hele familie mijnwerker waren of waren geweest. Het was soms bijna een vanzelfsprekendheid om ook richting de mijn te gaan. Het mijnwerkersberoep was mannelijk, stoer en spannend, iets dat werd benadrukt in het propagandamateriaal en de lesstof van het eerste jaar van de OVS. Het doel van de OVS was karaktervorming en het creëren van zelfdiscipline, zodat de leerlingen werden opgeleid tot zelfstandige en hardwerkende mijnarbeiders. Daarbij diende de scouting of verkennersrij als voorbeeld, met veel fysiek werk en een heus zomerkamp. Op die manier werden leerlingen spelenderwijs geïntroduceerd tot het mijnwerkersbestaan.²⁰ Frans Cals kan zich nog goed herinneren hoe hij op de OVS kennismaakte met het leven in de mijn:

---

¹⁹ Interview Frans Cals (Brunssum, 2 mei 2021)

²⁰ S. Langeweg 'De bedrijfshiërarchie en de vakopleidingen' in: A. Knotter (red.), *Mijnwerkers in Limburg*, 179-209.

‘Het eerste jaar was een soort veredelde verkenner: tent opbouwen, knopen leggen, dubbele mastworp et cetera. En na een jaar ging je op kamp en dan sloop de ernst erin. Dan ging je naar de fabriek, de werkplaatsen, hout bundelen, kettingen uit elkaar draaien die boven kwamen. Dat was het ernstige. En dan ging je ondergronds.’

Tegelijkertijd waren veel leerlingen door de ervaringen in hun familie ook bekend met de risico’s die het vak met zich meedroeg, zoals ongelukken, stoflongen en de slopende fysieke arbeid. Toch had de mijn een grote aantrekkingskracht, vooral omdat de lonen hoog waren. Vrijwel alle geïnterviewde mijnwerkers gaven aan dat het verdienen van een eigen salaris de belangrijkste beweegreden was om naar de mijnen te vertrekken. Dat begon al bij de OVS. Anders dan andere opleidingen konden leerlingen van de OVS namelijk al tijdens hun opleiding dagdelen werken en kregen ze daar ook voor betaald. Dat was voor veel jongeren aantrekkelijk omdat ze daarmee hun eigen geld hadden dat ze konden uitgeven, wat hen status en onafhankelijkheid bracht. Bern Quadackers was een van hen:

“Ik was een knul van vijftien jaar en als je op de OVS was kreeg je al een klein salaris he. En dat trok me ook wel aan. Op m’n zestiende had ik een brommertje, op m’n achttiende had ik een lelijke eend. Je verdiende goed geld ondergronds.”²¹

Maar ook voor mijnwerkers die de OVS niet hadden afgerond bleef het mijnsalaris aanlokkelijk. Gemiddeld verdienden mijnwerkers 20% meer dan fabrieksarbeiders in Maastricht en ook bouwvakkers of boerenknechten verdienden stukken minder dan de mijnwerkers uit de oostelijke mijnstreek.²² Tegelijkertijd werd de keuze voor het mijnwerkersbestaan vooral ook bepaald door een gebrek aan alternatieven: er was sprake van een ‘monocultuur’.²³ Voor de meeste geïnterviewden was de mijn de enige optie. Sommigen probeerden het eerst nog een tijdje in de bouw, maar het goede salaris van de mijn bleef lokken.²⁴ Daarbij bood mijnarbeid goede randvoorwaarden, zoals gratis kolen voor werknemers en verzorgden ze woningen voor hun eigen mijnwerkers. Martin Herbergs vertelde over de mogelijkheden die het werk in de mijnen hem bood:

“Vast werk in de mijnbouw was eigenlijk de enige mogelijkheid om te kunnen trouwen en een gezin te stichten. Een mijnwerker had een top loon. Ik kon met 23 jaar al trouwen. Want ik kreeg nog een woning aangeboden van de mijnen, in de kolonieën. Er was altijd een woning beschikbaar, terwijl dat bij een boer een groot probleem was. Die kon pas trouwen met 30 jaar. Dat was bij mijnwerkers totaal geen probleem. Dat was een groot voordeel ten opzichte van de rest”²⁵

---

²¹ Interview Bern Quadackers (Heerlen, 21 april 2021)

²² S. Langeweg, *Mijnbouw en arbeidsmarkt*, 232-236.; J.M.H Mosmuller, *De kerkrampen open*, 21.

²³ J.M.H Mosmuller, *De kerkrampen open*, 21.

²⁴ Interview Jo Boerakker (Landgraaf, 1 mei 2021)

²⁵ Interview Martin Herbergs (Heerlen, 21 april 2021)

1.2. Bedrijfsstructuur

Ondanks dat er vanwege de verschillen in omvang tussen de Staatsmijnen en particuliere mijnen zoals de Oranje-Nassau ook enkele afwijkingen waren in de interne bedrijfsstructuur, kan er in het algemeen gesteld worden dat de ‘piramide’ van de mijnorganisatie bestond uit drie categorieën. Bovenaan stond de bedrijfsleiding, een groep van bestuurders die vaak een academische opleiding hadden genoten in de rechten, economie, geneeskunde, chemie of werktuigbouwkunde. Deze groep was echter zeer beperkt. In 1960 bestond de bestuurlijke top van de Staatsmijnen bijvoorbeeld slechts uit iets meer dan 1% van het totale personeelsbestand. Onder de bedrijfsleiding stonden de beambten, die de middelste laag van het mijnbedrijf vormden. Ook hier was er sprake van onderlinge rangorde. Zo had Frans Thelen als afdelingsopzichter een hogere functie dan een ‘reguliere’ opzichter. Zou hij verder gepromoveerd zijn dan had hij nog meesteropzichter en uiteindelijk hoofdopzichter kunnen worden, waarbij vanzelfsprekend bevoegdheden, verantwoordelijkheid en afdelingsgrootte bij iedere promotie toenamen. Bij een functie in het beambtecorps hoorde ook een andere opleiding dan die van de ondergrondse arbeiders. Waar het houwerexamen voor Thelen aan het begin van zijn mijn carrière voldoende was om als zelfstandig houwer aan het kolenfront aan de slag te gaan, moest hij voor zijn promotie tot opzichter vanaf 1957 terug in de schoolbanken om de vierjarige opzichtersopleiding aan de Mijnschool te volgen.²⁶

Binnen de steenkolenmijnbouw bepaalde de aard van de functie of een werknemer als arbeider of als beambte beschouwd moest worden, met een promotie tot opzichter als kantelpunt tussen beide categorieën. Daaronder stonden de arbeiders die weer hun eigen rangorde kenden. Beginnende mijnwerkers startten hun carrière over het algemeen als sleper, zoals ook het geval was bij Bern Quadackers, Frans Thelen, Martin Herbergs, Jo Boerakker en Frans Cals. De carrièregang van arbeiders verliep vaak wat sneller dan die van beambten en met praktisch onderwijs op de werkplek of korte cursussen kon er promotie gemaakt worden. Na sleper volgde de positie van postsleper en vervolgens stroomde men door tot hulphouwer en uiteindelijk houwer: een volleerde vakman die zelfstandig te werk kon gaan in de pijler. Eventueel kon een houwer na het volgen van interne cursussen nog doorgroeien naar een leidinggevende arbeidersfunctie. Jo Boerakker promoveerde bijvoorbeeld tot schiethouwer, waarbij hij werd belast met de leiding over het steenwerk in de mijngangen en het aanbrengen van springstoffen.²⁷ Hoger in de rangorde stonden achtereenvolgens de ploegbaas, meesterhouwer en als laatste was er de meesterhouwer-dienstdoend opzichter, die direct onder de opzichter werkte.

Mijnwerkers van verschillende rangen konden op verschillende afdelingen geplaatst worden. Bern Quadackers was bijvoorbeeld veel werkzaam in de wandenondersteuning en Frans Cals was

---

²⁶ F.A.M. Messing, *Geschiedenis van de mijnsluiting*, 112; Interview Frans Thelen (Heerlen, 21 april 2021)

²⁷ Interview Jo Boerakker.

ondergronds machinist.²⁸ Martin Herbergs verliet de mijn als meesterhouwer-dienstdoend opzichter, maar had zijn loopbaan in de mijn volbracht bij de mijnmeters en in de kaartenkamer, waar hij verantwoordelijk was geweest voor het meten van grondlagen en het bepalen welke grondlagen wel en niet moesten worden afgebouwd. Naast het werk in de pijler waren er nog andere, niet-mijnbouwkundige ondergrondse functies. Zo was Martin van der Heijden werkzaam als bankwerker, maar er waren bijvoorbeeld ook elektriciens aanwezig.²⁹ Ook zij hadden een eigen hiërarchie, variërend van een leerling-bankwerker of -elektricien tot een meesterbankwerker-dienstdoend opzichter. Als laatste waren er natuurlijk ook mannen die bovengronds werkzaam waren, zoals Jo Knobbe in de kolenwasserij.³⁰ Bovengrondse banen waren echter een stuk minder gewild omdat er bovengronds minder verdiend kon worden dan de ‘ondergronders’.³¹

De hiërarchische verhoudingen in de mijn bleven niet bij bureaucratische functiebepalingen, maar waren duidelijk merkbaar in de onderlinge verhoudingen tussen het personeel. In 1952 omschreef Dr.ir. Christiaan Theodoor Groothoff (1887-1969), toenmalig directeur van de Staatsmijnen, de organisatie van het mijnbedrijf als “een hiërarchische ordening van hoog tot laag, waarin gezag en de daaraan verschuldigde gehoorzaamheid de basiselementen vormen; de mijn is een commandobedrijf.”³² Groothoffs woorden laten zien dat de hiërarchie in de mijn strak werd gehandhaafd: de mijn had bazen en ondergeschikten, en het kennen van je plaats was daarin cruciaal. Sommige mijnwerkers omschreven de interne bedrijfscultuur ook wel als ‘militaristisch’ en enkele verhalen maken duidelijk dat verschillen van mening tegenover meerderen niet op prijs werd gesteld.³³ Dat merkte Frans Thelen bijvoorbeeld toen hij ontevredenheid onder de opzichters aankwaam bij de voorzitter van de beambtenbond:

“Hij zou met de directie gaan praten. Nou, daar gingen een aantal weken overheen en op een goeie dag kwam ik bovengronds [...] en toen kreeg ik dus te horen dat ik mijn grote mond moest houden. Hij zou wel zorgen dat ik zo vlug mogelijk hier gewipt werd.”

De angst om hun baan te verliezen was onder de mijnwerkers dan ook groot. Zo zei Martin van der Heijden:

“De directie, opzichters en hoofdopzichters bepaalden alles. [...] Ze duldden ook geen tegenspraak; als je met tegenvoorstellen kwam dan was je weg of je werd tegengewerkt. Of je

---

²⁸ Interview Bern Quadackers; Interview Frans Cals.

²⁹ Interview Martin van der Heijden.

³⁰ Interview Jo Knobbe (Kerkrade 20 april 2021).

³¹ S. Langeweg ‘De bedrijfshiërarchie en de vakopleidingen’ in A. Knotter... ;interviews

³² Citaat van C.T. Groothoff in F.A.M. Messing, *Geschiedenis van de mijnsluiting in Limburg*, 90.

³³ Martin Herbergs

werd op nachtdienst gezet en dan kon je nooit meer verder omhoogklimmen. Ellebogenwerk, en mond houden.”³⁴

1.3 De mijn en de kerk

De macht van de (hogere) beampten reikte echter tot ver buiten de mijn en werd daarbij ondersteund door de machtige positie van de katholieke kerk waar de mijnen nauw mee samenwerkten. De katholieke kerk had gedurende de negentiende en twintigste eeuw op twee manieren een dominante plek in de Limburgse samenleving weten te verwerven. Dat gebeurde ten eerste door het groot aantal katholieken die in de provincie woonden: bij een volkstelling in 1960 was maar liefst 94,4% van de Limburgers katholiek. Veel meer dan in andere katholieke delen van Nederland was er in Limburg sprake van een versmelting van het katholieke geloof met de seculiere samenleving, iets wat historici en sociologen ook wel hebben aangeduid als ‘christenheid’.³⁵ Daarbij was het voor een deugdzaame katholiek niet alleen van belang zelf een goede christen te zijn, maar ook om actief bij te dragen aan het creëren van een christelijke omgeving en ervoor te zorgen dat alle aspecten van de samenleving een christelijk klimaat hadden. Dat zou uiting moeten krijgen in christelijk onderwijs, publiekelijke devotie in de vorm van processies en bedevaarten, maar vooral ook in sociale activiteiten zoals harmonieën, fanfares en katholieke vakorganisaties.

Daarnaast was de invloed van de katholieke geestelijkheid uitzonderlijk sterk aanwezig in Limburg. Peter Nissen legt in het boek *Dit is Limburg!* uit dat het katholieke Limburg zich onderscheidde van andere religieuze gebieden in Nederland door een nadrukkelijke aanwezigheid van de geestelijkheid in het maatschappelijk leven, iets wat mogelijk was door het grote aantal priesters die zich aan het bisdom Roermond verbonden en vervolgens in het maatschappelijke en verenigingsleven werden ingezet. In combinatie met de christenheid maakte dit dat de kerk en samenleving nauwelijks van elkaar te onderscheiden waren, waarmee de machtspositie van de kerk groeiden. Ze kon bijvoorbeeld rekenen op verschillende financiële privileges zoals subsidies, en bisschoppen waanden zich in sommige gevallen onaantastbaar.³⁶

Als grootste werkgever in Zuid-Limburg onderkenden ook de mijnen de macht van de katholieke kerk en namen zij op vergelijkbare wijze een centrale positie in de Limburgse samenleving in. De mijnen ondersteunden en financierden bijvoorbeeld de bouw en uitbreiding van kerken, parochiehuizen en ook opvangcentra voor buitenlandse gastarbeiders in de mijnen. Daarnaast verschafte de Staatsmijnen tussen 1958 en 1963 jaarlijks gemiddeld 720.000 gulden aan subsidies voor godsdienstige verzorging, maatschappelijk werk, onderwijs en culturele verenigingen waar

---

³⁴ Interview Martin van der Heijden

³⁵ P. Nissen, ‘Constructie en deconstructie van het katholieke Limburg’ in: A. Knotter (red.), *Dit is Limburg! Opstellen over de Limburgse identiteit* (Zwolle 2009), 99-114.; P.Nissen, ‘Kerk in Limburg na de vanzelfsprekendheid’, *Radboud Repository* (2010), <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/84776/84776.pdf>

³⁶ J.M.H. Mosmuller, *De kerkramen open. De mijnen dicht. De KVP gehalveerd. Limburg in het derde kwart van de twintigste eeuw* (Heerlen 2012), 16-22.

voornamelijk veel mijnwerkers(gezinnen) gebruik van maakten.³⁷ De wederzijdse afhankelijkheid van kerk en mijn leidde tot een nauwe samenwerking tussen beide instanties en gaf de kerk ook (indirecte) zeggenschap in de mijnen. Die macht voelde Frans Cals al op de basisschool:

‘Je had de kerk, de school en de mijn. Die regelden onderling wie naar de mijn ging en waarvoor. [...] Bij mij op school zaten ook kinderen van zakenmensen en die hadden een streepje voor, die gingen naar de MULO of naar kostschool. Die hadden heel andere connecties met de kerk en de school dan mijn vader.’

Maar ook binnen het mijnbedrijf was de macht van de katholieke kerk aanwezig. Zo vertelde Martin van der Heijden: ‘Als je een goede baan wilde hebben, moest je allereerst goed katholiek zijn. Elke zondag in de kerk komen, en dan kon je ook (hoofd)opzichter worden.’

---

³⁷ F.A.M. Messing, *Geschiedenis van de Mijnsluiting*, 247.

HOOFDSTUK 2

‘Ik hoorde het toen ik op de 250-meterverdieping op het Zuidveld was. Ik liep daar met een collega en toen we naar boven belden hoorden we dat Den Uyl die beslissing had genomen. We konden het niet geloven. Als je weet wat voor een immens groot bedrijf die mijnen zijn ondergronds, daar lopen honderden kilometers aan gangen en bunkers en tussenschachten en noem maar op. Dat was een levenswerk van 80 jaar. Het was onvoorstelbaar.’³⁸

In de jaren '50 van de twintigste eeuw begon er langzaam maar zeker een einde te komen aan de ongekende welvaart die de mijnbouw naar Limburg gebracht had. De Limburgse mijnen konden niet meer concurreren met goedkopere grondstoffen uit het buitenland en werden verlieslijdend. Toen Joop den Uyl in 1965 aantrad als minister van Economische Zaken van de regering Cals, was hij er dan ook van overtuigd dat de Zuid-Limburgse mijnbouw geen toekomst meer had. Op 17 december 1965 presenteerde hij de *Nota inzake de mijnindustrie en de industriële herstructurering van Zuid-Limburg* met als doel een gestructureerde inkrimping van de mijnbouw met sluiting tot gevolg. Tegelijkertijd beloofde Den Uyl ‘geen sluiting zonder vervangende werkgelegenheid’.³⁹ Het sluitingsproces zou worden afgestemd op de gelijktijdige groei van vervangende arbeidsplaatsen en een langzame afbouw van de steenkolenproductie was daarom cruciaal zodat niet alleen kon worden voldaan aan de nog bestaande vraag naar kolen, maar de overheid daarnaast nog voldoende tijd had om nieuwe werkgelegenheid te creëren.

Voor mijnwerkers had dit vanzelfsprekend grote gevolgen. Met het einde van de mijnbouw in zicht verdween immers ook hun bestaansrecht als mijnwerker. Dit hoofdstuk zal dieper ingaan op de wijze waarop mijnwerkers de periode na de aankondiging van de mijnsluiting en gedurende het daaropvolgende proces hebben ervaren. Daarbij wordt onderzocht hoe de mijnsluiting een directe invloed heeft gehad op hun leven, bijvoorbeeld door werkloosheid of de omslag naar een nieuwe werkomgeving, maar ook naar de manier waarop de mijnwerkers als collectief met de onzekerheid van de mijnsluiting zijn omgegaan.

2.1. Eerste reactie

Waar mijnbouwliteratuur vaak uitgebreide overzichten geeft van de politieke redenering en besluitvorming achter de mijnsluiting, is er slechts weinig bekend over de receptie van die besluiten onder mijnwerkers. Uit geschreven herinneringen als *Mijnwerkers: verhalen om te onthouden* blijkt dat het bericht van de sluiting hard aankwam, met name in de kolonieën waar veel mijnwerkersgezinnen bij elkaar woonden.⁴⁰ Toch kwam de mijnsluiting niet helemaal onverwacht. De

---

³⁸ Interview Frans Thelen

³⁹ De Mijnen, ‘Redevoering Den Uyl’, <https://www.demijnen.nl/actueel/artikel/redevoering-den-uy1-0> (geraadpleegd 11 juni 2021).

⁴⁰ *Mijnwerkers: verhalen om te onthouden* 181,192

eerste geruchten over een mogelijke sluiting deden al in de jaren daarvoor de ronde. Al in 1959 berichtte het *Limburgsch Dagblad* over de ‘structuurcrisis’ in de mijnbouw en de struisvogelpolitiek van de toenmalige politici.⁴¹ Op het nieuws, in de krant en in tijdschriften werd er veelvuldig bericht over goedkopere kolen uit andere landen en de staatssteun die in de mijnbedrijven ging om de productie op gang te houden. Ook mijnwerkers waren daarvan op de hoogte. Allemaal gaven ze in hun gesprekken aan dat ze gehoord hadden over de financiële problemen van de mijnen en dat ze begrepen dat het openhouden van de mijnen op de lange termijn niet meer houdbaar was. Zo zei Frans Cals:

‘Ja dat [de sluiting] was logisch, want er werd geen gulden aan verdiend. De kolen kwamen voor niks uit Amerika bij wijze van, en hier moest men sjravele [ploeteren] en het bracht nog niks op.’

Maar sommige mijnwerkers hadden door hun functie zelfs al ver vóór de aankondiging van Den Uyl al concrete aanwijzingen dat de mijnen op korte termijn zouden sluiten. Martin Herbergs wist door zijn functie op de kaartenkamer al in 1962 – ruim drie jaar voordat de sluiting officieel werd bekendgemaakt – dat de mijnen niet lang meer zouden bestaan:

‘Ik werkte op de kaartenkamer. En op de kaartenkamer werd een raming gebracht, want in de mijnbouw had je een meerjarenplanning - vijfjarenplanning, tweejarenplanning, enzovoorts. En opeens was die raming niet meer. Toen wist iedereen op de kaartenkamer: de mijnen gaan dicht. Terwijl het nog niet officieel bekend was, dan ging het over 1962, toen wisten wij al dat de mijnen dicht gingen.’

Desondanks werd er onder mijnwerkers maar amper gediscussieerd over de slechte vooruitzichten. Zelfs onder Herbergs’ collega’s van de kaartenkamer bleef het onderwerp onbesproken: ‘Heel merkwaardig was dat wij onderling daar niet over spraken terwijl we het allemaal wisten.’ Tegelijkertijd verklaarden veel mijnwerkers dat, ondanks dat er volop bericht werd over de teruglopende verdiensten van de mijnen, er vaak vol ongeloof werd gereageerd wanneer een mogelijke mijnsluiting als gespreksonderwerp werd aangekaart. Het idee dat ‘de Mijn’, niet alleen een verzameling van bedrijven maar ook een instituut met een toonaangevend positie binnen de lokale cultuur, op korte termijn zou verdwijnen was voor veel mijnwerkers maar moeilijk te bevatten. Dat ondervonden Martin van der Heijden en Martin Herbergs ook toen zij hun collega’s en familieleden wezen op de verslechterende positie van de mijnen:

‘Nou, het probleem was als ik tegen eentje zei in het café of na het voetballen: “Jonge, d’r koel jeëet tsouw” [Jongens, de mijn gaat dicht], dan zeiden ze: “Dat besjteet nit” [Dat bestaat niet]. Ze konden het niet geloven. Zo vast was dat. Bovendien, de Wilhelmina was totaal uitgeput, maar ook

---

⁴¹ ‘Rondom de Kolencrisis’, *Limburgsch Dagblad* (10 december 1959)

dat konden ze niet geloven. En de cirkel draaide maar door alsof er totaal niks aan de hand was. Dat was het ergste. Ze begrepen het niet.’

‘Er werd veel over gesproken: ‘Het zal toch wel niet?’ Men kon zich dat niet voorstellen. Je kon toch niet ineens 10.000 mensen op straat zetten?’⁴²

Toch was er niet meteen reden tot zorg. Historicus Jan Peet legt in zijn hoofdstuk in *Mijnwerkers in Limburg* uit dat de eerste jaren na de bekendmaking en uitvoering van de Eerste Mijnnota redelijk succesvol waren. Er was sprake van hoogconjunctuur en over het algemeen maakten bestuurders zich weinig zorgen over de toekomst, mede door de voorspoedige aanwas van nieuwe werkgevers. Met behulp van een verbeterde verkeersinfrastructuur, prijsreductieregelingen en overheidsgaranties op leningen voor bedrijven had de overheid de mijnregio aantrekkelijk willen maken voor nieuwe bedrijven en al snel vestigden zich nieuwe fabrieken in Zuid-Limburg, zoals de DAF-fabriek in Born, of de verschillende textiel fabrieken in de Oostelijke Mijnstreek. Het leek er dan ook op dat afvloeiing van mijnwerkers naar de arbeidsmarkt voorspoedig zou gaan verlopen.⁴³ Het is opmerkelijk dat dit aanvankelijke optimisme ook door veel geïnterviewde mijnwerkers wordt bevestigd, terwijl de mijnsluiting juist een einde betekende voor de zekerheid die ze tot dan toe hadden gekend. De meesten maakten zich in eerste instantie weinig zorgen en sommigen verlieten de mijn zelfs op eigen initiatief om op zoek te gaan naar een nieuwe baan. Dat optimisme lijkt voort te komen uit het feit dat de interviewees ten tijde van de sluiting jonge mijnwerkers waren zonder partner of kinderen. Zonder verantwoordelijkheid voor een ander waren ze flexibeler en door hun jonge leeftijd was de kans groot dat ze snel weer aan een baan zouden komen:

‘Ik ging kijken voor ander werk. Zo kalm aan. Ik had nog jaren de tijd maar ik heb toch om me heen gekeken om een andere job te krijgen. Personeelszaken had graag gehad dat ik naar Geleen ging, maar daar had ik niet zoveel zin in dus ik ging op zoek naar ander werk. Ik wachtte niet af.’⁴⁴

‘Ik was vrijgezel, dus ik had geen gezin achter me staan. Ik voelde ook geen druk. Ik had alleen geld nodig voor als ik in het weekend op stap ging. Mij maakte dat weinig uit. Ik had thuis kostgeld en ik had een brommertje. Mij raakte dit niet zo, dus ik heb dat ook niet zo ervaren. God ja, als het hier was afgelopen dan ging ik ergens anders naartoe hé.’⁴⁵

Voor mijnwerkers die wel financiële verantwoording droegen over een gezin bracht de mijnsluiting uiteraard grotere zorgen met zich mee. Zij bleven het liefst zo lang mogelijk werkzaam op de mijn,

---

⁴² Interview Martin van der Heijden (Brunssum, 2 mei 2021)

⁴³ J. Peet, ‘Na de mijnsluiting’ in: A. Knotter, *Mijnwerkers in Limburg*, 528-538

⁴⁴ Interview Bern Quadackers

⁴⁵ Interview Frans Cals

omdat ze bij vertrek de zekerheid van een salaris zouden verliezen en men in sommige gevallen hun gezin moesten achterlaten om de resterende jaren van hun dienstplicht te vervullen.⁴⁶ Desondanks kan er gesteld worden dat de mijnwerkers, na de eerste schok van de aankondiging van de Eerste Mijnota te hebben verwerkt, relatief veel begrip hadden voor de besluiten die met de Nota genomen werden en een deel van hen de toekomst zelfs, al dan niet met enige terughoudendheid, enigszins hoopvol tegemoet zagen.

2.2 Op zoek naar nieuw werk

Omdat het verdwijnen van de mijnen een krater zou slaan in de werkgelegenheid van de mijnstreek was het van belang om de toenmalige werknemers op een gecontroleerde manier te laten afvloeien naar een nieuwe baan. Peet beschrijft hoe er in het sluitings- en afvloeiingsbeleid van de staats- en particuliere mijnen verschillende mogelijkheden stonden beschreven om de grofweg 60.000 vrijgekomen arbeidsplaatsen op te vullen. Werknemers van de chemische tak van de mijnbedrijven bleven daar in dienst, oudere werknemers ontvingen een overbruggingsregeling waarmee zij met vervroegd pensioen konden en buitenlandse arbeidskrachten vertrokken terug naar hun land van herkomst. De overgebleven werknemers zouden worden herplaatst bij andere bedrijven – veelal fabriekswerk – of kwamen terecht in een omscholingstraject. Daarnaast zouden er ook administratieve banen vrijkomen door de verhuizing van enkele overheidsdiensten naar Heerlen.⁴⁷

De geïnterviewden bleken gemengde gevoelens te hebben overgehouden aan de nieuwe werkgelegenheid. Sommigen waren blij geweest met hun nieuwe werkzaamheden, anderen vooral opgelucht dat ze nieuw werk hadden gevonden. Met name veel beambten waren ongelukkig in hun nieuwe functies. Peet en Rutten leggen in hun boek *De Oranje-Nassau* uit dat het herstructureringsbeleid zich voornamelijk richtte op de herplaatsing van het arbeiderspersoneel in industriële bedrijven, waardoor veel minder banen gecreëerd werden die gericht waren op mijnbeambten en hoger opgeleiden uit het mijnbedrijf. Zij kwamen vaak in functies terecht waarin ze relatief eenvoudige en repetitieve taken moesten uitvoeren. Velen van hen misten het aanzien en de verantwoordelijkheid die ze droegen in hun functie als opzichter en konden dan ook maar moeilijk aarden in een administratieve omgeving.⁴⁸ Frans Thelen weet nog goed hoe ongelukkig hij daarvan werd:

‘Daar [de Belastingdienst, red.] heb ik 5 maanden gezeten, en dat was verschrikkelijk. Je moet je voorstellen, ik was hier afdelingsopzichter. Ik had hier een afdeling onder me, drie/vierhonderd man. En dan kwam je daar aan een tafeltje te zitten en dan kreeg je een stapel formulieren. Dat

---

⁴⁶ Mijnwerkers waren ‘buitengewoon dienstplichtigen’ en waren daarmee vrijgesteld van dienstplicht zodat de productie van steenkolen niet in gevaar zou komen. Wanneer ze dan de mijn op dienstplichtige leeftijd zouden verlaten moesten die jaren worden ingehaald.

⁴⁷ J. Peet, ‘Na de mijnsluiting’ in: A. Knotter (red.), *Mijnwerkers in Limburg*, 528-548.

⁴⁸ F.A.M. Messing, *Geschiedenis van de mijnsluiting*, 385.

waren invoerformulieren en dan moest je controleren: daar stond dan ‘invoer België-Antwerpen’, en als dat klopte dan kon je stempelen. Nou, van die tienduizend formulieren was misschien 0,05 procent wat fout was en daar gebeurde eigenlijk helemaal niks mee. Dat was het werk wat je moest doen. Het meest stompzinige wat er was.’

Ook Martin Herbergs kon maar met moeite zijn draai vinden in de nieuwe bedrijfscultuur op het kantoor van DSM:

‘Ik heb er wel veel geleerd, dat moet ik zeggen, het probleem was: het werk was mooi, maar na twee uur had ik niks meer te doen. Ik was dat niet gewend. Daar [in de mijnen, red.] moest ik altijd hard werken in ploegen, met boren en weet ik wat allemaal. En ineens zat ik daar en had ik niks meer te doen.’

Het leidde er uiteindelijk toe dat Thelen, na eerst nog gebruik te hebben gemaakt van de omscholingsregeling, zijn baan opzegde en besloot samen met zijn vrouw een eigen bedrijf te beginnen. Herbergs ging na een aantal ongelukkige kantoorjaren met vervroegd pensioen. Anders dan bij de beampten heerste er onder de voormalige mijnarbeiders echter meer tevredenheid. Frans Cals kijkt bijvoorbeeld positief terug op zijn omscholing omdat hij gelukkig was met zijn nieuwe werkzaamheden en het hem in een later stadium meer carrièremogelijkheden bood bij DSM en zijn sociale werkplaats.⁴⁹ Jo Boerakker was zelfs tevreden met zijn nieuwe werk in de textielfabriek:

‘Nou dat was in dan in de Beitel in de textielfabriek. Ik zeg, tot op heden, ik ben nou 85, maar ik zeg, daar had ik nou nog willen werken. Zo’n mooi bedrijf was dat, zó een mooi bedrijf. Maar ja, dat werd wel gesubsidieerd natuurlijk. En de subsidie was afgelopen, dus ‘moven’ he. Werd gesloten.’

Die tevredenheid is enigszins verrassend. Anders dan Boerakker benadrukt Peet in *Mijnwerkers in Limburg* namelijk juist dat veel mijnarbeiders aangaven niet blij te zijn met hun nieuwe werkzaamheden, met name in de textielfabrieken. Velen moesten bij hun nieuwe baan een deel van hun salaris inleveren en door de strakke handhaving van diensten in een fabriek hadden ze minder zelfstandigheid en vrijheden dan in de pijler.⁵⁰ Vooral het eentonige en vaak zeer secure werk (in tegenstelling tot de afwisselende, grove en fysiek zware arbeid in de mijnen) zorgde voor veel ontevredenheid. Maar voor Boerakker, die wegens een ongeluk in de mijn eerst gedeeltelijk en later volledig arbeidsongeschikt was verklaard, bood de fabriek een goede oplossing.

Tegelijkertijd raakt Boerakker in zijn interview aan een ander, misschien nog urgenter probleem dan het monnikenwerk in de textielfabriek, namelijk het feit dat de industriële bedrijven die

---

⁴⁹ Interview Frans Cals (zie bijlage, pagina 78, ‘Ik vond ... kunnen doen’.)

⁵⁰ Deel van de mijn waar steenkool gewonnen werd door houwens.

waren binnengehaald met overheidssubsidies al snel weer failliet gingen. Dat probleem ontstond al gauw na de Eerste Mijnota, toen de overheid tussen 1967 en 1969 besloot om het sluitings- en afvloeiingsproces te versnellen. Nieuwe bedrijven wilden zich pas in Zuid-Limburg vestigen als er direct voldoende arbeiders beschikbaar waren en het werd steeds moeilijker om mijnwerkers aan te houden nu duidelijk was dat de mijnbouw de laatste fase was ingetreden. Echter, toen al snel een recessie en oliecrisis toesloegen aan het begin van de jaren '70 en de eerste jaren van overheidsondersteuning voorbij waren, lukte het veel gesubsidieerde fabrieken het niet om op eigen benen te staan, met opnieuw grote ontslagen tot gevolg.⁵¹ Frans Thelen omschreef het als volgt:

‘Nou, bijvoorbeeld: de Oranje-Nassau mijnen kochten in Helmond een schroefboutenfabriek die daar failliet was, maar die kochten ze en die kwam dan hier naar De Beitel [industrieterrein, red.]. Die werd opgezet en daar gingen dan zoveel honderd man naartoe en dan was na twee jaar de subsidie afgelopen en lieten ze die weer failliet gaan en dan stonden ze op straat. En zo ging dat. En dat was niet alleen bij de schroefboutenfabriek maar wat ik dus wel gehoord heb, dat dat zo met 77 fabrieken gegaan is. Die opgekocht werden, subsidie hebben opgestreken en na zoveel tijd weer werden weggedaan.’

Nu de aangetrokken fabrieken niet meer overeind bleven raakte Zuid-Limburg in de problemen. Het versnelde afvloeiingsproces kon niet meer worden stopgezet, maar het overschot aan arbeiders kon niet meer worden opgevangen door nieuwe werkgelegenheid. Het resultaat was dat de arbeidsmarkt overspoelde met arbeiders en Limburg al snel te maken kreeg met de hoogste werkloosheidscijfers van heel Nederland en in sommige straten raakten alle mannen werkeloos.⁵² In een poging het tekort aan arbeidsplaatsen op te vangen werd ervoor gekozen om de criteria voor de WAO-regelingen te versoepelen en zij die niet meer herplaatst konden worden af te laten vloeien naar een langdurige arbeidsongeschiktheidsuitkering. De onzekerheid en het verdriet die het snelle verdwijnen van de mijn en fabrieken en de daaropvolgende doorstroom naar een uitkering met zich meebrachten leidden op hun beurt weer tot een groot aantal economische, maar ook sociaal-maatschappelijke problemen. De Stichting Samenlevingsopbouw Oostelijke Mijnstreek maakte zich in 1971 zelfs zorgen om een psychologische crisis: ‘Het zorgeloze levensoptimisme van weleer heeft plaats gemaakt voor een beklemmend gevoel van onmacht en fatalisme’.⁵³ Martin van der Heijden, die zelf in een voormalige mijnkolonie woont, heeft die psychologische klachten niet zelf ervaren maar kan zich goed voorstellen waar die klachten vandaan kwamen:

‘Zeker, je trots is gebroken. Je kunt je gezin niet meer onderhouden, je salaris is minder, je gaat niet meer met plezier naar je werk. Er was veel alcoholisme, kindermishandeling, echtscheidingen.

---

⁵¹ J. Peet, ‘Na de mijnsluiting’ in: A. Knotter, *Mijnwerkers in Limburg*, 538-550.

⁵² F.A.M. Messing, *Geschiedenis van de mijnsluiting*, 472.

⁵³ F.A.M. Messing, *Geschiedenis van de mijnsluiting*, 499.

Troosteloos. En de mensen die helemaal doordraaiden, die gingen de WAO in. Er was geen enkel toekomstperspectief meer.’

Ondanks dat alle mijnwerkers een andere ervaring hebben gehad met de werkzaamheden die ze na hun ontslag zijn gaan verrichten, lijken de geïnterviewden relatief positief tegenover hun herplaatsing te staan. Alleen Marin Herbergs en Frans Thelen waren uitgesproken negatief over hun nieuwe baan, wat overeenkwam met de bevindingen in *Mijnwerkers in Limburg*. Daarbij moet uiteraard wel rekening worden gehouden met het feit dat bij de interviewees geen ex-mijnwerkers zaten die langdurig in industriële (textiel)fabrieken hebben gewerkt. Dit positieve geluid veranderde echter al snel in zorgen, onzekerheid en verdriet met de komst van een recessie in de jaren '70. Het volgende deelhoofdstuk zal dieper ingaan op de manier waarop de mijnwerkers omgingen met de gevolgen van de herstructurering en de manier waarop zij zich daar al dan niet tegen hebben verzet.

2.3. Stil Protest

Met torenhoge werkeloosheid, het verdwijnen van de mijnen in het straatbeeld, een diepe economische recessie en een groot deel van de mannelijke bevolking met psychische klachten ligt het voor de hand dat de mijnsluiting grote weerstand zou oproepen onder de bewoners van het Mijngedebied. Toch bleef het verrassend stil onder de mijnwerkers. Er waren geen grootschalige protesten, demonstraties of stakingen en er was ook geen ‘langzaamaanactie’ zoals die in 1957 wel was georganiseerd om hogere lonen af te dwingen.⁵⁴ Zelfs de mijnwerkersvakbonden riepen niet op tot organisatie of verzet. In plaats daarvan stelden zij zich coöperatief op tegenover de betrokken instanties en besloten ze zich voornamelijk te richten op de onderhandelingen voor passende regelingen na de mijnsluiting. Zelfs toen duidelijk werd dat de beloften van Den Uyl, ‘geen sluiting zonder vervangende werkgelegenheid’, niet gerealiseerd zou worden lieten de vakbonden niet van zich horen. In 1968 zei A. J. Hubben, voorzitter van de Katholieke Vereniging voor Mijnbeambten (KVB), al namens de ‘Katholieke Federatie’⁵⁵ al het volgende over de mijnsluiting:

‘Zij [de Katholieke Federatie, red.] heeft zelfs voorschot van vertrouwen gegeven door mee te werken aan de goedkeuring van afbouwplannen, terwijl voldoende waarborgen voor plaatsingsmogelijkheden nog niet volledig aanwezig waren. Wij hebben deze houding bewust gekozen teneinde de morele verplichtingen die hieruit noodzakelijk volgen, des te scherper te laten uitkomen.’⁵⁶

---

⁵⁴ A. Knotter, ‘Inleiding: Arbeidsmigranten en grensarbeiders. Vergelijkende perspectieven op de mijnarbeidsmarkten in het Belgisch-Duits-Nederlandse grensgebied in de twintigste eeuw’, *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* 5 (2008), 26.

⁵⁵ Een verbond van de Katholieke Vereniging voor Mijnbeambten (KVB) en de Nederlandse Katholieke Mijnwerkersbond (NKMB).

⁵⁶ A. J. Hubben, ‘Ons voorschot van vertrouwen: goedkeuring afbouwplannen’ *Limburgsch Dagblad* 21 december 1968

Het uitblijven van verzet wordt nog merkwaardiger door te bedenken dat niet ver van de Nederlandse grens Belgische mijnwerkers zich rond dezelfde tijd met veel geweld verzet hebben tegen de aangekondigde mijnsluitingen. Op 22 december 1965, slechts vijf dagen na de toespraak van Den Uyl in Heerlen, werd in België bekend gemaakt dat ook daar mijnen zouden worden gesloten, waaronder ook de mijn in het dorp Zwartberg. De Belgische mijnwerkers reageerden vol ontsteltenis en al snel volgden verontwaardigde reacties van vakbondsleiders. Als reactie op de ontslagbrieven die ze in januari 1966 ontvingen besloten de vakbonden een staking te organiseren. De spanningen liepen hoog op in het dorp en na een gewelddadige confrontatie met de Rijkswacht sloeg de vlam in de pan. Er worden grootschalige stakingen en demonstraties georganiseerd die met geweld worden neergeslagen en tot tientallen gewonden en zelfs enkele doden leidden. Uiteindelijk bereikten de vakbonden een akkoord met overheid en mijnindustrie waarin stond dat de overheid de ontslagen zou intrekken en de mijnen nog dertig jaar open zou houden door de verliezen met staatssteun te compenseren. In de tussentijd zou de Belgische overheid vervangende werkgelegenheid moeten creëren en enkel wanneer alle mijnwerkers zouden kunnen afvloeien naar een nieuwe baan zouden de mijnen mogen sluiten.⁵⁷

De interviewees hadden verschillende verklaringen voor het feit dat het zo rustig was gebleven in de Nederlandse mijnen. Een veelvoorkomende redenering was dat de Limburgse mijnwerkers nu eenmaal een volgzaam, ‘katholieke mentaliteit’ zouden hebben gehad. Het zou in hun aard liggen om te gehoorzamen en niet al te veel problemen te veroorzaken. Zo ook volgens Bern Quadackers:

‘Zuid-Limburg is Rooms-Katholiek hè. En de pastoor die regelde alles voor je. Er stond ook in je moest zwijgen he. Dus het ligt niet in de aard van de Limburger om te protesteren. De kerk was de baas. Het ligt aan de Roomse achtergrond. Ik kan er wel inkomen. Vooral in de dorpen. Klimmen, Bocholtz en zo.’

Opvallend genoeg kon zelfs Frans Cals, die lid van de vakbond was, zich niet herinneren dat er ooit acties zijn georganiseerd om de mijnsluiting te verhinderen, zowel vanuit de vakbond noch vanuit de mijnwerkers zelf. Ook hij wijt dat aan de Limburgse volksaard:

‘Nee, absoluut niet. Heb je ooit gehoord dat wij gestaakt hebben? Ja, in ’41. In de oorlog. En verder hebben wij alleen één langzaamaanactie gehad. Op het hele mijngebeuren hier in Zuid-Limburg is maar 1 langzaamaanactie geweest.’

En waarom denkt u dat zoveel mijnwerkers daar niet aan meededen?

---

⁵⁷ M. Paumen, *De laatste gang. Het verdwijnen van de Europese Mijnwerker* (Antwerpen 1993), 9-56.

‘Die waren heel anders opgevoed. Kijk in België, wij hoorden dat ook, in België was de ene na de andere staking. Wat hebben ze daar gestaakt. Maar hier, we waren allemaal christelijk opgevoed. Je moest luisteren, gehoorzaam zijn. Dat kwam eigenlijk niet in onze boeken voor.’

Toch verklaart de ‘katholieke volksaard’ niet helemaal waarom protesten uitbleven. Waren de Belgische mijnwerkers immers niet ook katholiek? Daarbij kon de Kerk vanwege haar teruglopende invloed door de ontzuilingsprocessen een steeds minder grote stempel op de Limburgse samenleving drukken.⁵⁸ De verschillen in de reacties van de Nederlandse en Belgische mijnwerkers kunnen dan ook niet volledig worden teruggebracht tot een kwestie van geloof of religieuze opvoeding. Een andere mogelijke verklaring die werd opgeworpen door de mijnwerkers was dat ze in feite machteloos stonden tegenover de besluiten van bovenaf. Velen hadden het gevoel dat de mijnsluiting een gedane zaak was en het maar de vraag was hoeveel veranderingen hun protesten teweeg zouden kunnen brengen nu het besluit al was genomen. Volgens Martin Herbergs was het grootste probleem dat de mijnwerkers met de mijnsluiting hun onderhandelingspositie waren kwijtgeraakt:

‘Als je actie gaat voeren terwijl de staat geen kolen meer nodig heeft, dan stelt die macht niks meer voor. [...] Als er geen kolen meer nodig zijn, wat wil je dan nog?’

Dat gold vooral in de jaren waarin het sluitingsproces plaatsvond. Daarbij waren de meesten ook pragmatisch ingesteld en meer gericht op het vinden van een nieuwe baan, zeker toen de kansen daarop steeds kleiner werden. Martin van der Heijden vertelde ook dat de beperkte vaardigheden van de mijnwerkers hen in een kwetsbare positie bracht. Mijnwerkers waren dan wel zeer ervaren en kundige vakmensen, maar ze waren uitsluitend opgeleid voor werkzaamheden in een mijn. Volgens Van de Heijden maakte het de mijnwerkers kwetsbaar en voelden ze zich overgeleverd aan de grillen van de fabrieken:

‘Je moet het aanvaarden, het gebeurt toch. Heeft met de economische situatie te maken. Maar als iets definitief besloten wordt, en dan ook nog door Den Uyl, een PvdA-er, dan voelen mensen zich verlaten. Wat heb je dan nog aan staken?’ [...] Daarbij moet je de capaciteiten hebben en je moet durven. Als je als mijnwerker geen andere diploma’s hebt, dan kun je wel naar Philips of een constructiebedrijf stappen, maar die hebben daar niks aan. Als je wat meer technische kennis had, dan was dat beter. [...] Het zijn makke schapen geworden, murw geslagen.’

Toch blijft het idee bestaan dat de mijnwerkers zich tot op zekere hoogte bij het besluit van de overheid hebben neergelegd. Tegelijkertijd zal het gebrek aan weerstand vanuit de vakbonden – juist de organisaties die het voortouw zouden moeten nemen bij ingrijpende veranderingen in de

---

⁵⁸ P.Nissen, ‘Kerk in Limburg na de vanzelfsprekendheid’, *Radboud Repository* (2010), <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/84776/84776.pdf>

werklevens van arbeiders – ook niet aanmoedigend hebben gewerkt. Een diepgaande analyse van het uitblijven van Nederlands mijnwerkersverzet gaat voor deze scriptie te ver, maar de antwoorden van de interviewees leveren interessante perspectieven op die zeker de moeite waard zijn om nader te onderzoeken.

HOOFDSTUK 3

‘Ja, de Lange Jan. De Lange Lies was al verdwenen, en de Lange Jan zou op een zondagmorgen omgeschoten worden. Ik stond in de Geleenstraat en dan keek je zo de Honingmannstraat af en dan zag je die Lange Jan daar staat. Er was braderie die morgen in Heerlen. En op een gegeven moment hoorde je die knal en dan zag je die pijp zo gaan, en dan viel die zo de verkeerde kant op over de villa, over het archief van de Oranje-Nassau.’⁵⁹

Met de voltooiing van de mijnsluiting in 1974 was er een einde gekomen aan een tijdperk en was het tijd om de nieuwe fase van het herstructureringsplan in te gaan. Het ging om het zogenaamde ‘van Zwart naar Groen’-beleid, waarmee een nieuwe invulling moest worden gegeven aan de vele mijnterreinen die nu hun functie verloren waren. Koeltorens, spoorwegemplacements en schachtgebouwen werden afgebroken, schoorstenen werden opgeblazen, de steenberg Wilhelmina veranderde in een skipiste. Binnen enkele jaren waren de meeste overblijfselen van het industrieel mijnerfgoed voorgoed verdwenen en leken de mijnen ‘iets van vroeger’ te zijn geworden.⁶⁰ Nu, bijna vijftig jaar later is het mijnverleden weer springlevend. In 2015 werd er door de gemeente Heerlen een ‘jaar van de mijnen’ georganiseerd, zijn er tegenwoordig jaarlijks lokale herdenkingen voor omgekomen mijnwerkers en een aantal jaar geleden verruilde de Kerkradse voetbalclub Roda JC hun vertrouwde mascotte Lucky voor ‘Koempeltje’: een kleine mijnwerker.⁶¹ Ze moeten dienen als een viering van het vergeten verleden van de Mijnstreek en herinneren haar inwoners aan de vergane glorie-dagen.

Tegelijkertijd roept deze hernieuwde waardering ook de vraag op hoe die herinneringen aan het mijnverleden vorm hebben gekregen. Door de verhalen van de mijnwerkers kritisch te analyseren, inconsistenties bloot te leggen en te onderzoeken waarom het mijnverleden ook nu nog zo belangrijk voor hen is, zal dit hoofdstuk laten zien in hoeverre de vorming van een collectief verhaal over het verleden en gevoelens van nostalgie een rol spelen bij de constructie van de herinnering van mijnwerkers.

3.1. Koempelmentaliteit?

Een van de interessantste tegenstrijdigheden binnen de verhalen van de voormalige mijnwerkers heeft betrekking op het sociale leven dat zich rondom de mijn had gevormd. Uit de onderzoeken van Messing en Knotter, maar ook uit interviews met mijnwerkers in programma’s als *Andere Tijden* blijkt dat de mijnen naast werkgelegenheid ook een rijk sociaal leven voor hun werknemers faciliteerden. Dat deden ze onder meer direct door de vele katholieke verenigingen en andere vormen

---

⁵⁹ Interview Frans Thelen.

⁶⁰ A. Knotter, *Mijnwerkers in Limburg*, 601-605.

⁶¹ Jaar van de Mijnen, <http://www.m2015.nl> (geraadpleegd 22 juli 2021); Interview Jo Knobbe en Martin van der Heijden; Roda JC Kerkrade, <https://www.rodajckerkrade.nl/nieuwsbericht/17-07-2015/koempeltje-nieuwe-mascotte-roda-jc-kerkrade> (geraadpleegd 22 juli 2021)

van vrijetijdsbesteding te subsidiëren, maar ook indirect doordat de omstandigheden in de mijnkolonieën en gevaren van ondergronds mijnwerk ruimte gaven voor de creatie van nauwe sociale contacten. Die speciale band laat zich het beste omschrijven in een typisch mijnwerkersbegrip uit de Oostelijke Mijnstreek: de ‘koempelmentaliteit’.⁶² Koempelmentaliteit is een brede term zonder eenduidige betekenis die in verschillende contexten gebruikt kan worden, maar is vooral bekend onder inwoners van de mijnstreek als een symbool voor het harde arbeidsethos, het doorzettingsvermogen en onderlinge kameraadschap van mijnwerkers.⁶³ Samengenomen schetst de literatuur zo een beeld van een nauw verbonden gemeenschap van mijnwerkers die zich ook buiten de mijn in een groot sociaal netwerk bevonden.

Ook de interviewees in deze scriptie hebben goede herinneringen overgehouden aan de band die zij wisten op te bouwen met hun collega’s en de daarbij behorende koempelmentaliteit. Vrijwel unaniem verklaarden ze dat de kameraadschap en de ondergrondse cultuur de dingen waren die ze het meeste misten na hun vertrek bij de mijnen. Achtereenvolgens antwoordden Frans Thelen, Martin Herbergs en Jo Boerakker bijvoorbeeld het volgende op de vraag of en wat ze het meeste misten aan hun tijd in de mijn:

‘Tja, die kameraadschap he. Ja, alles wat daarbij hoorde. Je dreef steengangen, kolen werden ontgonnen, je moest dagelijks je ramingen halen. Daar werd heel veel van je verlangd, maar daar stond dan ook tegenover dat je er veel voldoening van had.’

‘De eerlijkheid. Dat heb ik het meeste gemist. Het was niet allemaal leuk in de mijnen met waterdoorbraken en het zweet in de schoenen en noem allemaal maar op. Maar ja, er was een aparte sfeer. Dat kun je niet vertellen. In de mijn was iedereen gelijk. Of je zwart was of wit of rode haren of in de gevangenis gezeten: in de koel [mijn, red.] was iedereen gelijk. Dat was een heel groot verschil in mentaliteit.’

‘Wat zou je missen? Je collega’s. Die miste je zeer zeker’

Echter, wanneer gekeken wordt naar de manier waarop mijnwerkers ok na de mijnsluiting - en daarmee dus ook na het wegvallen van het sociale mijnnetwerk - die nauwe contacten in stand hielden, blijkt hun handelen niet helemaal overeen te komen met het kameraadschap waar ze zo naar terugverlangen. Toen hen gevraagd werd of ze na de sluitingen nog veel in contact kwamen met hun oud-collega’s, bekenden ze bijna allemaal dat het contact met andere mijnwerkers grotendeels verwaterd was. Frans Thelen vertelde bijvoorbeeld:

---

⁶² ‘Koempel’ als dialect voor ‘mijnwerker’

⁶³ Het Migratiemuseum, <https://migratiemuseumheerlen.nl/migratiemuseum-heerlen/onderzoek-naar-koempelmentaliteit/> (geraadpleegd 22 juli 2021). Dit artikel is geschreven door sociologe Eva Mos (Universiteit van Amsterdam) en betreft haar onderzoek naar ‘koempelmentaliteit’.

Had u nog veel contact met collega's uit de mijn?

‘Nee niets meer. Gek is dat he? En we dachten altijd, ondergronds, de koempelmentaliteit he. Maar na die sluiting: er is niks meer van overgebleven.’

En hoe komt dat denkt u?

‘Tja, iedereen had z'n eigen sores. Er was geen gebondenheid meer. [...] Als ik eerlijk moet zijn, mijn tijd bestond uit werken, naar huis gaan, eten en op tijd naar bed.’

De meesten verloren contact met hun oud-collega's doordat ze werden overgeplaatst naar andere bedrijven, omdat ze verhuisden of omdat hun carrière een andere wending nam die niets meer met de mijnen te maken had. Degenen die aangaven wel nog voormalig collega's tegen te komen, zagen hen eerder door fysieke nabijheid of een gedeelde hobby, bijvoorbeeld omdat ze in hetzelfde dorp of kolonie woonden, bij dezelfde sportvereniging zaten of familiere banden met elkaar hadden. De plaatsing diende onder de mijnwerkers dus als voornaamste verbindende factor en het lijkt erop dat met het wegvallen van de mijn ook de onderlinge relaties hun bestaansrecht verloren. Tegelijkertijd zijn er ook mijnwerkers met een kritischere houding tegenover het kameraadschap van de mijnen. Zo is er Frans Cals, die waarschuwt voor de verheerlijking van de koempelmentaliteit en stelt dat de ondergrondse relaties juist om hele praktische redenen werden gevormd:

‘Als er wat was, dan moest je elkaar helpen. Dat was de kameraadschap. De ‘koempelmentaliteit’ bestaat niet. Er was alleen ondergronds ‘koempel’, maar bovengronds sloegen ook de koempels mekaar de kop in. Die bij de duivenvereniging waren of in het café gedronken hadden. De koempel was eigenlijk alleen, in mijn beleving, alleen exact gebaseerd op de mijn. Want daar was je, dat werd erin gepompt. Je ging nooit lopen. Dat mocht ook niet. Als er ondergronds wat gebeurde moest je helpen.’

Met zijn verklaring stelt Cals dus dat er onder mijnwerkers eerder sprake was van afhankelijkheid dan van broederschap, omdat mijnwerkers voor hun eigen veiligheid moesten kunnen vertrouwen op hun collega's. Het mijnwerk kon tot benarde situaties leiden en de andere ondergronders waren dan vaak de eersten en enigen die hulp konden verlenen in geval van nood. Die mening wordt gedeeld door Bern Quadackers, die ook het romantische beeld van de koempelmentaliteit relativeert en benadrukt dat de aard van de werkzaamheden een goede vertrouwensband vereisten:

‘God, ja, er wordt wel eens gezegd dat alle mijnwerkers vrienden van elkaar zijn. Ik heb op de Emma gewerkt, daar waren 8000 mensen. Ik had geen 8000 vrienden daar, maar we probeerden wel goede collega's van elkaar te zijn. En dat was ook heel veel waard he. Als de collega voor me daar niet z'n best had gedaan dan viel mij de boel op de kop. Je moest op elkaar kunnen vertrouwen. En ook met een leuke humor, die was er ook he. Een beetje ruwer.’

De opmerkingen van Cals en Quadackers nemen niet weg dat, zoals hoofdstuk twee eerder al liet zien, de omstandigheden in de mijnen – de gevaarlijke en zeer fysieke arbeid, de donkere omgeving en de lange dagen – waarschijnlijk zorgden voor een unieke werkcultuur die velen in hun latere werkzaamheden misten. Maar daarmee komt het idee van de koempelmentaliteit als een soort onuitgesproken, maar eeuwigdurend verbond tussen mijnwerkers wel op losse schroeven te staan. Mogelijkerwijs is er niet zo zeer sprake van een verlangen naar de relaties of vriendschappen met oud-collega's, maar eerder een algemener nostalgisch gevoel naar tijden van grotere sociale verbinding in het algemeen. Dat was bijvoorbeeld te zien in het interview met Martin Herbergs toen hij zei:

‘Er was enorme verpaupering. Vooral in de kolonie. Alles viel weg, het verenigingsleven, alles ging kapot. Nu nog de kerken, de verbinding. De gezelligheid in die kolonie, alles was weg.’

Daarmee doelt Herbergs ook op de ontzuiling die zich rond dezelfde tijd voltrok. Rond de jaren van de mijnsluiting kreeg het katholieke Zuid-Limburg immers ook te maken met de sociale gevolgen van de ontzuiling en de verminderende autoriteit van de Kerk.⁶⁴ Net als de mijnsluiting moet ook het verdwijnen van de traditionele zuilen een ontwrichtende werking hebben gehad op de samenleving van de mijnstreek en het is niet ondenkbaar dat het terugverlangen naar het mijnverleden deels ook stamt uit een verlangen naar de terugkeer van oude (sociale) structuren. Net als bij het uitblijven van verzet zal ook hierbij een grondiger onderzoek moeten uitwijzen of deze hypothese standhoudt. Desondanks maken de antwoorden van de mijnwerkers duidelijk dat er achter de koempelmentaliteit meer schuilt dan heimwee naar de collegiale vriendschappen van vroeger.

3.2. De mijnen als herinnering

Na de voltooiing van de mijnsluiting leek er aanvankelijk weinig interesse te zijn voor het behoud van het mijnverleden. In het laatste hoofdstuk van zijn bundel legt Ad Knotter uit dat de weinige pogingen die werden ondernomen om de mijnen te herinneren konden rekenen op een flinke dosis kritiek. Zo werd er in 1979 een voorstel gedaan om in Kerkrade een mijnwerkersmonument op te richten, maar dat viel bij de mijnwerkers niet in goede aarde. Zij hadden in de jaren daarvoor gedemonstreerd voor betere pensioenen en velen van hen kregen te maken met ziektes als gevolg van hun mijnarbeid.⁶⁵ De meesten vonden het ongepast om een groot bedrag uit te geven aan een kunstwerk, terwijl ze zelf nog dagelijks te maken kregen met ziekte en weinig inkomen.⁶⁶ Volgens Knotter laten die negatieve sentimenten zien dat de Limburgse mijnwerkers in de eerste jaren na de mijnsluiting vooral toe waren

---

⁶⁴ P. Nissen, ‘Constructie en deconstructie van het katholieke Limburg’ in: A. Knotter (red.), *Dit is Limburg! Opstellen over de Limburgse identiteit* (Zwolle 2009), 99-114

⁶⁵ Grote groepen mijnwerkers hebben in de jaren na de sluiting gedemonstreerd voor betere pensioenregelingen. In de jaren '90 werd ook nog de Stichting Silicose Oud-Mijnwerkers opgericht die een tegemoetkoming eisten voor de mijnwerkers die als gevolg van hun werk in de mijnen silicose, ofwel stoflongen, hadden gekregen.

⁶⁶ A. Knotter, *Mijnwerkers in Limburg*, 590-601.

aan ‘vergeten’ en dat er pas later, toen de gebeurtenissen van de mijnbouw en -sluiting enigszins verwerkt waren, ruimte kwam om terug te keren naar het mijnverleden en te gaan ‘herinneren’.

Na een vergelijking van het hoofdstuk van Knotter met de interviews blijkt echter dat de geïnterviewde mijnwerkers aangaven destijds veel moeite te hebben gehad met de sloop van het industrieel erfgoed, en dan met name het tempo waarop het ‘van zwart naar groen’-beleid werd volbracht. Het tonen van foto’s van de gecontroleerde ontploffing van de Lange Jan – een bekende schoorsteen in Heerlen – maakte veel emoties bij hen los, met name omdat zij zich door de sloop niet erkend voelden in het harde werk dat zij in de mijnjaren hadden geleverd. Martin Herbergs en Bern Quadackers vertelden bijvoorbeeld:

‘Ja ik kan me dat nog herinneren maar ik ging niet kijken. Ik vond dat zo erg. Ik ben nooit gaan kijken. Als dat zo... Nee. Er was totaal geen respect. Zo hadden we een soort koeltoren en dat was een rijksmonument. Een rijksmonument! En dat werd gesloopt, omdat het niet lag in de planologie van de streek. [...] Dat was de trots van de mijnwerker.’

‘Het is net alsof ze zich ervoor schaamden. Ik weet het niet. Ik begrijp het eigenlijk ook niet goed. Want als je hier 50 kilometer de grens over gaat, daar hebben ze niks gesloopt en staan de mooiste museums. En hier moest alles weg. Binnen de kortste tijd. Doodzonde.’

Knotter erkent in zijn boek de gevoelens van onderwaardering die leefden onder de mijnwerkers. Sterker nog, hij beargumenteert in zijn boek dat die negatieve herinnering en de gevoelens van miskennis ondertussen de basis zijn geworden van een nieuwe Limburgse identiteit. Dat is ook terug te zien in de interviews. Onder de mijnwerkers heerst een sterk ‘wij-zij’-gevoel, waarbij zij zichzelf zien als een groep met trots voor hun geleverde arbeid, maar wiens inspanningen structureel worden ondergewaardeerd ondanks dat zij van cruciaal belang zijn geweest voor de welvaart van Nederland. Zo benadrukte Bern Quadackers dat ‘de economie draaide op Limburgse kolen’ waarbij ‘Nederland heel veel aan de mijnindustrie te danken heeft gehad na de oorlog’, vond Martin Herbergs dat ‘de kerk ons ook totaal in de steek heeft gelaten’ en vertelde Frans Thelen dat ‘we toch de rijkdom [naar Limburg] gebracht hebben’.

Die nieuwe collectieve identiteit kan echter ook van invloed zijn geweest op de manier waarop de herinneringen van de mijnwerkers vorm hebben gekregen. Paul Thompson legt in zijn boek *The Voice of the Past* uit dat identiteiten van groepen vaak gepaard gaan met algemene geschiedenis die een bindende werking heeft onder de leden van die groep. Het gevolg daarvan zou kunnen zijn dat wanneer leden van die groep wordt gevraagd te vertellen over het verleden, zij hun herinneringen onbewust aanpassen zodat ze niet afwijken van het algemene narratief.⁶⁷ Een soortgelijk effect was ook te vinden in deze interviews, al leek het hier niet zozeer te gaan om een aanpassing van de eigen

---

⁶⁷ P. Thompson, *The Voice of the Past*, 118-132.

herinneringen, maar eerder het presenteren van algemene kennis over het mijnverleden alsof het een persoonlijke herinnering is. Zo konden ze vaak moeiteloos feiten en cijfers opnoemen die betrekking hadden over de gehele mijngeschiedenis en spraken de mijnwerkers soms vol emotie over omstandigheden die zij niet zelf hadden meegemaakt. Jo Knobbe vertelde bijvoorbeeld:

Je kunt je niet voorstellen wat er daar gebeurde! Altijd onder druk gezet worden want er moeten kolen komen. Dan, in de jaren 30-40, kreeg je ook nog boete van 2,50 gulden op een dagloon van 5,70 gulden als je een stijl niet goed gezet had of niet genoeg eruit gehaald had. Dus ze werden constant opgejaagd door opzichters en bazen; die op hun beurt ook opgejaagd werden. Mensen moesten wel risico's nemen!

Dit betekent niet automatisch dat het de verklaringen van de mijnwerkers onbruikbaar maakt. Als ze zichzelf dreigden te verliezen in de geschiedenis van de mijnen was een gerichte vraag naar hun persoonlijke verhaal vaak genoeg om weer uit te komen bij hun persoonlijke ervaringen. Wel laat het zien hoe de nieuwe identiteit van voormalige mijnwerkers na de mijnsluiting de drijvende kracht is geworden achter hun wens om zich na vele jaren in te zetten voor het behoud van het bestaande mijnerfgoed. Of, zoals Frans Cals het verwoordde:

‘Nu ik ouder ben, vind ik het jammer dat wij niks hebben. De steenberg die ik dagelijks bezoek, wordt altijd maar kleiner.’

Waarom vindt u dat zo moeilijk?

‘Omdat er zo niets overblijft van wat we gepresteerd hebben in Limburg. Als we geen mijnen hadden gehad, was er in Limburg niets geweest.’

CONCLUSIE

‘Ik zeg wel eens, we hebben hier kathedralen gebouwd.’⁶⁸

Niet alleen vanwege de enorme fysieke omvang van de mijnbedrijven maar zeker ook vanwege hun dominante rol in de Limburgse samenleving waren de mijnen in de jaren ‘50 niet meer weg te denken uit het dagelijks leven. Met hoge salarissen, een eigen opleidingsinstituut, investeringen in het lokale culturele leven en vooral ook het gebrek aan andere carrièremogelijkheden in de streek kan er met recht gesproken worden over een ‘mijnbouwmonocultuur’ en waren de mijnen, naast de katholieke kerk, uitgegroeid tot een bepalend instituut in de Limburgse gemeenschap. Des te groter was dan ook de verbazing van veel mijnwerkers toen zij in 1962 te horen kregen dat de mijnen op zeer korte termijn zouden worden gesloten en zij op zoek moesten naar nieuw werk, ook al gingen de geruchten daarover al langere tijd rond. Aanvankelijk was er door de gunstige economische omstandigheden nog maar weinig sprake van zorgen of paniek – zeker niet onder de jongere mijnwerkers. Een optimistisch gevoel over de toekomst overheerste en wanneer er wel zorgen waren dan werden ze zoveel mogelijk binnenskamers gehouden. Er werd amper met familieleden of collega’s over de mogelijke sluiting gesproken.

Dat optimisme verloren de mijnwerkers echter in de jaren nadat ze hun baan in de mijnen hadden achtergelaten. Zoals de literatuur voorspelde waren vooral de mijnbeambten ongelukkig geweest in hun nieuwe werk door het gebrek aan verantwoordelijkheid en fysieke arbeid. De voormalige mijnarbeiders waren positiever over hun nieuwe werkzaamheden. Alle vijf de mijnwerkers die tot deze laatste groep behoorden gaven aan dat zij tevreden waren geweest met hun nieuwe levensonderhoud en geen van hen zei de problemen uit de literatuur (eentonig werk, sterke loonderving, weinig zelfstandigheid en zeer secuur werk) zelf te hebben ervaren. Wel benadrukten ze dat de inwoners van de Mijnstreek in zwaar weer kamen tijdens de economische crisis van de jaren ’70, toen veel van de pas aangetrokken fabrieken failliet gingen en de Mijnstreek opnieuw te maken kreeg met massale ontslagen en hoge werkloosheidscijfers. Gedurende de gesprekken bleek vooral ook het uitblijven van een (emotionele) reactie op het nieuws en verloop van het sluitingsproces opvallend. Anders dan in mijnwerkersdorpen vlak over de Belgische grens, waren er in de Nederlandse Mijnstreek geen grootschalige protesten of stakingen. In plaats daarvan was er onder de mijnwerkers sprake van een afwachtende houding aan, vergelijkbaar met de gematigde en coöperatieve positie die de vakbonden al eerder hadden ingenomen. Alhoewel de mijnwerkers zelf dit fenomeen proberen te verklaren aan de hand van de katholieke volksaard en gevoelens van machteloosheid, zal nader onderzoek moeten uitwijzen of deze verklaringen standhouden.

Al betekenden de jaren ’70 het einde voor de Limburgse mijnbouw, voor de mijnwerkers zijn

---

⁶⁸ Interview Frans Thelen

de mijnen nooit echt verdwenen. Anders dan de reactie op de mijnsluiting mogelijk doet vermoeden, leeft het mijnverleden tegenwoordig nog sterk onder de voormalig mijnwerkers. Daarbij lijken de herinneringen van de mijnwerkers een enigszins geromantiseerde voorstelling van het verleden te presenteren die op enkele punten tot interessante tegenstrijdigheden leidt. Een kritische reflectie op het begrip ‘koempentaliteit’ en de grote hoeveelheden informatie die de oud-mijnwerkers bezitten deed bijvoorbeeld vermoeden dat het verdriet om het verlies van het mijnerfgoed, nostalgisch verlangen naar tijden met meer (sociale) zekerheid en algemene gevoelens van miskennis onder mijnwerkers samen hebben bijgedragen aan identiteitsvorming van mijnwerkers en de creatie van een collectieve herinnering aan het mijnverleden. Het spreekt vanzelf dat bij deze mijnwerkers, omdat zes van de zeven geïnterviewden zich ook nu nog actief inzetten voor het behoud van mijnerfgoed, dat effect mogelijk groter is dan bij mijnwerkers die daar verder niet bij betrokken zijn.

Met dit oral history-onderzoek heb ik geprobeerd de bestaande literatuur over de mijnbouwgeschiedenis aan te vullen door ditmaal de mijnwerker zelf centraal te stellen in de meest letterlijke zin van het woord en met zeven mijnwerkers in gesprek te gaan over hun verleden. Uiteraard moet daarbij in acht worden genomen dat hun ervaringen niet gelijk zullen staan aan de ervaringen van het geheel van mijnwerkers en dat ook zij elkaar onderling op sommige punten tegenspreken. Dit zijn echter problemen die bij een grootschaliger onderzoek zouden kunnen worden ondervangen doordat een groter aantal respondenten representatievere antwoorden op zal leveren. Tegelijkertijd kunnen deze tegenstrijdigheden juist ook nieuwe inzichten opleveren over de vorming van herinneringen of de invloed van het verleden op de creatie van een (collectieve) identiteit. Naast de rol van de vakbonden en de reactie van de Limburgse mijnwerkers in vergelijking met mijnwerkersgemeenschappen in België is daarmee ook de constructie van een collectieve herinnering een interessant onderzoeksthema dat vanwege de omvang van deze scriptie helaas niet verder kon worden uitgediept.

Een speciaal woord van dank gaat uit naar de zeven mijnwerkers die mij zeer hartelijk verwelkomden en openhartig vertelden over hun verleden. Ik was onder de indruk van de passie die zij hadden voor de mijnbouwgeschiedenis en hoop dan ook van harte dat deze scriptie recht doet aan hun ervaringen. Ondertussen is het bijna vijftig jaar geleden dat minister Den Uyl de sluiting van de mijnen aankondigde en de wereld van de mijnwerkers op zijn kop zette. Met slechts een zeer beperkt aantal tastbare getuigenissen van het mijnverleden en de hoge leeftijd van de laatste ‘koempels’ dreigt het mijnverleden voorgoed in de vergetelheid te geraken. Hopelijk heeft deze scriptie niet alleen het belang van het mijnbouwverleden voor Limburg weten aan te tonen maar ook laten zien dat gesproken geschiedenis een duidelijke meerwaarde biedt bij historisch onderzoek naar deze geschiedenis. Hopelijk zullen in de toekomst dan óók de mijnwerkers de wetenschappelijke aandacht krijgen die ze verdienen.

BIBLIOGRAFIE

Primaire Bronnen

- Interview Bern Quadackers (Heerlen, 21 april 2021)
Interview Frans Cals (Brunssum, 2 mei 2021)
Interview Frans Thelen (Heerlen, 21 april 2021)
Interview Jo Boerakker (Landgraaf, 1 mei 2021)
Interview Jo Knobbe (Kerkrade, 20 april 2021)
Interview Martin Herbergs (Heerlen, 21 april 2021)
Interview Martin van der Heijden (Heerlerheide, 2 mei 2021)

Secundaire Bronnen

- Boogaard, J.J.F. van den. e.a., *Weet je nog koempel? De mijnen in Limburg* (Zwolle, 2005).
- Burke, P., *New Perspectives on Historical Writing* (Cambridge 2001).
- Derks, W., 'De arbeidsmarkt in Limburg 1960-2005: is de sluiting van de mijnen verwerkt?', in: A. Knotter en W. Rutten (red.), *Jaarboek van het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg 2005* (Maastricht 2005), 174-179.
- Gales, B, *Geschiedenis van de techniek in Nederland in de negentiende eeuw. De wording van een moderne samenleving* (Zutphen 1993).
- Hobsbawm, E.J., 'History from below – some reflections' in: Krantz, Frederick, Montreal (red.), *History from below. Studies in popular protest and popular ideology in honour of Georg Rudé* (1985), 63-73.
- Homburg, E., *Groeien door kunstmest. DSM Agro 1929-2004* (Hilversum 2004).
- Knotter, A. (red.), *Limburg kolenland. Studies over de geschiedenis van de Limburgse Kolenmijnbouw* (Zwolle 2015).
- Knotter, A. (red.), *Mijnwerkers in Limburg: een sociale geschiedenis* (Nijmegen 2012).
- Knotter, A., *Dit is Limburg! Opstellen over de Limburgse identiteit* (Zwolle 2009)
- Knotter, A., 'Inleiding: Arbeidsmigranten en grensarbeiders. Vergelijkende perspectieven op de mijnarbeidsmarkten in het Belgisch-Duits-Nederlandse grensgebied in de twintigste eeuw', *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* 5 (2008).
- Knotter, A., 'Limburg bestaat niet: paradoxen van een sterke identiteit', *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*, 123:3, 354-367.
- Kreukels, L., *Mijnarbeid: volgzzaamheid en strijdbaarheid. Geschiedenis van de arbeidsverhoudingen in de Nederlandse steenkolenmijnen* (Assen/Maastricht 1986)
- Kusters, W., *In en onder het dorp: mijnwerkersleven in Limburg*
- Langeweg, S., *Mijnbouw en arbeidsmarkt in Nederlands-Limburg. Herkomst, werving, mobiliteit en binding van mijnwerkers tussen 1900 en 1965* (dissertatie Hilversum 2011)

- Leydesdorff, S., *De mensen en de woorden* (Amsterdam 2004).
- Luyten, M., *Het geluk van Limburg* (Amsterdam 2017).
- Messing, F.A.M., *Geschiedenis van de mijnsluiting in Limburg: noodzaak en lotgevallen van een regionale herstructurering 1955-1975* (Leiden 1988).
- Mosmuller, J.M.H., *De kerkraden open. De mijnen dicht. De KVP gehalveerd. Limburg in het derde kwart van de twintigste eeuw* (Heerlen 2012).
- Nijsten, W., (red.), *Mijnwerkers: verhalen om te onthouden*
- Paumen, M., *De laatste gang. Het verdwijnen van de Europese Mijnwerker* (Antwerpen 1993)
- Peet, J. en Rutten, W., *Oranje-Nassau Mijnen: een pionier in de Nederlandse steenkolenmijnbouw 1893-1974* (Zwolle 2009).
- Raedts, C.E.P.M., *De opkomst, de ontwikkeling en de neergang van de steenkolenmijnbouw in Limburg* (Assen 1974).
- Thompson, P., *The Voice of the Past: Oral History* (Oxford 2000).

Websites

- De Mijnen, 'Redevoering Den Uyl', <https://www.demijnen.nl/actueel/artikel/redevoering-den-uy1-0> (geraadpleegd 11 juni 2021).
- Jaar van de Mijnen, <http://www.m2015.nl> (geraadpleegd 22 juli 2021)
- P. Nissen, 'Kerk in Limburg na de vanzelfsprekendheid', *Radboud Repository* (2010)
<https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/84776/84776.pdf> (geraadpleegd 29 mei 2021)
- Roda JC Kerkrade, <https://www.rodajckerkrade.nl/nieuwsbericht/17-07-2015/koempeltje-nieuwe-mascotte-roda-jc-kerkrade> (geraadpleegd 22 juli 2021)
- Sociaal Historisch Centrum voor Limburg, <http://www.shclimburg.nl> (geraadpleegd 28 mei 2021)

Krantenartikelen

- 'Rondom de Kolencrisis', *Limburgsch Dagblad* (10 december 1959)

BIJLAGE

Jo Knobbe / 23 april 2021 / 1:10:23

K: Ja ik ben nu ook weer een boek aan het schrijven, maar dat wordt meer een roman.

I: Ook weer over de mijnen? Of over iets anders?

K: Ja inderdaad, ook weer met een rode draad over de mijnen. Dit boek heb ik geschreven, mag je hebben. Dit dorpje hier bestond 120 jaar geleden nog niet. Toen is de mijn hier gekomen en die hebben in 1902 proefboringen gedaan en toen hebben ze lagen kolen tegengekomen en in 1903 zijn ze begonnen met schachten uit te diepen. Maar ja, mijnwerkers hebben ook woningen nodig en zo zijn de staatsmijnen ook begonnen met woningen bouwen hier. Zo is het dorpje ontstaan hier, Terwinselen.

I: En u bent hier geboren?

K: Nee, ik ben in Simpelveld geboren, maar ik was 3 jaar toen we hierheen verhuisden. Mijn opa en oma zijn in 1918 hierheen gekomen, hebben hier een straat verder gewoond. En toen die overleden heeft mijn vader dit huis gekregen.

I: Bij welke mijn heeft u gewerkt?

K: Bij mijn Julia in Eygelshoven.

I: Wat heeft u daar precies gedaan?

K: Daar heb ik bovengronds gewerkt, in de kolenwasserij, daar worden de kolen gescheiden van de stenen en klaargemaakt voor productie. Altijd bovengronds. Ik was net iets te jong om het mee te maken. In 1965 was ik 11 jaar toen bekend werd dat de mijnen gesloten werden. In 1969 toen de mijnen echt gesloten werden was ik 14 jaar en toen ik aan het arbeidsproces begon, toen waren nog maar enkele mijnen open. En toen ben ik op de Julia terecht gekomen, een van de langst lopende mijnen. Een Belgische mijn, met Belgisch kapitaal. Ik heb wel heel bewust de fase meegemaakt dat alles gesloten werd en dat de mijnwerkers gingen naar een nieuwe industrie die Den Uyl beloofd had, daar ben ik in terecht gekomen. En daar heb ik dus alle ex mijnwerkers meegemaakt die vanuit de mijnen daarheen gegaan zijn.

I: En hoe ging dat precies, dat hele proces. Mensen werken op de mijn en dan blijkt ineens dat die dicht gaan en er werden nieuwe banen beloofd. Hoe ging dat? Moesten mensen zelf op zoek naar een nieuwe baan? Of zou dat in een keer doorstromen naar een nieuwe industrie.

K: Dat was heel verschillend. Er zijn mensen die in een keer doorstroonden. Er waren mensen die werden benaderd. Je had hier de staatsmijn en je had zo nog 3 staatsmijnen; er zijn dus heel veel mensen benaderd om naar de chemie van de staatsmijnen te gaan. Er zijn veel ex mijnwerkers en opzichters naar de chemie van de staatsmijnen gegaan. Mensen die daar niks voor voelden die zijn naar de nieuwe industrie van Den Uyl gegaan, of naar Philips of zo. Maar er dus ook heel veel mensen, heel veel oud-mijnwerkers, die niet konden wennen aan die nieuwe industrie. Je moet je voorstellen dat in de mijn toch heel veel vrijheid was, je werkte met een ploeg, de kolen moesten eruit, en er was een bepaalde vrijheid om dat te doen. Maar in de nieuwe industrie stonden ze in een rij, als ze naar wc moesten, moesten ze iemand vragen om even hun plaats in te nemen. Heel veel mensen konden daar echt niet tegen. Veel mensen zijn teruggegaan naar de mijnen in België en Duitsland. Het WAO-potje toen kon niet op; veel mensen met bronchitis of zware verkoudheid zijn in de WAO gekomen. Anderen zijn uitgewaaid; veel zijn er teruggekeerd naar Holland/Noordoost Nederland. Die zijn weer teruggegaan om te zoeken naar werk. Hier was de angst dat het een spookstad zou worden omdat zoveel mijnwerkers weggingen. Wat overbleef waren de gepensioneerde mijnwerkers,

mijn vader ging met 55 jaar met pensioen. Op dat moment had hij nog 4 kinderen thuis, hij moest weer gaan werken want dat pensioenpotje was niet voldoende om 4 kinderen te onderhouden. Ik ben constructiebouwer geworden en ik heb mijn vader altijd mee op sleeptouw genomen. Als ik ergens werkte vroeg ik altijd of hij mee kon komen. Totdat hij tegen 65 liep en toen kreeg hij ook AOW en intussen waren kinderen het huis uit en toen was het een stuk beter voor hem.

De industrie die hier kwam, had bijna allemaal met garen te maken. Qualitex yarns, Ornatex, Andex, Dutch Finish. Allemaal uit Amsterdam etc. Die waren daar al eens failliet gegaan en kregen hier veel subsidie om het nog eens te proberen. Van al die fabrieken is er nog maar 1 van, Ornatex, maar die heeft intussen al heel veel nieuwe eigenaren gehad. Ornatex = Oranje-Nassau textiel. En die andere garenfabrieken zijn allemaal de fles op gegaan. Dat was heel zielig allemaal daar; mijnwerkers met veel eelt op hun handen moesten daar draadjes in lussen gaan doen en die mensen werden daar helemaal gek van. Vandaar dat er veel van die mensen teruggegaan zijn naar Belgische en Duitse mijnen.

I: En u zelf. Wat bent u gaan doen toen de mijnen echt dicht gingen?

K: Begonnen op kantoor bij Qualitex Yarns, garenfabriek. Toen ben ik de mijn ingegaan. Daarna ben ik bij de Andex gekomen, een breifabriek. En toen ben ik de chemie in gegaan. Eerst in Duitsland bij Bayer chemie en vervolgens teruggegaan naar DSM en daar jaren gewerkt.

I: En waarom toch de overstap naar de chemie? Omdat het niet leuk was in de textielindustrie?

K: Nee, in de textielindustrie was het helemaal niet leuk. Dat was een gigantisch grote hal met breimachines. Die hal werd op een bepaalde temperatuur en luchtvochtigheid gehouden; dus met nachtdiensten viel je bijna in slaap omdat dat een erg drukkende omgeving was. Toen ben ik de chemie ingegaan, in de eerste plaats omdat ik dat leuk vond en omdat je daar het meeste geld kon verdienen. Je krijgt een gezin en daar heb je een verantwoordelijkheid voor.

I: U bent dus toch begonnen in de mijnen, omdat daar werk was? Of andere reden?

K: Ik had in constructiebouw gewerkt en was werkloos. Als we voor werk via arbeidsbureau op pad moesten dan kleeften we ons niet netjes en werden we nergens aangenomen. Dat ging tijdje zo. Toen kwamen we op de Gracht bij een fabriek en daar zat iemand van de Gemeente en die zette ons aan het werk. Toen ik hoorde wat ik daar kon verdienen viel dat erg tegen. Vervolgens ben ik via de Gemeente toch op de mijn terecht gekomen.

I: Vond u het fijn om daar te werken in de mijn?

K: Er is maar 30% van de ondergrondse mijnwerkers die aan de kolen zaten, die zich kapot werkten. Rest deed allemaal onderhoud en verplaatsen van machines bijvoorbeeld. Alleen op dag en middagdienst werd ontkoold. Tijdens nachtdienst banden teruggeplaatst en leidingen getrokken etc. Ik heb dat als luizenbaan ervaren. Moest controleren of zeven niet verstopt waren en de kachel stoken. Daarom verdiende de bovengrondse mijnwerkers ongeveer een derde minder als ondergronds.

I: Vond u het een fijne werkgever?

K: Als zestienjarige dacht je daar niet over na. Het was werk en je verdiende geld.

I: U wist dus al dat de mijnen dicht gingen. Waarom bent u toch tot het einde gebleven. Was er ook een mogelijkheid om ergens anders werk te krijgen?

K: In die tijd kon je overal beginnen. Soms nam ik een dag verlof om ergens anders een dag mee te werken. Was het leuk, dan ging je daar werken. Was het niet leuk, dan bleef je waar je was.

I: U maakte zich geen zorgen over werk.

K: Nee, in die tijd helemaal niet. Je kon overal werken

I: In de kranten van die tijd vlak nadat de mijnen dicht gingen vond ik koppen met teksten als: “Mijnstreek reageert zeer enthousiast op industriënota en Limburgers reageren zeer verheugd over nieuwe maatregelen”. Wat vindt u daarvan?

K: De journalistieke waarheid tegenover de menselijke waarheid. Er waren mensen bij die zeggen dat ze meteen weer terug zouden gaan, misschien maar 5%. Grote gros zei godzijdank dat het dicht is. Mensen kunnen zich nu niet voorstellen wat daar gebeurde. Er zijn ook veel mensen omgekomen. Als je daar aan het graven bent met een grote berg boven je die staat te duwen, je hoeft maar 1 stijl niet goed neer te zetten en de berg duwt je te pletter. Er was zoveel mechanisch verkeer beneden, treintjes die door de gangen gingen en als die voorbijkwam dan moest je je plat tegen de muur drukken. Dat kunnen we ons nu niet meer voorstellen. Toen werd gezegd dat Wilhelmina de veiligste mijn was, maar kijk maar eens op het bord bij de gedenkkapel hoeveel doden er gevallen zijn. Ik geloof in 1946/47 zijn 5 of 6 mijnwerkers verongelukt door een gasexplosie. De opzichters en bazen hadden een mijnlamp; als ze gingen onderzoeken op mijn gas draaiden ze de lamp heel klein. Dan moest je heel voorzichtig omhooggaan, aan de hoogte van de lamp kon je zien hoeveel gas er was. Trok je die lamp te snel naar beneden, dan kon er explosie ontstaan.

In de tegenwoordige tijd zie je ook informatie over corona vanuit de politiek; en op facebook zie je informatie van de mensen zelf. Dat is met dit soort koppen ook het geval.

Vanuit hier zijn de mijnwerkers naar Den Haag voor hun pensioenen. Wat is er gebeurd met de pensioenpot van de mijnen die bomvol zat? Er is nog een uitkering gedaan, maar het gros van de mijnwerkers was toen dood en hun weduwen kregen de uitkering, maar er is nooit verteld hoeveel er in de pot zat en waar het geld heengegaan is. Pensioenfonds bedoel ik.

Je hebt 3 soorten boeken; boeken die geschreven werden door de mijnen om mijnwerkers te lokken; er waren boeken waarin het mijnwerkersleven geromantiseerd werd; maar pas toen de mijnen 10-15 jaar dicht waren toen kwamen de ‘kotsboeken’ waarin de echte verhalen stonden van alle mijnwerkers die thuis zaten, COPD hadden etc.

I: Dus u denkt wel dat het beter is dat de mijnen dicht gegaan zijn?

K: Ja, zeker. Want je kunt je niet voorstellen wat er daar gebeurde. Altijd onder druk gezet worden want er moeten kolen komen. Dan, in de jaren 30-40, kreeg je ook nog boete van 2,50 gulden op een dagloon van 5,70 gulden als je een stijl niet goed gezet had of niet genoeg eruit gehaald had. Dus die werden constant opgejaagd door opzichters en bazen; die op hun beurt ook opgejaagd werden. Mensen moesten dus risico's nemen, anders kregen ze een boete. En daar had het gezin last van. Door alle gevaren die het met zich meebracht, was het goed dat ze dicht gingen. En mensen verlangden daar ook naar. Alleen, toen ze terecht kwamen in de nieuwe industrie, toen verlangden ze weer terug naar ondergronds vanwege de vrijheden die ze daar hadden en zo.

I: Als we teruggaan naar die sluiting, zie ik hier staan de belofte van Den Uyl: de redelijke zekerheid van nieuwe arbeid in Limburg. Dat mensen verzekerd waren van nieuwe arbeid. Denkt u dat dat een terechte opmerking is geweest, achteraf gezien?

K: Als je hier duizenden werknemers hebt, die kun je niet zomaar op straat zetten. Daar zul je toch alternatieven voor moeten hebben. Ik weet dat Den Uyl jaren laten, vlak voor zijn dood, heeft gezegd dat hij dat nooit had moeten doen, die mijnsluiting. Dat er een alternatief zou komen, dat was logisch.

I: Was het ook realistisch, want het waren natuurlijk heel veel banen.

K: Er zijn veel mensen in de WAO terecht gekomen, er waren fabrieken en er waren ook nog werklozen, mensen die geen baan wilden. En achteraf was die zekerheid van Den Uyl een fiasco, want al die fabrieken bestaan al lang niet meer. Die hebben kort bestaan en toen kwam alsnog de werkloosheid. Een van die projecten was DAF in Born, daar ben ik zelf ook geweest, en als je ergens

gek van wordt dan is het van stempelwerk bij DAF, terwijl je de vrijheid van mijnwerker gewend was. In de chemie heb je dezelfde bepaalde vrijheid als ondergronds; je moet zorgen dat die fabriek loopt, je hebt je meetkamer, je staat niet aan een band.

I: En toen u die nieuwe baan ging zoeken, hoe ging dat in z'n werk. Heeft u dat zelf geregeld, of deed de overheid iets?

K: Nee, dat heb ik allemaal zelf geregeld. Dat is ook weer hetzelfde als het boek over de mijnwerkers. De een werd goed geholpen, de ander werd in de steek gelaten, de derde was weer anders. Je kunt rustig zeggen dat elke mijnwerker die geholpen moest worden, zijn eigen verhaal had. Dat kun je niet over 1 kam scheren.

I: Wat is uw verhaal?

K: Ik was jong, net 18 jaar. Een zus woonde in Keulen, haar man werkte bij Bayer chemie. Daarheen, even voorstellen, medisch onderzoek, en je kon beginnen. Zo simpel was het. Je kon toen overal beginnen. Er zijn ook mijnwerkers de bouw in gegaan, maar wat ik zeg, je kunt er niet 1 verhaal van maken. Dat wordt wel in de boeken verteld, dat die mensen goed geholpen zijn, maar zet 20 mijnwerkers bij elkaar en ze hebben allemaal een ander verhaal.

Ik denk dat De Staatsmijnen de beste regelingen hadden. De andere mijnen waren met Belgisch/Frans kapitaal georganiseerd. Enige dat ik weet, er waren 2 fabrieken, Dutch Finish van Willem Sophie mijn, en de Ornatex van de Oranje Nassau mijn. Dan praat je over een heel klein aantal mensen dat daar beginnen kon. Daar konden echt niet alle mijnwerkers van de ON heen. De anderen werden wel geholpen met solliciteren, maar veel mensen hadden er ook geen zin meer in. Een deel kreeg ook een overbruggingspensioen, die konden al thuis blijven. Maar de mensen die jonger waren moesten zelf op zoek, een deel werd geholpen, maar er was niet 1 lijn.

Ik heb zelf bij DSM gewerkt; daar waren opzichters en mijnwerkers. Als ik het plaatje pak van DSM toen, dat was een semi overheidsinstelling. Later werd het geprivatiseerd. Toen het nog semi overheid was liepen er enorm veel mensen rond; als je geen diensten meer kon draaien, dan werd er wel een ander baantje voor je gezocht. In de "melkboet" krioelde het van de mensen. Toen kwam degeprivatiseerde fase; je werd overcompleet. In de "melkboet" was je blij als je nog iemand zag lopen. De Staatsmijnen was een heel sociaal bedrijf. Rond 1910-1915 hadden ze al kindergeld en gezinstoeslag. Dat was nergens anders in Nederland. Er waren sociale werksters, die keken naar een oplossing. Na de privatisering was dat allemaal weg.

I: Toen u niet meer in de mijnen werkte, miste u de mijn?

K: Nee. Je bent jong en ik was erg leergierig. Ik heb nooit ergens heel lang gewerkt; als ik alles wist/kon dan ging ik weg. Het werd een sleur en dan moest ik ergens anders heen gaan. Binnen DSM heb ik op heel veel afdelingen gewerkt; uiteindelijk ben ik bij DSM research terecht gekomen, bij de werkgroep kool-waterstoffen die onderzoek deden voor de nafta krakers. Daar ben ik niet meer weg gegaan.

I: Werkten daar ook veel andere mijnwerkers die u nog kende?

K: Nee, want ik zat op de Julia en dat was een Belgische mijn. En bij DSM kwamen alleen mijnwerkers terecht die van de Staatsmijnen kwamen. Je treft natuurlijk wel veel ex-mijnwerkers.

I: En misten die mensen de mijnen?

K: Nee, absoluut ook niet. Ik ken maar 1 iemand die de mijn echt miste, dat was mijn broer. Hij was een stuk ouder en miste de mijn echt; hij zou meteen weer ondergronds gaan.

I: Waarom zou hij de mijn dan zo gemist hebben; heeft u daar een verklaring voor?

K: Ja, vooral de vrijheid miste hij. Mijn broer was machinehouwer, een echte aanpakker. Hij werkte alleen s' nachts, hij was baas en vond het prachtig om anderen te commanderen en het werken met de machines.

Mijn broer was ook helemaal bezeten van de kameraadschap onderling, zij hadden een leuke ploeg. Kameraadschap is wel een woord dat veel gebruikt wordt maar veel geromantiseerd is.

Kameraadschap ondergronds is eigenlijk afhankelijk zijn van iemand; als je ondergronds met iets bezig bent en jij komt mij niet helpen, dan sta ik daar alleen. Ze moesten elkaar helpen, stijlen zetten, etc. etc. Tegenwoordig wordt dat vertaald als kameraadschap, maar de meeste mijnwerkers kotsen zich van dat woord, want er was geen kameraadschap ondergronds. Je werd er net zo goed genaaid als op andere plaatsen. Als iemand via jou hogerop kon komen, dan werd je genaaid.

Ik ben een van de initiatiefnemers van het monument dat dat staat, dus de afgelopen jaren heb ik met heel wat oud-mijnwerkers gesproken. Dat zijn allemaal mensen die ongeveer 12 jaar nog in de mijn gewerkt hebben. Zij zouden nooit meer terug willen, en kameraadschap was er ook niet. Ik heb nog net de laatste fase meegemaakt en ik ben al 67. Er zijn niet veel mijnwerkers meer die echt in de mijnen gewerkt hebben.

I: Nee, het was moeilijker dan gedacht om mensen te vinden.

K: Dat geloof ik. Als je echt oude mijnwerkers wilt ontmoeten, er zijn nog wat clubjes in Brunssum van oud mijnwerkers. Dat zijn mensen die naar België en Duitsland gegaan zijn, omdat ze in de mijnen wilden blijven, maar ook voor het geld, want er werd heel goed verdiend. Dat zijn ook oude mensen nu.

I: Ik vond hier ook nog een stuk : werkeloos hoeft vaak ook hulp van de dokter: slapeloos, huilen, tobben. Het gaat er eigenlijk over dat veel mijnwerkers veel mentale problemen hadden nadat dat allemaal dicht ging. Zag u dat ook in uw omgeving? Of werd daar niet over gesproken?

K: Nee, in die tijd werd daar helemaal niet over gesproken. In mijn omgeving geloof ik niet dat veel mensen mentale problemen hadden. De enige was mijn broer die daar mentale problemen mee had. Kan me wel voorstellen dat als je bij de DAF terecht kwam, of bij een van de garenfabrieken, en je staat de hele dag met zo'n draadje in je handen als mijnwerker die die vrijheid gewend is, dat je daar mentale problemen van kreeg.

In die tijd was psychologie niet iets zoals het nu is. Een psychiater daar had nog nooit iemand van gehoord. Toentertijd werd het een beetje weggeduwd.

Mijnwerkers die er helemaal niet tegen konden die kwamen uiteindelijk in de WAO terecht. Daar was een explosieve toename en ik denk wel dat een groot deel mentale problemen hadden. Daar werd niet over gesproken.

Mijn vader heb ik nooit gekend als vader; hij ging naar zijn werk, kwam terug en lag op de bank te slapen. Dan ging hij duiven verzorgen en dan gingen wij naar bed. Het enige dat ik me van hem kan herinneren is dat hij me fietsen geleerd heeft. Ik heb nooit een gesprek met hem gevoerd in die tijd. De vader was een kapot figuur, die lag op de bank en ging werken en in het weekend zat hij op het duivenhok. Dat moest hij zijn duiven verzorgen en ging naar de kroeg om de duiven te zetten. Als kinderen hadden we geen vader. Pas toen ik hem mee op sleeptouw nam, toen kwam er een beetje een relatie. Daarin was ik niet de enige, dat was overal. Hij viel vaak met zijn hoofd in de soep, zo moe waren ze. Dat speelde bij iedereen, soms ging een vader op zondag met de kinderen wandelen maar verder niet. Als mijnwerkers naar huis kwamen waren ze kapot.

I: U nam uw vader mee naar werk; deden veel mensen dat in eenzelfde positie ?

K: Ik heb de eerste jaren in constructiebouw gewerkt; daar stikte het van de gepensioneerde mijnwerkers. We hebben een grote loods neergezet en ik denk dat ik de enige niet gepensioneerde was. Overal zag je dat. Als ze nog konden werken en geen silicose had, maar overal zag je gepensioneerde mijnwerkers.

I: Waarom was het voor uw vader moeilijker om aan een baan te komen?

K: Hij was 55 en mijnwerker en een mijnwerker van 55 was meestal kapot. Mijn baas was een koppelbaas en nam het niet zo nauw, en hij wist dat mijnwerkers hard werkten. Mijn vader was nog krachtig en kon nog veel. Veel bedrijven die werknemers zochten om op te leiden en jaren plezier van te hebben, die pakten geen gepensioneerde mijnwerkers, want die was binnen een paar jaar weg. En het geld dat ze investeerden in hem was dan ook weg.

I: Wat gebeurde er dan met de mijnwerkers die niet aan het werk kwamen.

K: Die zaten thuis. Vaak ging hun vrouw werken omdat ze het zelf niet meer konden. Dat lees je ook overal dat de vrouwen weer aan het werk gingen omdat de man het niet meer kon.

I: Dan nog een heel ander aspect. Wat deed u in die tijd graag in uw vrije tijd? Hobbies, of naar cafe gaan?

K: Ik deed graag huizen bouwen. Met mijn vrouw had ik een huis gekocht en we hebben veel verbouwd, stuk erbij gebouwd. Mijn huidige huis heb ik verbouwd tot 3 huizen. Daarnaast geschiedenis. Dat is altijd mijn stokpaardje geweest.

I: Ik vroeg me af, kwam u nog wel eens collega's tegen van de mijn?

K: Nee, dat waren allemaal oudere mensen. In die laatste fase zijn heel veel mijnwerkers weggegaan, die zagen dat het dicht ging hier, maar ze moesten toch nog productie maken. Toen hebben ze van koppelbureau's /koppelbazen mensen laten komen om het werk te doen (uitzendbureau's).

I: Mensen zijn weggetrokken.....dus

K: Mensen zijn teruggegaan, naar Hoogovens, naar Delfzijl, naar allerlei plaatsen in Nederland waar hun grootouders vandaag kwamen oorspronkelijk.

I: Die sociale contacten die er tijdens de mijnperiode nog waren, waren daarna weg?

K: DE enige contacten die mijn vader had, kan ik me herinneren, waren door duiven. Ik kan me herinneren dat wij achterom paadjes hadden en overal lagen duiventillen. Mijn vader stond altijd bij het poortje en daar stonden de mijnwerkers bij hem te praten. Dan hadden ze het over de duiven, over het loon, en hoe ze bekeerd waren. Dat waren de enige sociale contacten dat ik nog weet. Er wordt nog wel eens een reunie gehouden, maar veel mijnwerkers gaan daar helemaal niet heen. Ik kan me het verhaal van een dochter van een mijnwerker herinneren. Toen de plaat van Carboon uit kwam gaf ze die aan haar vader en ze dacht hem een plezier te doen, maar haar vader kon daar niet tegen. Omdat daar de ellende werd bezongen, kon hij daar niet tegen. Hij heeft die plaat nooit op de platenspeler gelegd. Maar het is wat ik zeg: zet 1000 mijnwerkers op een rij en ze hebben allemaal een ander verhaal. Mensen die voortdurend een boete kregen en zo. Het grote gros zou nooit meer teruggaan.

I: Dan heb ik nog 1 foto, de foto waarbij heel veel gebouwen gesloopt worden. Wat vond u daarvan, dat die gebouwen allemaal verdwenen?

K: Van zwart naar groen, was het motto. Wat ik daarvan vind en ook de meeste oud mijnwerkers: hadden ze nou 1 mijn, bijvoorbeeld de oudste Staatsmijn Wilhelmina, hadden ze die nou bewaard en opgeknapt. Van Parkstad wilden ze een toeristische attractie maken, hadden ze dat nou bewaard dan hadden ze de mooiste attractie gehad. Het is schandalig dat ze een stuk geschiedenis weggeveegd

hebben. Hier en daar staat nog een schachtwiel. Had nou een paar gebouwen bewaard en een schacht zodat de mensen nog eens naar beneden konden. In België hebben ze dat veel en in Duitsland ook. Hier hebben ze zo snel mogelijk alles willen wegvagen en het is ze nog gelukt ook. Het is triest, als je nadenkt over de geschiedenis. Het is maar een geschiedenis van 75 jaar. In 1898 is de industriële kolenwinning begonnen, iets eerder toen de Fransen werden weggejaagd met het verdrag van Wenen. Toen kwam de Domaniale mijn, een samenraapsel van de Franse mijnen tijdens de Franse bezetting. Toen is industriële mijnwinning begonnen. Dat is maar ongeveer 75 jaar; wat is 75 jaar in de geschiedenis van de mens? Niks. Die hebben wel een gigantische indruk in deze streek gehad, hier had je alleen maar boerderijen. Kerkrade was ook maar een gehucht. Op de kaart van de Franse bezetter uit 1798 of zoiets staat Kerkrade nog als Hamo (gehucht). Allemaal gehuchten hier. Als je bedenkt dat alles dichtgebouwd is. Het is een dichtgebouwd gebied hier, Parkstad. Daarom vind ik het zo triest dat ze die geschiedenis hebben willen wegvagen. Niet alleen ik, maar alle mijnwerkers die ik gesproken heb.

I: Kunt u zich het moment nog herinneren dat die gebouwen gesloopt werden. Bent u daar ook gaan kijken?

K: Ik ben bij verschillende gaan kijken, ja. Over het algemeen viel op dat iedereen stil was. 2 jaar geleden, voor het monument hier verderop hebben we contact gehad met mijnwerkersverenigingen voor de opening. We zijn hier samen gekomen. Als ik je vertel hoe veel mijnwerkers, van die oudere mannen, spontaan gingen huilen dat wij het monument hadden opgezet. Zelig, niet zelig, maar aangrijpend om dat allemaal te zien. Zijn het vreugdetranen dat er een monument komt, of tranen omdat de mijnen dicht waren.

I: Wat denkt u zelf?

K: Ik denk omdat er veel herinneringen boven kwamen; vrienden die verongelukt zijn bijvoorbeeld. Er zijn zeker mijnwerkers die een posttraumatische ervaring hebben. Toen wisten ze niet wat dat was, maar ik denk dat veel mijnwerkers dat toen hadden en niet konden verwerken wat ze allemaal meegemaakt hadden. Tegenwoordig gaan ze naar de psycholoog voor veel minder. Daar zag je mensen verpletterd worden door een gigantische steen. En dan werd gezegd, morgen kun je weer werken, het is nu eenmaal gebeurd, maar dat mensen daar een traumatische ervaring door hadden werd niet beseft in die tijd. Het enige dat telde was arbeid. Je had de bedrijfsartsen, die deden er ook aan mee, die werden aangestuurd door de bedrijfsleiding. Je hoefde maar je gezicht te laten zien bij de bedrijfsdokter of hij zei: morgen beginnen. Allemaal werken gestuurd.

I: Dat waren vooral mensen die ondergronds waren, of heeft u dat zelf ook meegemaakt?

K: Ja, ik heb dat zelf ook meegemaakt; ik geloof dat ik in de textiel werkte. Ik moest op nachtdienst, s'morgens meldde ik me ziek, rond 10.00 uur kwam de controleur, die stuurde me naar de bedrijfsarts, kwam bij de bedrijfsarts en s'avonds kon ik weer beginnen. En vroeger had je 2 wachtdagen; als je ziek werd kreeg je eerste 2 dagen niet betaald. Als je langer ziek was, dan verviel dat, maar als je een week ziek was kreeg je 2 dagen niet betaald; dat speelde ook nog in die tijd.

I: De periode in de mijnen roept bij u geen hevige emoties op?

K: Nou, in zoverre dat als ik er over nadenk dat mijn vader en schoonvader en iedereen die ik kende, dat meegemaakt heeft, dan roept het wel emoties op. Je gaat dan terugdenken aan je jeugd. Vroeger vond je je vader een klootzak omdat die altijd op de bank lag; nu denk je vader was niet de klootzak, de werkgever was de klootzak omdat die ervoor zorgde dat hij altijd op de bank lag. Dan krijg je wel emoties.

I: Ik heb alle onderwerpen gehad. Is er iets waarvan u denkt: dat ben je vergeten?

K: Nee, we hebben wel alles besproken. Ik denk dat je uit dit boek veel kunt halen. Hierin staat hoe hun het perspectief zagen voor Limburg na de sluiting. In mijn boek staat ook een stukje over de mijnwerkers die ik meegemaakt heb op de fabrieken. Ik kan je alleen vertellen dat er toen heel veel ellende was. Gezinnen die kapotgingen, scheidingen, gewoon omdat de vader helemaal getraumatiseerd was en geen hulp kreeg. Een grote scheidingsgolf.

I: Was het voor u ook moeilijk binnen het gezin, toen de mijnen stopten?

K: Nee, ik was 16 jaar, de hele wereld lag nog voor je. Daarom vind ik ook het liedje van Wim Sonneveld zo mooi: “ik was een kind en wist niet beter dan dat het nooit voorbij zou gaan”. Dat vind ik echt toepasselijk voor die tijd. Pap gaat naar het werk, ik zie de mijnwerkers gaan en komen, hier in het dorp waren alleen mijnwerkers die naar de Wilhelmina gingen. Hoe ouder je wordt, hoe meer je gaat nadenken over het leven, over jezelf, wat je meegemaakt hebt, je ouders, je broers en zussen. Eerst kijk je gigantische op tegen je ouders, dan ga je relativeren en blijkt alles niet meer zo leuk.

Ik zit thuis en ik schrijf boeken; het speelt zich in het dorp af van de mijnen (rond 1904). Ik schrijf nu een boek. Mijn opa was protestant en mijn oma katholiek; dat was erg ingewikkeld in die tijd. De katholieken hier verguisden de protestanten toen. Daarover gaat het boek, de wisselwerking protestant en katholiek en het katholieke geloof. Mijn oma is achter de kerk begraven, de katholieke begraafplaats, mijn opa op de openbare begraafplaats. De strijd tegen het katholicisme van mijn opa. Twee geloven op 1 kussen, daar slaapt de duivel tussen, werd toen gezegd.

I: Ik ga dit nu even stopzetten

Start eerste opname

I: Even kijken. Zo. Dit kan weg. Even kijken. Ja. Goedemorgen.

T: Goedemorgen.

I: Ja, mijn eerste vraag is eigenlijk: u bent dus werkzaam geweest in de mijnen..

T: ja

I: en eh zou u mij kunnen vertellen wat u daar precies heeft gedaan. Wat uw functie was eh..

T: Alle functies die ik eh ja ik ben dus in 1954 hier in deze mijn [Oranje Nassau red.] begonnen. Ik heb hier 21 jaar gewerkt. Ik ben begonnen als sleper, hulphouwer, houwer, ploegbaas, schiethouwer, hulpopzichter, opzichter, afdelingsopzichter. Dat zijn mijn functies.

I: En hoeveel jaar heeft u ongeveer in de mijn gewerkt?

T: 21.

I: En ehm alles in dezelfde mijn ook, in deze mijn?

T: Ja deze mijn. De Oranje-Nassau 1.

I: En wat vond u eigenlijk de leukste functie? ... Waar heeft u met het meeste plezier gewerkt?

T: Nou, de eh ja eh de de zo verschillend he. Je je begint hier als arbeider en je eindigt als als beambte dus he. Dus eerlijk gezegd dus de mooiste functie vond ik dus afdelingsopzichter dus. De functie die ik dus de laatste jaren heb gehad.

I: ja?

T: Ja. Want daar wordt toch veel van je vereist en de verantwoording is groter en dat heeft toch een bepaalde ...

I: Dat was prettig?

T: ja toch wel.

I: Ja daar kan ik me iets bij voorstellen. Ehm. Hoe bent u eigenlijk mijnwerker geworden? Heeft u daar een opleiding voor gedaan?

T: Ehm. (stille) Hoe ben ik mijnwerker geworden... Nou ik heb lagere school, ik ben dus eh naar de VK [?] in Bernardinus geweest, je bent bekend hier dus, ik heb een aantal jaar in Meegen gezeten dat ligt bij Ravenstein, dat is dus het opleidingsseminarie. En daar ben ik mee gestopt. En toen kwam ik dus hier thuis. Mijn vader was zeer teleurgesteld. Ik moet erbij vertellen, mijn familie was een echte mijnfamilie. Mijn grootvader die werkte hier op deze mijn in 1900 die was chef van laboratorium [?], mijn vader die zat hier op het hoofdkantoor en zodoende ben ik dus, heeft mijn vader mij dus (lachend) hij moest toch iets voor me verzinnen.

I: Ja, en toen kon u hier gewoon hier terecht?

T: Ja, toen ben ik hier, ja ja.. daar werden dus toentertijd werden dus altijd mensen gevraagd.

I: En heeft u dan ook, je hebt ook de OVS geloof ik he?

T: Nee nee

I: Dat heeft u allemaal niet gedaan?

T: Nee. Ik ben dus eh ik ben dus eh zal ik maar zeggen eh wat ik dus gedaan heb eh het houersexamen, he, je moet dan examen doen voor houwer om in de pijler de kolen en zo dus he en alle voorzieningen moet je kunnen doen. En toen ben ik in '57 naar de mijnschool gegaan, dat moet je vergelijken met de HTS, en daar ben ik dus 4 jaar naar school gegaan. Ik heb in 1960 mijn diploma gehaald en toen werd ik dus opzichter.

I: Ja, ja. Oke, nou ik kijk heel even tussendoor of deze het doet. *wijst naar opnameapparaat*. Even checken voor de zekerheid.

Start tweede opname direct aansluitend

I: Ja, ehm, even kijken. En de mijnbouwschool ook gedaan. Ehm u zegt...

T: De mijnschool was dat.

I: Ja, de mijnschool inderdaad, sorry.

T: De eerste mijnschool dat is dus, je bent bekend in Heerlen he?

I: Ja, zeker.

T: Bij Bekkerveld.

I: Oh ja?

T: Dat is dus de oorspronkelijke mijnschool geweest. Naderhand is dat de HTS, en de mijnschool is toen verhuisd naar het [...]plein, aan de rechtvleugel van de ambachtsschool waar nu dus het ABP zit. Naderhand is dus de nieuwe mijnschool op de Benzenraderweg.

I: En dat bent u dus gaan doen toen u al in de mijn zat? Toen was u al in de mijn?

T: Ja.

I: Ehm, vond u het eigenlijk prettig om mijnwerker te zijn?

T: Ja nou, dat viel me dus reuze mee tot teleurstelling van mijn moeder. Die had gedacht, nou als die een week in de mijnen is geweest, dan komt ie wel met hangende pootjes terug. Maar dat was niet zo.

I: En waarom vond u het toch zo..?

T: Ja ik vond het toch eh dat was toch wel spannend werk.

I: Ja?

T: Ja. Ja.

I: En waarom had uw moeder gehoopt dat u liever wat anders was gaan doen?

T: Nou, ten eerste omdat ze het dus, ja, mijnarbeid is natuurlijk altijd met gevaar he, gewonden. Dat was dus de eerste reden en de tweede reden was dat mijnwerkers hier, in die tijd, die werden toch wel een beetje met de nek aangekeken.

I: ja?

T: Ja dat was toen.

I: Dat had niet veel aanzien?

T: Nee. Nee en dat kwam natuurlijk dus omdat in 1900 toen die mijnen hier begonnen toen kwamen hier veel buitenlanders, en dat was dus, ja, daar zat van alles tussen, en dat was toch ja.

I: En wat vond uw omgeving van die baan als mijnwerker dan? Kwamen daar positieve reacties op? Of minder positief?

T: hmm, ja, nee, hmm (haalt schouders op)

I: Nee, dat is prima, dat kan. Even kijken. En vond u 'De Mijn', als werkgever, was dat fijn? Was dat goed geregeld bij de mijn daar allemaal?

T: Dat was ja, ja ja ja.

I: Dat was beter dan bij andere bedrijven? Of een beetje hetzelfde?

T: Ja, daar heb ik natuurlijk geen.. Kijk, er was toen, dit was toentertijd een mono-industrie he, er was niet veel anders als mijn. En ik moet dus persoonlijk zeggen, ik heb de mijn ervaren als, toch een fijn bedrijf. We verdienden. En we hebben toch de rijkdom hier gebracht he. He, Heerlen was toentertijd de rijkste stad van Nederland.

I: Mijn oma zegt wel eens: In Heerlen waren de meeste bontjassen van heel Nederland.

T: Ja, maar dat was ook zo. Ik heb naderhand toen de mijn gesloten werd heb ik dus een lingeriezaak gehad, mijn dochter heeft die nog. Esterella. Ik heb twee dochters, Esther en Ellen, en daar komt die naam Esterella vandaan. Ja en die vertegenwoordigers die bij ons kwamen die zeiden altijd: 'De beste zaken die doe je in Zuid-Limburg'. En waarom? De mensen waren toen zeer goed gekleed, he, en ze hadden ook iets te besteden.

I: Ja. Ehm. Ja. Als we dan even gaan naar het moment dat die mijnen gesloten werden. Hoe hoorde u eigenlijk dat die mijnen dicht gingen? Kunt u zich dat nog herinneren?

T: Ja. Ik hoorde dat, ik was toen op de 250 m verdieping op het Zuidveld en ik liep met een collega tussen de steengangen en we waren ergens dus we belden naar boven en toen hoorden we dus dat De Uyl die beslissing had genomen. En wij konden dat niet geloven. Ja dat was, dat was... als je dus, kijk, als je weet wat voor een immens groot bedrijf die mijnen zijn hier ondergronds, dus daar lopen honderden km gangen en bunkers en tussenschachten en noem maar op, en dat was een levenswerk van 80 jaar. Ja dat was onvoorstelbaar.

I: U had dat dus niet zien aankomen?

T: Ik had wel al eens iets horen mompelen. Maar ik .. Ik wist dat niet zeker.

I: U had zich daar geen zorgen over gemaakt?

T: Nee, nee.

I: Begreep u dat besluit eigenlijk? Om de mijnen dicht te doen?

T: Ja, ja het was namelijk zo: Amerikaanse kolen die kwamen in Rotterdam aan en die werden gewonnen in dagbouw dus dat waren goedkope kolen en die kwamen hier voor een prijs waar wij niet aan konden voldoen. Verder kwam hier dus ook de olie, die spotgoedkoop was, en als klap op de vuurpijl kwam dus de gas bij Slochteren. En dat deed de deur dicht. En hier op het mijnterrein en ook bij anderen, zag je dus de opgehoopte, de hopen steenkool liggen. Die kwamen ze dus gewoon niet kwijt.

I: Ja, en kunt u zich nog herinneren hoe collega's daarop reageerden? Was dat vergelijkbaar? Of hadden die het wel zien aankomen? Hadden die het verwacht?

T: Nee, nee dat had niemand verwacht. Dat was gewoon een volkomen verrassing.

I: Ehm. Ja. Nou, ik ben dus gaan kijken naar wat kranten uit die tijd, en eigenlijk, de dag nadat Den uyl in de schouwburg was geweest, kwam ik eigenlijk dit tegen. Wacht ik leg hem even neer. En wat me toch wel opviel was dat daar stond: 'De mijnstreek reageert zeer enthousiast op de industriënota' en 'Limburgers waren zeer voldaan' over wat Den Uyl daar vertelde.

T: Ja, nou, van wanneer is dat artikel geschreven?

I: Op 18 december 1965. Dus dat is de dag nadat Den Uyl..

T: Ja.

I: Voelde dat voor u ook zo?

T: Luister, de man die dat geschreven heeft, die heeft er totaal niets van begrepen. Totaal niets. Niets.

I: Hoe kan dat dan denkt u? Dat dat toch wordt opgeschreven?

T: Nou, dat kan omdat dus de kranten toentertijd, waren de spreekbuis van ons, van ons ambtenarenapparaat. De Limburger, het Limburgs Dagblad, die publiceerden alleen wat de burgemeester toen zei. Dit is een aanfluiting dit.

I: Want die ambtenaren waren er wel tevreden mee dus denkt u?

T: Joa, die hadden daar geen pijn van he. Dat was leedvermaak. Toen men zich realiseerde dat de mijnen dicht gingen. Want er waren dus wel mensen die dan tegen mij zeiden: 'en wat moet jij dan doen?'. Leedvermaak.

I: Want toen gingen die mijnen natuurlijk dicht. Hoe was dat voor u om naar het werk te gaan, wetende dat dat eindig was zeg maar?

T: Ja kijk, dat was in 65 en ik heb tot 74 dus gewerkt. En de afspraak was, een van de afspraken was dat de mijnsluiting over een periode van 25 jaar zou plaatsvinden. En kijk, daar hebben ze ons ook weer mee gepakt, want in 7 jaar tijd waren alle 12 mijnen dicht. En dat was natuurlijk, dat kon gewoon echt niet. Je kunt niet 50.00 man werk bezorgen. Maar goed, daar komen we nog wel op.

I: Zeker, zeker. Nou eigenlijk, dat u het zegt. In diezelfde krant stond dus ook dit; 'redelijke zekerheid voor nieuwe arbeid in Limburg'. Dat kwam ik tegen.

T: Ja ja, je kunt veel beloven he

I: Gaf u dat wel, ehm, in 65 wist u natuurlijk nog niet dat dat sneller zou gaan. Vond u dat toch prettig om te horen toen? Gaf u dat vertrouwen? Of juist niet?

T: Nee. Luister, het kan dus zijn, ik kan me dat dus niet meer zo herinneren. Maar wetende wat ik nu weet, heb ik nu natuurlijk geen enkel vertrouwen meer in de overheid.

I: Nog steeds niet?

T: Nog steeds niet. En het wordt steeds erger haha.

I: Ja en de afgelopen jaren hielpen niet mee zeker?

T: Ja en het is ook zo, toen die mijnsluiting dus kwam, er zijn dus heel veel mensen die daaraan meegeholpen hebben, vakbonden en dergelijken. En die hebben dus, er verschenen allemaal boekjes, 'Ik, zwarte slaaf' en weet je, en het was onmenselijke arbeid en zo, en dat was dus alleen maar ter rechtvaardiging voor die sluiting. Want, luister, mijnarbeid is dus over de hele wereld, en het was een eerzaam beroep en dat we hard moesten werken, dat was nou eenmaal zo. Maar we waren trots op ons vak.

I: Want wat maakte dan dat u zo trots was? Wat vond u daar zo mooi aan?

T: De ... de... de samenwerking he, je moest vertrouwen op een ander, en ook op de techniek. Ik zeg wel eens, we hebben kathedralen hieronder gebouwd bij wijze van spreken.

I: Nou goed, toen gingen die mijnen dus dicht. En toen moest u dus op zoek naar iets nieuws. Wat bent u na de mijnsluiting gaan doen?

T: Ik heb, ja, ik was een moeilijk geval. Ik heb in 1970 met mijn vrouw een zaak gehad, dat heb ik u gezegd. Maar ik ben dus toch nog vier jaar op de mijn dus gebleven. Waarom? Nou luister, ik moest natuurlijk financieel, want die zaak die kostte natuurlijk ook wel geld en eh ik heb dus nog 4 jaar nog, en ik had een goede functie en verdiende goed, dus ik heb nog vier jaar hier gewerkt en toen op een gegeven moment moest ik mij melden bij de bedrijfsleiding en die zei, ja ik weet niet of ik dat moet vertellen... Nou ja goed, die zei: luister, ze bieden je drie betrekkingen aan, en denk daar goed over na, want als je die alle drie weigert dan sta je op straat. Dat was 1 functie in Nuth, de Embie [?], ik weet niet of je daar wel eens van gehoord hebt? Daar maakten ze dus artikelen voor de auto-industrie. Nou goed, daar zochten ze dus iemand en ik ben daar naartoe gegaan, naar die meneer Hermans. En het was een prettig gesprek en het was bijna rond, alleen kwam het toen dus op het geld. En toen hij hoorde dat ik afdelingsopzichter was toen zei hij, ja maar luister dan die functie: nee, zei hij. Dus dat ging niet door. Het tweede, dat was een zogenaamde, er zou een vacature zijn bij de rodaconfectie, maar die was er dus helemaal niet. En toen was er nog maar één mogelijkheid en dat was de belastingdienst. Daar heb ik 5 maanden gezeten, en dat was verschrikkelijk. Je moet je dus voorstellen, ik was hier dus afdelingsopzichter. Ik had hier een afdeling onder me, drie/vierhonderd man. En dan kwam je daar aan een tafeltje te zitten en dan kreeg je een stapel formulieren, dat waren invoerformulieren en dan moest je controleren, daar stond dan 'invoer België-Antwerpen', nou dat klopte en dan kon je stempelen. En dan kreeg je 'Frankrijk-Marseille' en zo. Nou dat was, van die tienduizend formulieren was misschien 0,05 procent wat fout was en daar gebeurde eigenlijk helemaal niks mee. Dat was het werk wat je moest doen. Het meest stompzinige wat er was. Nou en toen werd ik overgeplaatst naar Kerkrade. Dat was de banendienst en daar moest je op een gegeven moment de eed afleggen als ambtenaar. En ik had er dus naar gekeken maar dat mocht niet want mijn vrouw en ik hadden een zaak en dan kun je dus geen rijksambtenaar worden en ik was dus nog steeds in dienst van de mijnen, dus toen ben ik teruggekomen. En toen ben ik, vier jaar omscholing heb ik afgerond, ben ik dus vier jaar weg en waterbouw, dat diploma heb ik gehaald. Heb ik nog een halfjaar als gemeenteambtenaar heb ik douweveie [wijk, red.] aangelegd in die tijd. En toen had ik het eigenlijk bekeken. Ik dacht, nou luister die energie hierin. Het was toch heel ander werk en daar werd

gefraudeerd bij het leven, schei toch uit. En toen ben ik dus de zaak in gegaan en toen hebben we nog drie zaken erbij gehad en dat was het dus.

I: U bent op uw pootjes terecht gekomen dus.

T: Ja ja, ik wel ja. Maar, het doet er niet toe. Ik ben dus wel goed terechtgekomen. Maar mij wringt het nog steeds hoe ze dus eigenlijk aan de kant zijn gezet.

I: Ja, want hoe ging dat eigenlijk met collega's van u? Was dat een beetje vergelijkbaar? Was het moeilijk om aan werk te komen?

T: Ja, er waren dus een gedeelte die omscholing kregen zoals ik, maar er was ook een grote massa en die gingen naar het CBS en het ABP, en je moet je bedenken dat waren dus hongerloontjes he, want de goeie banen bleven in de Randstad zitten. En daar kwam nog meer bij, na die aankondiging van die sluiting kregen de mensen dus te horen, ze moesten zich melden: je moet thuisblijven want je bent ziek. En dan kwamen ze dus de WAO in. Nou ja, luister en iedere plaats dat was een verloren arbeidsplaats. Ja kijk, zo kan ik ook een mijn sluiten he.

I: Want dat waren veel mensen, die de WAO in gingen?

T: Ja, zeker. En op wat voor leeftijd.

I: Want waarom werden die mensen bijvoorbeeld wel naar de WAO gestuurd en anderen niet?

T: Ja daar werd een keuze gemaakt he, en ja die keuze dat was zo ja, willekeur he. Een collega van mij, die was 1 functie hoger en die werd dus belast met die mensen verdelen.

I: En waarom was dat voor hem een goede oplossing, de WAO?

T: Ja, dan kwam je op kosten van het Rijk. Luister, dat was een verloren arbeidsplaats.

I: Voelde u zich eigenlijk, dat was toch een behoorlijke omslag, voelde u zich eigenlijk gesteund in die tijd? Door uw omgeving of door overheidsregelingen bijvoorbeeld?

T: Nee totaal niet. Ik heb vier bedrijven gehad, ik had veertien man in dienst en ik heb nooit een rooie cent van de overheid gekregen. Nee. Nee.

I: En waarom, u zei zelf: veel mensen zijn weggetrokken naar een plaats waar ander werk was. Was dat voor u ook een optie geweest?

T: Nou, dat valt me nou in, in eerste instantie met die sluiting toen dacht ik: wat ken je? Dat is mijnbouw he, dat was mijn beroep, was de mogelijkheid om naar Zuid-Afrika te gaan. Dus ik heb gesolliciteerd bij de Militon maatschappij en daar kon ik dus terecht en verder kon je ook nog naar Suriname naar de [...], maar toen op dat moment, ik weet het niet meer, maar dat is dus niet doorgedaan.

I: Toch te ver weg of...?

T: ja misschien, misschien.

I: Daar kan ik me iets bij voorstellen. Was er iets, maar dat is misschien achteraf, maar als u nu terugdenkt, is er iets dat u denkt: dat hadden ze kunnen doen, dat had het beter gemaakt. Is er iets wat u echt gemist heeft? Vanuit de overheid of vanuit de mijn?

T: Ja kijk, bij mij was het dus zo. Wij beambten, wij kregen een gouden handdruk mee. Maar die heb ik dus nooit gehad. Ja ik zei al, ik ben een moeilijk geval, en ik heb nog drie jaar geprocedeerd hier tegen de oranje Nassau mijnen. Want zij redeneerden toen: ja jullie hebben die zaak, dus wij hoeven niet voor jou te zorgen. En ik zei, sorry maar ik heb hier 21 jaar gewerkt en ik heb evenveel recht.. en dat was ook, dat hebben ze ook toen na de aankondiging van de Uyl, want ik hoorde toen bij de jongere opzichters, wij moesten toen bij elkaar komen en toen werd tegen ons gezegd dat we tot het einde moesten blijven. Kijk, die mijn moest blijven draaien. Maar, werd er toen gezegd, jullie hebben evenveel rechten als jullie voorgangers. En dat wilden ze bij mij dus niet nakomen. En toen heb ik dus drie jaar geprocedeerd, voor die weg en waterbouw, en daar heeft zelfs het ministerie zich nog mee moeten bemoeien.

I: Was dat voor anderen ook moeilijk om die omscholing te krijgen? Want waar werd dat op gebaseerd of je omscholing kreeg of wat anders?

T: Ja dat weet ik eigenlijk niet. Dat was zo'n beetje willekeur he. Kijk en ik had, dat even tussendoor, met die man die daarover ging, ik weet even niet precies het jaar, in '72 had ik een vergadering bijeengeroepen van de opzichters van de ON [Oranje-Nassau] 1 en de ON 3, want de ON 2 en 4 waren al weg, en dat was dus met de bond – de beambtenbond, de KVM- na heel veel moeite kreeg ik dus die vergadering rond en toen werden we dus ontvangen door de heer Hubben, dat was toen de voorzitter van de KVM. Nou ja, het eind van het liedje was, hij zei dat hij niet wist dat er zoveel onvrede was bij het toezichtpersoneel van de ON mijn. Hij zou met de directie gaan praten. Nou daar gingen dus een aantal weken overheen, en op een goeie dag kwam ik bovengronds en dan ga je naar de opzichterskamer altijd en toen zei de hoofdopzichter tegen mij 'je moet onmiddellijk naar het hoofdkantoor komen'. Nou en toen kreeg ik dus te horen dat ik mijn grote mond moest houden en dat ze, zei die man, hij zou wel zorgen dat ik zo vlug mogelijk hier gewipt werd. Nou dat is hem niet gelukt, want ik ben van de ON, die hadden tienduizend mensen in dienst, ik ben de laatste van de ON geweest want ik ben ontslagen op 31 december 1974 en dat was de laatste dag dat de mijn draaide. Maar dat was even ertussendoor. Maar dan kun je dus zien dat ik van die man dus niet veel te verwachten had he. En dat was ook, dat was ook gewoon jaloezie. Ik heb een keer een fout gemaakt, dat was, ik was toen nog op de mijn, en wij moesten toen ook nog veel voor inkoop weet je. Ik had toen een iets grotere auto dan normaal, ik had een Volvo, en op een zaterdagmorgen moest ik, in de mijn moest iets gedaan worden, ik had een paar mensen opgehaald en hier op het mijnterrein met mijn auto. En die man had dat gezien en ja, dat kon natuurlijk niet he, dat was gewoon jaloezie. Maar dat zijn allemaal dingen die er niet toe doen.

I: Nou ja, op zich wel hoor, het geeft toch een beeld van een bepaalde cultuur natuurlijk. Lijkt me toch niet heel prettig zo. Ehm, ja, u was dus werkzaam, u hebt die eigen zaak gehad, bent andere dingen gaan doen. Miste u de mijn nog wel eens?

T: Eigenlijk wel ja. Ja, nog steeds.

I: En wat mist u daaraan dan?

T: Tja, die kameraadschap he. Ja, alles wat daarbij hoorde. Je dreef steengangen, kolen werden ontgonnen, je moest dagelijks je ramingen halen. Daar werd heel veel van je verlangd, maar daar stond dan ook tegenover dat je er veel voldoening van had.

I: Dat vond u wel fijn dus?

T: Ja, en dat is ook een van de redenen dat dat mijnmuseum hier is. In '98, '97, kwam ik een oud-collega tegen en hadden we het erover en zeiden we: 'is toch wel erg he, dat er zoveel jaar na de sluiting niets van de sluiting meer over is he'. Want, luister, er werd tegen ons gezegd 'jullie mijnwerkers, jullie zijn zeurpieten. Jullie zeuren'. En de omstandigheden deden zich voor dat, hier was een museumpje – 't Geon [?]- en dat was hoofdzakelijk fossielen, maar daar had niemand interesse in. En dat museum dat werd gerund met ambtenaren hier door gemeente Heerlen en die kreeg dan twee

ton voor dat museumpje, en er kwamen geen mensen. En toen heeft de gemeente gezegd: streep erdoor. En daar zijn wij toen op ingesprongen. En wij zijn toen in 2005 daarop ingesprongen. En wij zijn toen in 2005 dat museum begonnen. En daar kwam bij dat een man, die werkte bij mij, die heeft jaren ondergronds bij mij op de afdeling gewerkt, en die man heeft al die jaren allerlei voorwerpen verzameld en ik heb die, toen was dat dus, hij werd ziek en was op het eind van z'n leven en toen heb ik hem in contact gebracht met de ON groep die in de Randstad zat, en die hebben voor 50.000 euro die collectie gekocht. En die hebben die collectie ons in bruikleen gegeven. En zodoende konden we hier dat museumpje beginnen.

I: En als we dan nog even teruggaan naar dat werk, met uw eigen zaak. Vond u dat toch leuk werk? Die eigen zaak hebben?

T: Ja. En dat was toen in de tijd, toen kwam computer op, en in 84 had ik een computer en ik was de eerste lingezaak die de hele voorraad op de computer had. Dat was toen heel wat hoor.

I: Zeker. Nu had ik nog een andere krant hoor, even kijken, ja, een krant uit 1972 en daar gaat het eigenlijk over werkloosheid waaronder ook in Limburg, en daar staat eigenlijk: 'de werkloze heeft veel hulp nodig van de dokter, veel slapen, huilen, tobben, veel mentale problemen'. En dan gaat het ook over mijnwerkers. Kunt u zich daar wat bij voorstellen?

T: Ja. Ja ik kan me daar heel veel, ik heb het zelf dus eigenlijk nooit zo ervaren, maar kijk, die mijnen gingen dicht en er was in wezen geen werk he. Er was bijvoorbeeld hier, de ON mijnen kochten in Helmond een schroefboutenfabriek en die was failliet daar, die kochten ze en die kwam dan hier naar De Beitel [industrieterrein, red.] die werd daar opgezet en daar gingen dan zoveel honderd man naartoe en dan was na twee jaar de subsidie afgelopen en dan lieten ze die weer failliet gaan en dan stonden ze op straat. En zo ging dat. En dat was niet alleen bij de schroefboutenfabriek maar wat ik dus wel gehoord heb, dat dat zo met 77 fabrieken gegaan is. Die opgekocht werden, subsidie hebben opgestreken en na zoveel tijd, dan werd het weer weggedaan. Maar, kijk, de grote pijn was, en dat is wat mij ook heel erg steekt, dat is de mijnsluiting daar kwam een massa geld kwam hiernaartoe en het meeste, het ambtenarenapparaat viel over het geld heen en wat gebeurde ermee? Er ging meer als de helft ging naar Maastricht. Maastricht kreeg de universiteit, kreeg het Academisch Ziekenhuis, kreeg het MECC, de Beatrixhaven werd ontsloten, het stokstraatkwartier wat een puinhoop was werd opgeknapt. Maastricht is de grote winnaar van de mijnsluiting. En van de kleine helft die overbleef ging de helft naar Born naar de DAF-fabriek, terecht, en van het kwart dat overbleef voor Parkstad he, wat kregen we dan? CBS en ABP. Hongerloonbaantjes. Kijk en met gevolg, we waren de rijkste stad van Nederland met Rotterdam, en zelfs nu nog merken we, hele wijken, er zijn wijken waar drie generaties niet gewerkt hebben, waar vader.. *Er valt iets op de grond* ..De wet van de zwaartekracht he. Kijk en er waren hele generaties die werkeloos zijn. En dat is natuurlijk funest. En daarom, we hangen nu nog onderaan. Heerlen, de rijkste, we hangen nu nog onderaan. Dat is toch een schande.

I: Hoe kan dat dan denkt u? Dat dat toch moeilijk blijft voor gezinnen die toen in de werkloosheid zijn geraakt en dan nu nog..

T: Ja maar als er geen werk is? Kijk en die tweede generatie die ziet dat hun ouders en hun vader geen werk hebben en die derde generatie die weet niet beter, die vinden het wel goed en krijgen hun geld en eh. Ja dat is desastreus. Kijk en een paar jaar geleden was ik op een symposium op Rolduc en daar komt zo'n figuur als zo'n Sjeng Cremers, heb je daar ooit van gehoord? Die was hier ook gouverneur geweest. En dat was een jongen hier uit Schaesberg, uit Langraaf. En zijn vader die was ook mijnwerker. En die heeft het goed gedaan en die is dan gouverneur, en die schreef dan nu nog: 'ja maar ik ben de man die de universiteit hier gebracht heeft'. Ja ammehoela. Niet hier. En dan te bedenken we hadden 12 mijnen en van die 12 lagen er 11 hier in Parkstad. En kijk dat is dus waar ik me nu nog, dat moet ik niet doen, is slecht haha. En zo las ik laatst nog een artikeltje hier in de krant over eh, het cultuurbeleid. Als je dan ziet wat daar naar de Randstad gaat en wat hier terecht komt, dat is ongelooflijk. Amsterdam, daar is per inwoner, die hebben 187 euro per inwoner. En wij hebben, wij

met 2 euro zoveel komen we ervan af. Ik heb, wacht, die kun je hebben. *Hij staat op en pakt een uitknipsel uit de Limburger*. Kun je misschien nog iets uithalen.

I: Ik zie het inderdaad. 'Heerlen 20 euro'.

T: Ja dat is nou ja. Terwijl in Rotterdam-Zuid, daar hebben ze geloof ik het zesvoudige he.

I: Ja, ja. Tja.

T: Ja weet je, we hadden hier ook nog alle pech. In die tijd: Vietnamoorlog. En dan zou je zeggen, wat is met de Vietnamoorlog? Nou, die Amerikanen die werden daar eruit gekegeld en die gingen terug naar Amerika. Alleen mensen die drugs gebruikten die mochten het land niet in. En die soldaten, die Amerikanen die zaten on-der de drugs. En waar gingen die naartoe? Die jongens die gingen naar hier, naar Brunssum. En dat is het gevolg dat Heerlen dus een drugsstad werd. Laaggeschoolde kinderen, niks te doen, werkeloos. En die kwamen dus in aanraking met die Amerikanen. En ik weet niet of je je dat kunt herinneren, maar het was toen verschrikkelijk.

I: Ja ik moet eerlijk zeggen, ik ben pas 22 dus ik heb dat niet echt meegemaakt. Maar toevallig had ik het er net met meneer Fons ook over dat, zelfs ik heb in de afgelopen 10 jaar al een verbetering gezien. Laat staan als je de jaren 80 hebt meegemaakt.

T: Als je bij ons in de straat, de Raadhuisstraat, daar heb je dus winkel, portiek, winkel, portiek. En daar moet je eens kijken, daar hebben we toentertijd, daar lagen die drugsverslaafden. Het 's morgens, die deden daar hun behoefte. Daar hebben we van die hekken laten maken die het 's avonds dicht gingen. Als gevolg van die mijnsluiting, eh van die drugs. Ja Heerlen had wat dat betreft echt pech.

I: Nou, ik zag hier zelfs nog in 73, dus een paar maanden na dit artikel. Een artikel waarin Math Weijers zegt: 'Limburg krijgt ziekten van buitenaf aangepakt'. En die zegt daarin eigenlijk, het gaat altijd maar over de negatieve kant van de mijnsluiting, waarom gaat het niet over de positieve kant van de mijnsluiting?

T: Ja maar wat is er positief aan? Er is niks positiefs aan geweest. Als je van de rijkste stad en je gaat naar de armste stad. Je krijgt het hoogste werkeloosheidspercentage. Er is geen werk.

I: Maar kunt u zich dit soort dingen herinneren?

T: Ja dat was geregeld. Maar dat waren juist die mensen die meehielpen om die sluiting zo vlug mogelijk rond te krijgen. In plaats van de 25 jaar naar die 7 jaar. En dat waren allemaal artikelen om zichzelf te rechtvaardigen voor die sluiting. Ja. En kijk, zelfs een Elske Ter Veld, ik weet niet of je daar eens van gehoord hebt, de staatssecretaris van Sociale Zaken, die zei dus in een artikel: wij Limburgers die wilden voor een dubbeltje op de eerste rij zitten. Daar vallen toch je... Het is toch ongelofelijk.

I: Nu zat ik eigenlijk ook nog met een heel ander stuk. Had u nog veel contact met collega's uit de mij?

T: Nee niets meer. Gek is dat he. Dat eh, en we dachten altijd, ondergronds, de koempelmentaliteit he. Na die sluiting: er is niks meer van overgebleven.

I: En hoe komt dat denkt u?

T: Tja, iedereen had z'n eigen sores. Er was geen gebondenheid meer. Ik bedoel, als je ondergronds, daar moest je werk leveren en daar moest je collega erop kunnen vertrouwen dat dat goed was voor ieder z'n eigen veiligheid. En na die sluiting ja.

I: U kwam mekaar niet nog eens tegen? In een café ofzo?

T: Ja, kijk, bij mij ligt dat anders. Ik kom uit een gezin, een beambtegezin. En wij woonden hier in Heerlen in het centrum en niet in een kolonie. En dat is een heel groot verschil he.

I: En ehm, nu moet ik even zelf nadenken hoor. Er waren ook geen dingen, u had misschien ook hobby's ofzo die u in de mijn had die u ook nog had toen de mijnen dicht gingen. Waar u mensen tegenkwam? Of hadden andere collega's dat misschien?

T: Ja misschien wel. Die duiven hadden ofzo ja. Als ik eerlijk moet zijn, mijn tijd bestond uit werken, naar huis gaan, eten en op tijd naar bed. Wij begonnen vroeger hier om 6 uur, dat wil zeggen dan moest je om 5 uur op. Naderhand is dat veranderd naar 7 uur.

I: In de mijn bedoelt u?

T: Ja, maar dat is allemaal, kijk: voor mij, die tijd dat we de mijnbouw hier hebben gehad die 80 jaar, dat zal voor mensen dus ook wel zwaar zijn geweest. Maar over het algemeen vond ik dus mijnarbeid vond ik mooi en spannend.

I: Nou dan heb ik hier ook nog, het 'echte' einde zal ik maar zeggen. Ik vond wat foto's dat ze de Lange Jan hebben laten ontploffen he, of in ieder geval dat al die gebouwen verdwenen. Kunt u zich nog herinneren dat die gebouwen gesloopt werden? Bent u daar ook geweest? Bent u daar ook gaan kijken bijvoorbeeld.

T: ja de Lange Jan. De Lange Lies die was al omgeschoten, en de Lange Jan die werd op een zaterdagmorgen zou die omgeschoten worden. En ik stond in de Geleenstraat en de kop op de Honingmannstraat en dan keek je dus zo die Honingmannstraat af en dan zag je die Lange Jan daar staat. En ik wist dat die omgeschoten werd en we hadden braderie die morgen in Heerlen. En op een gegeven moment dan hoor je die knal en dan zag je die pijp zo, en dan viel die op de verkeerde kant over de villa, over het archief van de ON mijn. Ja, och, die ON mijnen die vonden dat prachtig.

I: Maar hoe voelde dat toen voor u om dat te zien?

T: Ja dat dat dat deed me wel wat ja. Ja echt dat eh. Ja. En met die andere, de Lange Lies, toen zat ik dus op de omscholing en toen ben ik met een collega, wij wisten hoe laat dat die pijp omging, toen zijn we naar Ubachsberg gereden en vanaf Ubachsberg kijk je zo op Heerlen en dat kon je prachtig zien toen he. Maar ja, het deed wel pijn. En als je nou hier, deze schacht hier, hieromheen daar stond een heel ander gebouw, daar stond een heel groot complex, de wasserijen en de zeverijen die grensden hieraan, maar dat was allemaal afgebroken en er stond alleen nog maar het skelet van die schacht en die wilden ze ook omtrekken. En toen is iemand op het idee gekomen van 'he, zouden we ze toch niet laten staan'. En toen hebben ze de schacht 1, die lag hier 40 meter vandaan. Dus dat gebouwtje wat nou hier staat dat was daar afgebroken en daar heeft de firma Laudi.. Afijn, dat gebouwtje is afgebroken en dat is hieromheen gebouwd. Dat is niet oorspronkelijk.

I: Waarom was dat eigenlijk denkt u dat er zoveel verdween?

T: Van Zwart naar Groen. Daar was maar één [...]. Die ambtenaren die hadden maar 1 ding, dat was alles wat mijn was weg. Weg. Niet zeuren, weg. Die wilden daar niks van weten.

I: En waarom wilden die dat zo graag weg denkt u?

T: Tja, ik denk misschien ook dat er veel subsidie aan zat ofzo.

I: Maar mijnwerkers vonden dat wel moeilijk.

T: Ik denk het wel ja. Mij heeft dat wel veel pijn gedaan. Als ik dus zag wetende hoeveel energie we hier onder de grond hebben achtergelaten met nog in extreem geval doden die hier zijn gevallen. Ja.

I: Dat kan ik me zeker voorstellen ja. Even kijken. Ik moet heel eerlijk zeggen, ik heb eigenlijk de belangrijkste thema's eigenlijk wel besproken. Is er iets waarvan u zegt, nou dat ben je nog vergeten of dat wil ik je echt nog meegeven?

T: Nou ja bijvoorbeeld, die ON mijnen, een Frans bedrijf, die hadden vier mijnen, tienduizend man in dienst. Dus bij de sluiting kregen ze dus subsidie, en er was een bedrag van 500 miljoen gereserveerd voor herstructurering in dit gebied. Die 500 miljoen hebben wij nooit gezien. Nooit en te nimmer. En ik weet, ik heb aan Thijs Wöltgens, die was in 84 Kamerlid en die heeft eens gevraagd waar die 500 miljoen bleven van de ON mijnen. Daar heeft hij nooit antwoord op gekregen. En ik heb die Thijs Wöltgens een aantal jaren daarna daarover aangesproken en ik zeg luister ik zeg hoe komt het dat je daar genoeg mee hebt genomen he, dat je dat je he, die 500 miljoen? 'jaaaa'. Nou goed, toen was Jan Terlouw, die was minister van Economische Zaken en die heeft de dag voordat hij aftrad heeft hij carte blanche gegeven voor de ON-groep voor die 500 miljoen. En die ON-groep heeft met dat geld olie en gasvelden over de hele wereld gekocht. En kijk, dan is dan zo'n Rijn Bettink he die dan dat materiaal verzameld en dan 50.000 euro krijgt, wetende dat die ON-groep dus 500 miljoen achterover hebben gedrukt wat ze hier, hier hadden moeten gebruiken. En wat dat betreft hebben we nog nooit een rooie cent van ze gekregen.

I: nou ja ik bedenk me nu ineens: was er eigenlijk, ik lees eigenlijk dat er vrij weinig protest was vanuit de mijnwerkers bijvoorbeeld eh.

T: niks, niks. Ik heb je dat voorbeeldje genoemd van die vakbondsman he van die Hubben, die Anton Hubben. Die wist, die gaf zelfs toe dat er veel onvrede was onder die opzichters he en die ging dan met de directie praten en wat was het gevolg? Ik kreeg te horen dat ik mijn grote mond moest houden. En diezelfde Hubben, die werd naderhand is die burgemeester van Maasbree geworden. Weet je. Die worden ook nog beloond he. Want zo werkt dat hier in Nederland.

I: Dus mijnwerkers dachten eigenlijk van 'ik zeg maar niks ik hou m'n mond maar'

T: Nou we hebben ons, ja, we hebben onze mond gehouden. Want er werd ook in de krant een artikel geschreven van 'jullie mijnwerkers jullie zeuren maar' en 'jullie mijnwerkers willen voor een dubbeltje op de eerste rij zitten'. En de pers hier, die heeft daar even hard aan meegewerkt. Tja.

I: Zo. Dan gaan we gewoon beginnen. Even kijken. U zegt u heeft in de mijn gewerkt.

Q: Ja.

I: Zou u mij kunnen uitleggen wat u ongeveer, wat uw functie was?

Q: Nou, op het einde was ik houwer ondergronds en heb ik echt aan het kolenfront gewerkt. In de moderne wandenondersteuning heb ik veel gewerkt.

I: En hoe lang heeft u dat gedaan?

Q: Nou dat is een heel verhaal bij mij, ik begin vanaf het begin. Dus ik ben als 15-jarige naar de opleidingen gegaan. De mijn had een eigen school vroeger. En toen heb ik twee jaar op de OVS gezeten en geleerd. En toen werd ik overgeheveld naar de MVS, dat is een iets hogere opleiding, middelbaar laat ik het zo omschrijven. En nou, ik was zestien en een half, toen ging ik de eerste dag naar beneden, een keer in de week, dat werd opgevoerd tot op m'n achttiende. Toen had ik mijn houwersondiploma en m'n MVS-diploma en toen moest ik vast ondergronds werken.

I: Tot, echt tot aan de mijnen dicht gingen?

Q: Nee, ik heb éigen initiatieven genomen. Dus toen ik hoorde dat de mijnen gesloten zouden worden heb ik er een beetje over nagedacht, ik was niet van plan op de mijnen te blijven werken, daar kom ik eerlijk voor uit, en nou ja, ik bedoel, ik voetbalde nogal vrij aardig en ik had contacten, de voorzitter van de voetbalvereniging was bedrijfsleider bij een regionale krant en dan was de link zo gelegd. Toen ben ik naar een regionale krant geweest hier in het zuiden en daar heb ik meer als dertig jaar gewerkt.

I: Zo. Daar zullen we zo meteen zeker ook nog even op komen. Ehm, u zei al u heeft de OVS gedaan..

Q: Ja, twee jaar, die heb ik niet afgemaakt he, na twee jaar werd ik overgeheveld naar de MVS.

I: Ja. Ehm, waarom bent u eigenlijk mijnwerker geworden?

Q: Ja, er was niet zoveel anders he? Ik kon wel goed leren, vrij goed leren, maar ik was geen studeerknaapje. Nou ja, m'n vrienden waren ook op de OVS en nou ja, ik was een knul van vijftien jaar en als je op de OVS was kreeg je al een klein salaris he. En dat trok me ook wel aan. Op m'n zestiende had ik een brommertje, op m'n achttiende had ik een lelijke eend. En je verdiende goed geld ondergronds he. Heerlen was een van de rijkste steden van Nederland vroeger.

I: En deden veel jongens, jongens neem ik aan, deden veel jongens dat? De mijn in en naar de OVS?

Q: Ja ja. Een enkeling ging naar de MULO of naar de LTS, de ambachtsschool was dat toen. Maar heel veel uit de regio gingen naar de OVS toe want elke mijn had z'n opleiding he, z'n OVS.

I: En vond u het eigenlijk prettig om mijnwerker te zijn?

Q: Nou, niet iedere dag.

I: Nee?

Q: Nee, ja want het was ontzettend zwaar werk en de omstandigheden waren ook niet altijd optimaal. Momenteel zou dat niet meer kunnen met de ARBO wat er toentertijd gebeurde. Het was zwaar. Het was warm. Hoe verder je naar beneden hoe warmer dat t wordt. Het viel niet mee altijd. Je had ook slechte dagen.

I: En wat vond u wel prettig aan mijnwerker zijn? U zegt, ik vond het niet 'elke dag' fijn maar...?

Q: God, ja, er wordt gezegd alle mijnwerkers zijn vrienden van elkaar. Ik heb op de Emma gewerkt, daar waren 8000 mensen. Ik had geen 8000 vrienden daar maar we probeerden wel goede collega's van elkaar te zijn. En dat was ook heel veel waard he. Als de collega voor me daar niet z'n best had gedaan dan viel mij de boel op de kop. Je moest op elkaar kunnen vertrouwen. En ook met een leuke humor, die was er ook he. Een beetje ruwer.

I: Wat vond uw omgeving daar eigenlijk van? Wat vonden uw ouders ervan dat u mijnwerker werd? Of de mensen in het dorp?

Q: Ik kom eigenlijk uit een mijnwerkersgezin. Mijn opa was mijnwerker, mijn vader, mijn broer en ik. Maar mijn vader vond het niet goed dat ik naar de mijn ging, naar de OVS ging. Hij had liever wat anders gezien maar ik was toch wel een beetje eigenwijs vroeger en ik ben toch naar de OVS gegaan met een paar vrienden tegelijk.

I: Was u daar trots op, dat u mijnwerker was?

Q: Mmm nou, niet echt trots. Dat, nee nee. Maar ik heb me er nooit voor geschaamd he, ik heb altijd gezegd dat ik mijnwerker was.

I: En 'De mijn' als bedrijf. Was dat een fijne plek om te werken? Was dat een goede werkgever?

Q: Ja, dat mag ik toch rustig wel zeggen. Ik heb het toen net even gememoreerd. Je verdiende goed geld. Een mijnwerker verdiende best goed geld. En ze hadden goede sociale voorzieningen, ze hadden goede spaarregelingen. Dus vanaf het begin dat ik op de mijn was werd een bepaald percentage van mijn salaris op mijn spaarregeling gezet. En dat liep natuurlijk in de loop van de jaren op. Toen ik op mijn zesentwintigste trouwde had ik zonder al te veel moeite een hele mooie cent bij elkaar gespaard.

I: Er werd goed voor u gezorgd.

Q: Er werd goed voor me gezorgd. Jawel, dat was goed geregeld. Ook met huizen kopen, met hypotheeken. Daar hielpen ze ook wel mee, de mijnen.

I: Ja. Even kijken, nu moet ik zelf even nadenken hoor. Ehm. Ja. Dan even naar het moment van de mijnsluiting. Hoe hoorde u eigenlijk dat de mijnen dicht gingen. Kunt u zich dat nog herinneren?

Q: Dat kan ik me nog herinneren. Dus toen meneer den Uyl hier in de schouwburg was geweest stond het groot in de krant en dan lees je dat he. En het was nieuws op de radio. En tv.

I: U zag het in de krant?

Q: Ik zag het in de krant en hoorde het op de televisie.

I: En hoe reageerde u toen?

Q: Dat heb ik toen net al even verteld. Ik ging kijken voor ander werk. Zo kalm aan. Dus ik had nog jaren de tijd maar ik heb toch om me heen gekeken voor een andere job te krijgen. De MVS was een goede opleiding wat ik, we kregen ook wiskunde en weet ik wat allemaal. Want toen ik te kennen had gegeven dat ik van de mijn afging heb ik me heel vaak bij personeelszaken moeten melden want die hadden graag gehad dat ik in Geleen naar het SWB [?] ging, toenmalig, maar daar had ik niet zoveel zin in dus eh, ik was echt om me heen aan het kijken om ander werk te krijgen. Ik wachtte niet af.

I: En had u die sluiting verwacht? Had u dat zien aankomen dat die dicht gingen?

Q: Niet echt. Maar ik begreep het wel. Hoe moet ik het omschrijven... als de kolen uit andere landen goedkoper in Amsterdam komen als de kolen van ons daar komen dan moet je dat accepteren. Alleen hoe ze de werkloosheid hebben opgevangen, daar ben ik niet zo stuk van geweest.

I: Daar komen we zo inderdaad ook nog. Maar maakte u zich zorgen toen u die kop in de krant zag dat de mijnen dicht gingen? Had u daar zorgen over?

Q: Ja ik persoonlijk zelf niet, he, want het was 74 eh 68 en de laatste mijn is in 74 dichtgegaan, we hadden nog jaren tijd om om ons heen te kijken. En nou ja ik kom van Klimmen vandaan, dat is een boerendorpje, daar waren niet zo gek veel mijnwerkers he, daar waren ook niet zo veel mensen werkeloos maar als je in de regio Kerkrade en zo kwam ja daar, daar sloeg het in als een bom he die sluiting van de mijn. En wij waren jong, maar mijnwerkers van 45 jaar en 45+ ja die kwamen in de malle molen terecht he.

I: Nou ik ben dus eens gaan zoeken in oude kranten omdat ik dacht goh, op wat voor manier zouden ze daarover geschreven hebben toen, destijds. En daar viel me eigenlijk wel op, dit is een krant van 18 december 1965, dat is de dag nadat Den Uyl in de schouwburg dat heeft verteld. Dus dit is eigenlijk wat de dag daarna in de krant stond. En dat zijn eigenlijk deze krantenkoppen, dat de mijnstreek toch zeer verheugd is eigenlijk over de industriënnota die de dag van tevoren is gepresenteerd.

Q: Ja, ja. Dat klonk veelbelovend he, maar daar is toch niet veel van terecht gekomen. Hier hadden we het CBS, het ABP, de DAF-fabriek in Born. Dus eh, en diverse bedrijven in de regio Kerkrade.

I: Was u net zo enthousiast als de mensen die daar...

Q: Ja, ja, jawel. Je moet dat positief bekijken. Ik kan het niet zo goed lezen hoor, ik heb de leesbril niet...

I: Ja, nee maar het gaat meer om de koppen hoor. Het is niet zo heel goed leesbaar. Maar het is meer, het viel me gewoon op dat mensen ontzettend blij waren met het verhaal van Den Uyl in de schouwburg. En ik vroeg me af als u teruggaat naar dat moment of u ook zoveel enthousiasme, optimisme eigenlijk voelde na het verhaal van Den Uyl.

Q: [?]... Er waren zat mensen die vonden het erg dat de mijnen dicht gingen als je om je heen keek he. Die praatten toch veel in de badlokalen weet ik wat. Dat was geen reden om direct hoera te zeggen.

I: Hoe kan het dan dat er toch zo positief over geschreven is denkt u?

Q: Ja ik denk de kranten, welke krant is dat?

I: De Maasbode geloof ik, ja.

Q: Ja. En ik moet eerlijk vertellen, het gaat nou nog rond, heel veel geld wat bedoeld was hier in de mijnstreek dat is naar Maastricht gegaan, dus dat eh, is nou nog een teer punt. Maar onze generatie, we waren zes- zevenentwintig jaar, we hadden middelbare opleiding, en de vrienden van mij, die hebben allemaal werk gekregen. Maar ik heb net verteld de mensen 40, 45 en plus die hebben het echt zwaar gehad, die waren ook niet blij daar ben ik van overtuigd. Als ze in het badlokaal hoorde praten en financieel gingen ze ook nog achteruit. Dus nee nee. Ik heb dat nog nooit gelezen zo.

I: Ja dan, gingen die mijnen dus dicht en moest u op zoek naar nieuw werk. U zei daar net al kort iets over, maar wat bent u na de sluiting van de mijn gaan doen. Dat zei u net ook.

Q: Ja dat heb ik net verteld he. Via connecties in de voetbalclub he, dus eh, de bedrijfsleider van die krant was voorzitter van die voetbalclub en die heeft dat zo overlegd dus.

I: En er waren ook, tenminste daar heb ik over gelezen, er waren best wel wat regelingen die mogelijk waren voor omscholing of ander werk. Heeft u daar ook naar gekeken of was dat voor u geen optie?

Q: Dat eh, nou ik kon geen grafische opleiding meer volgen he, dat zat er niet in. Maar in het begin heb ik het moeilijk gehad, dat was natuurlijk een hele overgang van met steenkool en zware materialen werken naar papier maar als ik nou terugdenk eraan, dus ik ben er begonnen als hulpvakarbeider, en ik heb op mijn achttiende alle rijbewijzen gehaald ook met in mijn achterhoofd je kunt misschien die kant op gaan. Ik had een vrachtwagenrijbewijs en zo. Maar eh, ik heb toch na goed mijn best te doen en veel te luisteren, nou op het laatste was ik afdelingshoofd bij die krant. Had heel veel met de Wall Street te maken, dan kun je toch wel vertellen dat het goed is gegaan.

I: Want u zegt afdelingshoofd, u was dan journalist of...?

Q: Nee nee, technisch. Ik had heel veel te doen met de krantenexpeditie. En ik moest zorgen dat in Bocholtz en in Kerkrade de krant op tijd kwam en de juiste boot en het juiste aantal, dat was mijn verantwoording. Naderhand met de Wall Street, ja dat was helemaal bingo natuurlijk.

I: En hoe ging dat, want u bent dan via-via ergens terecht gekomen. Kunt u zich herinneren hoe dat ging bij collega's van u? Was dat moeilijk voor hen om ergens anders werk te vinden?

Q: Nee nee. Nee, allemaal met collega's van de MVS-opleiding hebben allemaal ander werk gevonden. Ik heb nou nog contact met hen via Facebook.

I: En wat voor werk was dat wat zij gingen doen?

Q: Nou dat varieerde heel erg. Er zijn er naar het SWB gegaan, Nico Berger. Er is er eentje die is kraanmachinist geworden, he. Eentje heeft gewerkt in een viswinkel, die hadden siervissen. Ja. In de kennissenkring waar ik nu contact mee heb die hebben allemaal werk gevonden. Kan me niet herinneren dat er eentje zei ik ben werkeloos.

I: En hebben die dat allemaal, hoe zeg ik dat, hebben die dat allemaal zelf gedaan op eigen kracht zeg maar? Of hebben die daarbij gebruik gemaakt van de mogelijkheden om bij, bij een fabriek of iets te gaan werken. Of hebben die wel gebruik gemaakt van omscholing van de overheid of vanuit de mijn?

Q: nee, daar heeft niemand gebruik gemaakt van omscholing. Nee, niet dat ik weet.

I: In die hele periode dat u op zoek moest naar nieuw werk, dat u op zoek moest naar iets nieuws, voelde u zich daarbij ondersteund? Had u het gevoel dat u daar hulp bij kreeg? Voelde u zich gesteund door overheid of de mijn, dat die u hielpen?

Q: Ja ik heb toen net al verteld dat toen ik te kennen gaf dat ik uitschee [stopte] bij de mijn dat ik diverse keren bij personeelszaken heb moeten melden, want mijn toekomst die lag eigenlijk bij het SWB. Maar ik ging daar niet graag naartoe, nee.

I: Want waarom ging u daar niet graag naartoe?

Q: Nou dat klinkt een beetje makkelijk maar toen ik op de mijn werkte toen stopte de mijnbus voor de deur bij mij. Dus ik bleef wachten totdat ik ze zag en dan stapte ik uit de deur en dan kon ik instappen, dat was lekker makkelijk. En als ik naar het SWB ging dan moest ik zelf voor vervoer zorgen, dat was ook een kleine factor. En dan die rook wat er allemaal was en weet ik wat. Nee het trok me toch niet zo he.

I: Nou en u werkte bij de krant. Deed u dat graag?

Q: Ja, ja. Ja. Ik heb er graag en met plezier gewerkt. Jawel.

I: En heeft u ooit nog wel eens, miste u de mijn wel eens?

Q: Nou, niet echt nee. Want het werk op het LD [Limburgs Dagblad] dat beviel me heel goed. Was erg variabel, dan dat dan dat. Ongelukkige diensten, dat was wel een beetje moeilijk. Want t begin dat we de krant uit de Lomanstraat procedeerden begon de nachtdienst 's nachts om 2 uur, tot 's ochtends half 10. Maar ja we waren nog jong en dan ben je nog sterk en dan gaat het wel allemaal, he.

I: En dat was in de mijn minder? Dat soort gekke diensten?

Q: Ik had afwisselend dag- en middagdienst. Ochtenddienst begon om 6 uur 's ochtends tot 2 uur 's middags en de middagdienst van 2 tot 10 uur 's avonds. Had ik een grondige hekel aan, want het hele sociale leven was niks meer. Je kon niet met de vrienden ergens heen gaan he.

I: Want deed u dat vaak? Met vrienden in het café en zo?

Q: Nou café niet direct hoor.

I: Oh nee? Wat ging u dan doen?

Q: Ik heb dansles gevolgd.

I: Echt waar? O wat leuk.

Q: Ik deed dansen met de vrienden. Of naar de bioscoop hier in Heerlen. Maar het café? Nee daar kwamen we niet zo veel.

I: En dat waren ook andere mijnwerkers die vrienden van u dan? Of dat waren gewoon andere mensen van het dorp?

Q: Gewoon mensen van t dorp. Maar er hadden er ook van op de mijn gewerkt, van m'n vrienden dan. Een man of vier, vijf.

I: Nu zag ik ook in diezelfde krant die ik net liet zien, stond eigenlijk ook dit stukje 'minister Den Uyl in Heerlen: redelijke zekerheid voor nieuwe arbeid in Limburg'. Dat zei hij toen. Hij zei eigenlijk daarmee maakt u zich geen zorgen, er komt nieuwe arbeid. Vond u dat prettig om te horen toen?

Q: Ja uiteraard. Ja mij persoonlijk zei het weinig want ik was toch aan het kijken. Ik zou geen mijnwerker willen blijven m'n hele leven, maar de collega's van me bij het omkleden, je kleepte je om met drie vierhonderd man in het badlokaal en daar werd veel gepraat en veel gelachen, maar er werd ook over die dingen gepraat. En dat klonk toch wel positief. Maar het is niet helemaal gelukt he.

I: Nee?

Q: Nee, er zijn toch een hele boel bedrijven met een boel subsidie hiernaartoe gekomen en toen de subsidie eh, wegviel, waren die ook snel vertrokken. En dan kon het personeel ook weer ander werk zoeken. Dat was een [...] hoor. Vooral in de regio Kerkrade, hier in Heerlen. Viel niet mee allemaal.

I: Want kende u veel mensen die in zo'n fabriek werkten die naar hier was gekomen?

Q: Ik ken eh, hier zitten een paar mensen die hebben op de Ornatex gewerkt he. En moet u zich voorstellen mijnwerker heeft zulke dikke vingers en grote handen. Met draadjes werken. Die mensen werden hypernerveus hebben ze me verteld. Dat was geen goede oplossing eigenlijk. En dat gebeurde wel veel he. Dat ze werk moesten gaan doen wat hen niet lag. En dat vind ik ook een belangrijk punt. Niet alleen het salaris wat je krijgt, je moet ook plezier hebben in je werk, he. Ja.

I: Zou u dan kunnen zeggen dat u geluk heeft gehad dat u ergens anders terecht bent gekomen?

Q: Ja, ja ik denk het wel. Het beviel me ook naderhand. Het was heel veel variabel werk, want ik begon als hulpvakarbeider en naderhand werkte ik ook in de boekbinderij. Ik kon vrij goed grafische machines afstellen en ik had mijn vrachtwagenrijbewijs gehaald. En op een gegeven moment werden we eigendom van de Telegraaf, het LD, en dan kregen we een hele grote Scania met zo'n grote neus. En ik herinner me nog goed ik moest me melden bij de bedrijfsleider die zei: "Bern je moet de volgende week een grote Scania gaan halen in Amsterdam". Toen heb ik toch wel even slecht geslapen want ik had sinds de les geen kilometer meer gereden en daar heb ik toch ook nog een paar jaar op die Scania gereden. En dan heb ik een heel leuk leven gehad. Wel hard werken, maar als ik de poort uit was dan was ik onbereikbaar dus he. Ja.

I: Ja, even kijken. Nu zag ik ook nog dat er eigenlijk toch wel later, dit is eentje uit 1972, 6 december 1972, en dat is eigenlijk een heel artikel over werkeloosheid. Maar vooral eigenlijk, het gaat ook over mijnwerkers en er staat boven 'de mijnwerker behoeft vaak steun van de dokter. Slapeloos, tobben, huilen'. Kunt u zich daar iets bij voorstellen dat mensen dat hadden?

Q: Ja, ik heb toen net verteld in de Ornatex, die mijnwerkers met die grote handen. Veel voelden zich daar niet happy. En eh ja, en ze waren werkeloos en als je ander werk kreeg dan nam je dat aan. En dan werd niet zoveel verder gekeken he. Je wou graag werken de meesten he. En naderhand bleek dat het toch niet [...] was voor hun. En dat gebeurde toch wel meerdere keren. Dat heb ik niet in mijn naaste kennissenkring gehoord maar ook via via verhalen hier en die vertelde. Want hier waren vroeger allemaal oud-mijnwerkers en dan wordt er toch wel veel verteld he. Ja kan ik me heel goed voorstellen dat heel veel mensen ongelukkig waren.

I: En toevallig zag ik in het LD een paar maanden later in 1973, bijna een jaar later trouwens sorry, zag ik een meneer Math Weijers en die zegt: Limburg krijgt die ziekten van buitenaf aangepaard. En hij zegt eigenlijk het gaat hier over, het gaat eigenlijk over de negatieve kant van die mijnsluiting en we moeten het toch ook niet wat meer hebben over die positieve kanten. En ik wil het bijna niet zeggen maar op mij kwam het toch wel over als 'niet zo zeuren'. Kunt u zich dit soort berichten herinneren.

Q: Ik heb dit soort berichten niet zo gelezen hoor. En goh, het is al zo lang geleden. Dat er gezeurd werd, oke. Want dan ga ik even naar het dialect over: de mijnwerker is een geboren 'wrievelaar' he, een 'rouwelèr', die heeft altijd overal een beetje kritiek op dat zit er wel in. De opzichter deed het nooit goed maar toch deden ze het werk, ze hadden toch heel veel kritiek op alles. Er zit een kern van waarheid in maar niet iedereen heeft dat. Er waren er ook die waren tevreden. Maar er zijn toch te veel mensen op het einde werkeloos geraakt.

I: Dat vindt u niet terecht, dat die meneer Weijers dat zegt?

Q: Ik weet niet wat die meneer heeft gedaan in z'n leven, ik kan het niet eh...

I: Nee dat was volgens mij iemand van de vakbond geloof ik. Was er eigenlijk...

Q: Gedeeltelijk terecht, laat ik het zo zeggen. Ja. Want niet iedereen was ontevreden he, nee nee.

I: Was er eigenlijk verzet tegen die mijnsluiting. Protest misschien, of?

Q: Joa, ja. Maar er was niet gestaakt ofzo. Maar de opinie was niet positief he. Die vonden het toch wel erg vervelend. En dan praat ik toch weer over de oudere generatie die mensen hadden een hypotheek en weet ik wat allemaal. Die maakten zich toch wel zorgen. Ik was vijf- zesentwintig jaar. Ik maakte me geen zorgen.

I: Hoe kan het dan denkt u dat er toch vrij weinig protest is geweest? Heeft u daar een verklaring voor?

Q: Ik heb daar wel een verklaring voor ja.

I: Zegt u het eens, ik ben benieuwd.

Q: Nou, ik denk dat u het ook wel weet. Zuid-Limburg is RK he. En de pastoor die regelde alles voor je he. Er stond ook in je moest zwijgen he. Dus het ligt niet in de aard van de Limburger om te protesteren. De kerk was de baas. Dus dat ligt ook een beetje aan de Roomse achtergrond. Ik kan er wel inkomen. Vooral in de dorpen. Klimmen, Bocholtz he

I: Ja zeker, ik ben bekend met de plaatsen. Ja dan iets heel anders, ik ben eigenlijk heel benieuwd: toen u in de mijnen was, zag u uw collega's dan ook buiten werktijd? In uw vrije tijd?

Q: Ja de collega's van Klimmen wel he.

I: En waar zag u die dan?

Q: Voetbalplein, tijdens de training. En als we gingen dansen 's avonds.

I: En zag u die ook nog toen de mijnen dicht waren? Kwam u die nog wel eens tegen die collega's?

Q: Ja, ja. Ik kom ze nou nog tegen.

I: Op dezelfde plekken?

Q: Op het voetbalplein weer. We voetbalden allemaal en dan staan we bij elkaar: 'nou, we waren vroeger toch veel beter als de huidige groepen'. U snapt het wel hahaha.

I: hahaha absoluut. Ehm, ja dan nog iets heel anders. Namelijk, het 'echte' einde zal ik maar zeggen. Bij deze foto's. *Ik overhandig de foto's van de instortende gebouwen.*

Q: Ja! Tja, die viel de verkeerde kant uit.

I: Kunt u zich dat moment nog herinneren?

Q: Ja, zeer zeker. Maar ik ben niet aanwezig geweest. Nee.

I: Bent u daar bewust niet bij gaan kijken?

Q: Ik geloof dat ik op vakantie was. Ik was niet in het Zuiden toen. Ik weet het niet meer helemaal zeker maar ik ben niet bewust hier geweest. Maar ik heb het wel gevolgd. En ik ben nou nog bij een vereniging die dit soort foto's plaatst op internet, Facebook en zo. Dat vind ik nog wel interessant omdat allemaal terug te kijken.

I: Bent u nog bij een andere sloop misschien aanwezig geweest. Want het was niet alleen die toren, of de Lange Jan he. Heel veel is toen gesloopt.

Q: nee, nee.

I: Wat vond u daarvan dat dat gesloopt werd?

Q: Ik vond het wel jammer. Ik vind het nou nog jammer. Ik heb hier 15 als vrijwilliger gewerkt, de scholen nagegaan, de scholen hier ontvangen. Het interesseert me nou nog altijd en ik vind het doodzonde dat alles hier met de grond gelijk is gemaakt. Er is niks meer van de mijnindustrie bewaard gebleven.

I: En waarom vindt u dat zo jammer?

Q: Nou omdat Nederland, in mijn ogen dan, heel veel aan de mijnindustrie te danken heeft gehad na de oorlog. Zelfs toen in Zeeland de watersnood was hebben we hier zaterdag gewerkt om meer kolen naar boven te krijgen. En het waren prachtige gebouwen, dit is een prachtig gebouw hier. Ik kan me de Wilhelmina herinneren, 9 jaar ben ik op de Wilhelmina geweest en anderhalf jaar op de Emma in Hoensbroek, en die [...]hal van de Wilhelmina die was zo mooi. En dat is met de grond gelijk gemaakt. Dood en doodzonde. Hier dit hebben we nog, in Kerkrade staat nog een schacht en dan hebben we twee steenbergen. Nee.

I: Waarom denkt u dat er zoveel gesloopt is?

Q: Tja. Het is net alsof ze zich ervoor schaamden. Ik weet het niet. Ik begrijp het eigenlijk ook niet goed. Want als je hier 50 km de grens over gaat, die hebben niks gesloopt en daar staan de mooiste museums daar. En hier moest alles weg. Binnen de kortste tijd. Doodzonde.

I: Raakt u dat ook persoonlijk?

Q: ja. Ja toch wel. Was toch een heel belangrijke industrie.

I: Ik heb eigenlijk wel een aantal thema's die ik wilde bespreken die heb ik ook wel besproken. Is er misschien iets waarvan u zegt: 'dat ben je echt vergeten' of 'dat wil ik je echt nog graag meegeven' 'dat heb ik echt gemist'?

Q: hmm. Over de sluiting niet direct dus eh. Ik wil wel vertellen over die opleidingen die we gevolgd hebben. Daar werd je vooral geleerd te functioneren in een team he. Dat was heel erg belangrijk. En we waren met vier vrienden [...], en we gingen met de fiets op vakantie, allemaal mijnvrienden van de MVS met de fiets door heel Nederland. En dan gingen we. Eerste etappe was van Klimmen naar achter Arnhem.

I: Zo, dat was pittig.

Q: Ja, dat was... Tijdens de opleiding werd er iedere dag een uur gesport he. We hadden we een conditie ja. Die dingen herinner ik me ook nog allemaal.

I: Dit heb ik hier ook nog gevonden. Een gedenkblad van de mijnen. Heeft u dat ooit gezien?

Q: Nee dat heb ik nog nooit gezien nee.

I: Wat vindt u ervan als u het ziet? Wat ziet u erop?

Q: Ik vind het wel mooi. Gluck Auf is natuurlijk de mijnwerkersgroet. *Stilte*. Ik zie mijnwerkers met de afbouwhamer de kolen loswroeten in de pijler. En de tweede zie je wat er kon gebeuren, wat gevaarlijk zou zijn. Ik heb zoiets gelukkig nooit meegemaakt. Paard in de mijn. Dat is een hele mooie prent hoor.

I: En die mijnwerker hoe die eruitziet, hoe staat die erbij?

Q: Mijnwerker... met het uniform aan? Chique. Chique.

I: Ik vond hem wel iets statigs hebben ofzo.

Q: Ja.

I: Voelde u zich ook zo als u mijnwerker was?

Q: Wij hadden niet zo'n chique uniformen he. Wij hadden bruine mijnkleding. Ik vind het wel mooi. En ik ben toch wel vaak trots geweest dat ik mijnwerker was hoor. Ja ja.

I: Want waar was u dan trots op?

Q: Dat het heel zwaar werk was. Dus ik persoonlijk heb gewerkt op bijna 800 meter diep daar was het 36 graden warm. Dat viel niet mee allemaal. En als je daar gewerkt hebt mag je best een beetje trots op jezelf zijn dat je gewerkt hebt en dat je daar bent geweest. En die man in het uniform laat een beetje aan Duitsland denken. Die mijnwerkers daar die hebben dat he. Ik ben er laatst op vakantie geweest en daar zijn nog heel veel mijnen en dan zie je op feesten, daar komen ze allemaal in uniform he. Wij kennen dat niet zo.

I: Was het ook een gewaardeerd beroep destijds?

Q: Denk het wel ja. De mensen waar ik mee praat die hadden toch wel respect voor de mijnwerker. Ik heb één keer meegemaakt in de rondleiding had ik Rotterdamse gasten en er was er eentje bij die had geen respect voor de mijnwerkers. Die vond Limburgers domme mensen. Toen heb ik gezegd: u gaat weg of ik ga weg.

I: Recent bedoelt u?

Q: Hier in het museum ja. Nee dat was niet leuk die man.

I: En de Limburgers van toen? Waardeerden die het?

Q: Ja toch wel.

I: Dat had aanzien?

Q: Dat had aanzien ja. En ze konden zich goed handelen he, de mijnwerkers. Een mijnwerker hier in de mijnstreek verdiende 20% meer dan de fabrieksarbeider in Maastricht. Als de afrekening was geweest was het hartstikke druk in Heerlen he, dan gingen we de centen opmaken. Ik ga altijd op vakantie in Nederland, buitenland. En als je dan vertelt dat je mijnwerker bent geweest, dan zal niemand zeggen 'nee'. Mensen vinden het hevig interessant en ze waarderen het ook dat het gedaan is. En als je hier met mensen, hier komen ook veel oude mijnwerkers kijken, beetje nostalgie happen. En als je met die mensen praat, die zeggen heel vaak 'ik ging op de knieën terug als ze weer open gingen'. Ik persoonlijk heb dat gevoel niet. Ik denk dat dat ook te maken heeft met, hoe is het met je verder gegaan na de mijnen? Want er zijn er heel veel toch in een gat gevallen. Dat viel niet mee hier in het Zuiden.

I: Want er waren veel werkelozen natuurlijk.

Q: Hele straten. In Klimmen merk je dat niet zo, dat is een forensengemeenschap en veel boeren toen ik zo klein was, ja dan merk je dat niet zo. Klimmen is geen mijnwerkersdorp. Maar als je van kanten van de [...] komt, Kerkrade, hier in Heerlen bepaalde wijken. Ja daar waren nog een paar man die werkten. Ja en de rest was werkeloos. Gewend aan een goed salaris. Dat viel niet mee. Maar we beginnen weer omhoog te krabbelen.

I: Ja, het ziet er steeds beter uit. Maar u zei net, het werd toch wel gewaardeerd, voelde u die waardering ook toen die mijnen dicht gingen?

Q: Tja. Nou nog he. Hier in dit museum komen heel veel mensen. En ja die vinden het niet alleen heel hevig interessant maar ze waarderen ook het werk wat de mijnwerkers deden. Dat voel je duidelijk als je met de mensen rondrent. Kinderen zelfs. Ja ik ga al vijftien jaar de scholen na en dan weet je wel hoe de kinderen erover denken.

[Gesprek gaat nog verder door over basisschool etc, maar verder geen relevante informatie over de mijnsluiting].

I: Even kijken, u heeft in de mijn gewerkt. Wat heeft u daar precies gedaan?

H: Nou, om te beginnen, in de mijnbouw dat was een Reinländisch systeem. Dan begon je dus aan het kolenfront gewoon in de pijler te werken en vanuit de pijler, ik was niet sterk genoeg in die pijler, maar ik had dus gevraagd, was ik begonnen bij de mijnmeters. En dan was ik dus eerste hulp bij de opmetingen noemden ze dat, kreeg ik een diploma van. En toen ben ik op de mijnschool gegaan voor mijnmeter te worden, die cursus duurde twee jaar eens in de week. En toen begon de sluiting van de mijnen te komen. De Beatrix ging niet door, schacht 4 Schinnen, en er waren er te veel op die cursus en dan kreeg je daar een onprettige verhouding van relaties met familie, begrijp je wel? Die heeft z'n vader op de mijn, die is hoofdopzichter, zoon van die en die, ja daar moest ik met een paar man samen moest ik eigenlijk vertrekken omdat ze met te veel waren. Dat was dan jammer. Van daaruit ben ik toen gegaan naar de kaartenkamer. En de taal in mijn was simpel. Dat wil zeggen, op de kaartenkamer lagen de plannen. Lagen de kaarten met plannen. En dan noemden ze dat de kaartenkamer omdat die op de kamer waren. De taal was simpel. Bij de mijnmeters, dan ging je opmeten. Dan ging je dus een bepaalde richting aangeven en noem allemaal maar op en met een opdracht. Maar op de kaartenkamer werd bepaald waaróm die kolenlaag werd afgebouwd en waaróm die steengang daar gedreven werd. Daar leerde je pas echt de mijn kennen. Een mijnwerker die ging naar beneden, en of ie nou naar het oosten ging of naar het westen, ik noem maar wat op, hij wist het niet en het interesseerde hem ook niet. Hij had het kolenfront in zijn hoofd zitten. Er moest productie gemaakt worden. En ook die opzichters niet. Maar op de kaartenkamer leerde je waarom die kolenlaag werd afgebouwd en waar die precies lag, die kolenlaag. Je moet bedenken, in de mijnen moet je van boven naar beneden beginnen. Dus je begint met de jongste laag direct onder het dekterrein en zo ging je naar beneden. Dat wil dus zeggen in de oorlog is roofofbouw gepleegd. Dat wil zeggen dan werden de kolenlagen afgebouwd terwijl er kolenlagen boven lagen en die kon je naderhand nooit meer afbouwen, die waren gekraakt. Dat noemden ze roofofbouw. Omdat te voorkomen allemaal had je dus een planning. De mijndirectie van een bepaalde 'koel', van een bepaalde mijn kregen de opdracht van, ik zal maar zeggen de 'upper ten' van de staatsmijnen, de staatsmijn Wilhelmina moest produceren bijvoorbeeld 1 miljoen ton kolen, he. De staatsmijn Hendrik zoveel miljoen, de Maurits zoveel. Dat was de opdracht. Om die opdracht te voldoen werd op de kaartenkamer bepaald welke kolenlaag werd afgebouwd om aan die productie te komen. Dat noemden ze de raming. Dat was de raming. Nu was het zo, dus invoering van de 5-daagse werkweek was een groot probleem in de mijnbouw. Want dat wil zeggen, in een fabriek, als je dus 5 dagen gaat werken dan laat je een straat minder lopen een straat minder. Maar in de mijn was dat niet mogelijk. Dus om aan diezelfde productie te komen in 5 dagen moest je dus meer kolen afbouwen op betere hoogte. Dus dat wil zeggen, dunnere kolenlagen werden niet meer afgebouwd. Dat was een versnelling van de uitputting van de mijn. Dat gaf een versnelling. Omdat ze dus aan die raming moesten voldoen van 1 miljoen kolenproductie. Zodoende was dat eigenlijk een groot probleem want dan kon dus de 5 daagse werkweek wat ingevoerd werd, 1 vrije zaterdag in de maand en dan na een jaar 2 vrije zaterdagen in de maand. En de sluiting kwam iedere zaterdag vrij. Maar dat heeft een hele tijd geduurd voordat je dat kon verwezenlijken in de mijnbouw.

I: En heeft u ook ondergronds gezeten?

H: Ja natuurlijk snap je. Ik zat voor 80% ondergronds. Mijn werk was vooral het opmeten van de geologie. Dus dan werd een steengang gedreven en dan kwam een kolenriffel en dat werd opgemeten die kolenriffel en alle steensoorten die je tegenkwam werd opgemeten. Dus een bepaalde wand, en breuken werden opgemeten. En dan werd bijvoorbeeld aan de grens van concessie werd geboord naar oude werken van de andere mijn dat je op afstand moest blijven. Daar werd geboord naar het dekterrein en dan werd bepaald je moest zoveel meter onder het dekterrein blijven en daar was drijfzand op. Dus om de zoveel meter moest je boren naar het drijfzand. En daar had ik de verantwoording over, over die boringen en eh, ja dan werd geboord met een doorsnede van 42 mm. Dus als je dat drijfzand aanraakte, dat was een druk van 30, 40 ATO, dan spoot echt dat zand eruit he. Met een enorme druk, dat kun je je niet voorstellen he, dan moest je oppassen he, anders zat je vast in

het zand he. En ja, dat werd dus bijgehouden en die gegevens gingen door naar het geologisch bureau in Heerlen en die tekenden dat precies over het carboongebied van Zuid-Limburg. De ligging van het dekterrein.

I: Nou als we dan nog even teruggaan. Oh nee, even kort: in welke mijnen heeft u precies gewerkt?

H: Ik heb gewerkt op de staatsmijn Wilhelmina en de staatsmijn Emma.

I: En als we dan heel even nog teruggaan, waarom bent u eigenlijk mijnwerker geworden?

H: Dat zal ik vertellen. Ik heb eigenlijk de HBS daar had ik het eigenlijk niet goed gedaan dat was ik ook zelf schuld, maar er was alleen maar werk te krijgen in de mijnbouw. En de rest was allemaal hier in het zuiden was de hele cultuur gericht op de mijnbouw. En de rest werd onderbetaald. Want de Philipsfabrieken dat was hier nog allemaal niet toen in het begin. Er was alleen nog mijnbouw en dan kon ik dus in de bouw gaan werken. En dat was slecht verdiend. Dus zodoende had je vast werk in de mijnbouw en dat was de enige mogelijkheid om te kunnen trouwen en een gezin te stichten. Want een mijnwerker die was met 23 jaar had die toploon. Ik kon met 23 jaar kon ik trouwen. Dat was een totaal geen probleem. Want ik kreeg nog een woning aangeboden van de mijnen, in de kolonieën. Er was altijd een woning beschikbaar. Terwijl bij een boer dat was een groot probleem. Die kon pas trouwen met 30 jaar. Dat was bij mijnwerkers totaal geen probleem. Met 23 jaar had die een toploon, een akkoord en kon hij een gezin stichten. Dat was een groot voordeel ten opzichte van de rest. Want de lonen werden met opzet in deze streek een beetje laag gehouden. Bovengronds ook, want anders kregen ze geen mijnwerkers. Daar zat een politiek eh tintje achter.

I: Dus vooral omdat er goed te verdienen was?

H: Goed te verdienen en dat de goede voorzieningen en noem allemaal maar op. Je had kolen, je had warmte. Je kreeg zoveel hectoliter kolen. Dat zat dan wel in het loon verweven he. Ze zeggen wel altijd dat was gratis, er was niks gratis, dat zat eigenlijk in dat jaarloon zat ook zoveel hectoliter kolen en weet ik wat allemaal.

I: En u heeft niet de OVS of zoiets gedaan? Welke opleidingen heeft u gevolgd voor in de mijnen?

H: In de mijnen? Ja dat waren allemaal een soort cursusjes of zoiets he. Iets van geologie een paar dagen. Eigenlijk niet zo officieel, het was meer praktisch zal ik maar zeggen.

I: En vond u het eigenlijk prettig om mijnwerker te zijn?

H: Ja ik moet u vertellen dat kunt u moeilijk vergelijken. Ik had een mooi werk, ik was graag in de mijn, vooral in de kaartenkamer. Ik had mijn verantwoording en ik had enorme kennis. En ik deed ook veel kennis op. Ik was voor zoveel procent iedere dag onder de grond en de rest tekende ik uit wat ik ondergronds opmeet en zoiets allemaal. Bijvoorbeeld bij water, gas, moest ik weten hoeveel water eruit liep dat moest ik op kaarten bijhouden, waterkaarten he [...]. Verkenningboringen he, langs een breuk. Dan was er storing en dan moest zoveel meter van de storing afblijven dus dan boorde je altijd naar die breuk he en dat zette je op een kaart en dat zette je op een kaart. En die storing werd ook doorgecommuniceerd naar beneden he. Dus dat soort werk allemaal.

I: Maar u was dus tevreden met uw baan?

H: Ja, met dat werk was ik echt tevreden. En ik had ook een goed loon.

I: En zeg maar 'de mijn' als een werkgever, was dat ook een prettige werkgever?

H: Dat lag, dat moet ik zeggen, wat moet ik daar op zeggen? Dat lag gewoon aan de afdeling. Als je een kleine afdeling, bijvoorbeeld op de mijnmeters had je een baas en dat was een soort tiran. Die zat

daar, mijnmeters. Zeer onprettig bij werken. En op de kaartenkamer had je een andere baas dat was heel anders, he. Dat was per toeval waar zat je tussen he, maar daar speelde nog iets een rol. Maar het was niet alleen de mijnbouw het was ook een groot bedrijf: op welke afdeling zit je? Wie heeft daar de leiding? Dat speelt overal een rol.

I: En wat vond uw omgeving daar eigenlijk van dat u mijnwerker werd? Wat vonden uw ouders ervan bijvoorbeeld? Of de mensen in het dorp?

H: Ja het dorp. Mijn moeder vond dat niet zo leuk. Ik niet, ik had daar geen probleem mee. Dat kwam natuurlijk persoonlijk. Mijn vader die was schiethouwer, die had in de mijnen gewerkt die had stoflongen en was met 52 jaar overleden. Gezondheidsomstandigheden, begrijp je. Dus die zag hetzelfde van haar man in mij gebeuren. Maar in het dorp zelf, daar waren alleen maar mijnwerkers en boerenknechten. Ja dan had je nog wat kappers en dingies en in de bouw, maar in de mijnbouw, de kolen hadden wat. Bijvoorbeeld je moet maar denken, als het lang vroom bij lange koude winters in 47, 49, 62 waren lange koude winters, dan was de bouw lag stil. En de bouwvakkers die kregen maar zoveel procent vorstverlet. En die hadden nog niks te stoken, die hadden kou. En de mijnwerker had warmte he.

I: Was u daar trots op om mijnwerker te zijn?

H: Och trots, dat wil ik niet zeggen. Maar je was content he. Trots is een groot begrip. Of de koning ook trots is op z'n baantje weet ik niet, met lintjes doorknippen.

I: Nou ik kwam trouwens deze plaat tegen, ik weet niet of u die kent, het is een gedenkblad.

H: Ja dat komt van het ertsgebergte he. En wat bedoel je hiermee?

I: Nou ik vroeg me af, kent u zo'n plaat?

H: Ja ik ken die plaat die komen van het ertsgebergte.

I: Ik vroeg me af, wat vond u van zo'n plaat. Vond u dat mooi of?

H: Ja maar kijk die plaat die heb ik, ik ben vaak op vakantie geweest in het ertsgebergte en daar kon je die plaatjes laten eh...

I: Ja, maar deze is van de Wilhelmina mijn.

H: Want deze plaatjes zijn hier ook in gebruik geweest aan het begin van de mijnbouw, dus ich zou mèt saagen [ik zal maar zeggen] in 192...

I: Want deze komt uit de Wilhelmina mijn.

H: he? Mijn Wilhelmina... Ja dat heeft ie persoonlijk laten maken he. Dat is nooit in de, zal ik maar zeggen, normaal gebruik geworden. Dat is eentje die heeft dat persoonlijk laten maken he. Want er waren van die platen dan kon je daar je naam op zetten en dan kon je dat laten afdrukken he.

I: Nou ik vond het eigenlijk toen ik ernaar keek, ik vond bijvoorbeeld die mijnwerker die daar in het midden staat, die vond ik op zich eigenlijk wel een heel statig karakter hebben.

H: Ja een statig man he. En vooral in Duitsland, daar had de mijnwerker nog de aanzien. Dat was een bergman, die hadden respect voor in Duitsland. Die hadden nog de pensioenen en de voorzieningen en weet ik wat allemaal. Tegenover hier was dat in Duitsland veel beter georganiseerd. Hier van boven de rivieren gezien [...] dat werd bovenaf als minderwaardig bekeken, van boven de rivieren. Maar in Duitsland was dat niet, dat was een bergman, die had aanzien.

I: en hier had die minder aanzien?

H: Nee totaal niet, van boven de rivieren. Onderling wel, maar van bovenaf hielemoal [helemaal] niet. Nooit geweest he. Dat ziet u wel, we hebben nog nooit een mijnmuseum gehad. En we hebben boven de rivieren meer verzetmuseum dan verzetstrijders he. En hier hebben we nog geen mijnmuseum na 100 jaar mijnbouw. ... Zeg dat maar niet erbij.

I: Nou, dan wil ik even naar het moment van die sluiting. Hoe hoorde u dat die mijnen gesloten werden?

H: hoe ik dat hoorde?

I: Ja, kunt u zich dat nog herinneren dat moment?

H: Dat kan ik me zeer goed herinneren. Ik werkte op de kaartenkamer. En op de kaartenkamer werd een raming gebracht. De politiek dat is 'von Heute bis Morgen', maar in de mijnbouw had je een meerjarenplanning. 5-jarenplanning, 2-jarenplanning. Er was opeens die raming niet meer. Toen wist iedereen op de kaartenkamer: de mijnen gaan dicht. Terwijl het nog niet officieel bekend was, dan ging het over 1962, toen wisten wij al dat de mijnen dicht gingen. Het was alleen maar bekend op de kaartenkamer, maar heel merkwaardig was dat wij onderling daar niet over spraken terwijl we het allemaal wisten. Toen gingen ook, met de cursus gingen ook de schacht vier van Schinnen dicht. De beatrixmijn. Dus we wisten al genoeg.

I: En waarom sprak u daar niet over onderling?

H: Dat is, dat heb ik altijd een mysterie gevonden. Dat vind ik vandaag nog een mysterie. Dat iedereen wist. Er werden ook al mensen in topfuncties benaderd om te vertrekken. Werden toen ook al benaderd. Heel merkwaardig.

I: En bent u toen zelf ook al gaan kijken voor een andere baan?

H: Dat had ik ook, maar het probleem was: als ik ontslag zou nemen bij de mijnen, dan moest ik tot 32 jaar nog soldaat worden, dan moest ik nog het vaderland verdedigen. En dat hebben ze tot de laatste dag van de sluiting volgehouden. Dus ik was getrouwd, ik had een zoon en dan moest ik nog soldaat worden zonder inkomen. Dat was een probleem, dat je niet direct kon vertrekken. Want in het begin wist ik, en ik had nog gelegenheid om ergens anders werk te krijgen. Maar ik zat met het probleem, ik moest nog twee jaar soldaat worden. Dat was in die jaren. Dat hebben ze volgehouden tot het laatste moment, de regering. Dat heb ik ze altijd kwalijk genomen, terwijl ze wisten dat de mijnen dicht gingen moesten ze toch nog dienstplicht vervullen.

I: Vond u het moeilijk het daar met collega's over te hebben?

H: Nou, het probleem was als ik tegen eentje zei in het café of na het voetballen: 'Jonge, d'r koel jeëet tsouw' [de mijn gaat dicht], 'bestaat niet'. Ze konden het niet geloven. Als ik vertelde in de familie, m'n broer of zwager, 'zoek je ander werk, de mijnen gaan dicht': 'Du bis jèk' [jij bent gek]. 'Dat kan niet'. Zo vast was dat. Bovendien, de Wilhelmina was totaal uitgeput, dat konden ze ook niet geloven. Omdat ze ook totaal geen voorlichting kregen. Er was totaal geen enkele voorlichting. En het draaide maar door die cirkel alsof er totaal niks aan de hand was. Dat was het ergste. Ze begrepen het niet. Totdat het een feit was en toen werden ze pas wakker.

I: Nou, nu ben ik dus eens in de kranten van toen gaan zoeken. En ik vond dit eigenlijk wel een heel opvallende kop: dit is een krant de dag nadat minister Den Uyl hier in de schouwburg is geweest. Dat was op 17 december en dit is een krant van 18 december. En daar zag ik eigenlijk deze krantenkoppen: 'mijnstreek reageert zeer enthousiast op de industrienota'.

H: hahahaha. Dan moet ik u vertellen he, wie zat daar? Als Adolf Hitler sprak dan werd ook geselecteerd, dan klapte iedereen. Maar die waren allemaal geselecteerd, begrijpt u? Daar zat geen gewone mijnwerker bij. De krant nam dat over. U moet maar denken, de persvrijheid hier in Zuid-Limburg die was niet zo geweldig want de mijnen en de kerk hadden een enorme macht ook in de pers. Ja ja, ook in de pers. Dat moet u allemaal met een beetje korreltje zou nemen.

I: Dus dat was de mijn eigenlijk die dat heeft laten schrijven?

H: Ja.

I: En ik weet niet, kunt u zich herinneren dat u dit soort dingen in de krant zag?

H: Ja.

I: En hoe voelde dat voor u?

H: Ja eh, het was heel moeilijk. Als je dit las dan dacht je... ja omdat ik op de kaartenkamer zat en je zag hoeveel mensen daar werkte dan dacht ik: 'dat kan niet'. Waar moet je die mensen plaatsen? Kijk een mijnwerker was een topatleet, en als hij 35 jaar was, tot 40 jaar ongeveer dan was die man versleten aan het kolenfront. Dan moest hij ander werk gaan doen. En er was werk genoeg in de mijnen van transport, onderhoud, spoor en noem ze allemaal, maar ze zaten toch in de maag met al die mijnwerkers die niet in de productie konden. Dus, we sluiten de mijnen, dan wisten wij al die iets van begrip hadden van de hele organisatie, niet veel maar toch hadden we iets meer dan een gewone mijnwerker, wij dachten: waar moeten we die mensen nog plaatsen met 42 jaar? Bij de sluiting. Waar moesten die naartoe? Die waren versleten. En bij de sluiting van de mijnen toen hebben ze die mijnwerkers die niet meer productiewaardig waren die hebben ze nog eens in een productiepijler gezet. En dan komt er een Limburger, een Limburger, die komt dan boven (*doet alsof hij rondkijkt*): niemand uit een dorp, niemand uit een kolonie. *Klopt op de muur alsof hij op een deur klopt*. 'Dag verafsteejer [?, opzichter]' 'Dag jung' 'Mieng mieng mieng vrouw hat jezaat...' [mijn mijn mijn vrouw heeft gezegd] 'Jong, jij gaat morgen niet meer die pijler in. Ik regel dat. Teken daar, dan is het geregeld'. Dan was d'r jong in de WAO en hij wist het nog niet. Zo werd dat spel gespeeld. Al vóór de officiële sluiting. Al vóórdat de fabrieken kwamen. En wat allemaal hiernaartoe werd gehaald.

I: En nou, u moest natuurlijk zelf ook op zoek naar iets anders. Bent u tot op de laatste dag blijven werken in de mijn?

H: Ik ben tot ongeveer de laatste maanden heb ik nog gewerkt in de mijn. Omdat ik de enige was die dat werk kende. De rest was weg en ik was nog de laatste. Maar er was nergens meer werk te krijgen. En toen hebben ze met mij een vuil spel gespeeld. Ik zat ondergronds en opeens moest ik met spoed naar boven komen. Het vrijdags, moet u voorstellen, het vrijdags, dus ik kom daar naar boven ik denk wat zouden ze voor werk aanbieden, zaten daar vier/vijf man. Moest ik aan een tafel zitten. Ze hadden me van alles beloofd. Ik draaide door. Ik dacht alleen maar aan hypotheek en hoe ik dat betaalde, ik had hele andere gedachten dan wat zij me allemaal voorschotelden. En het maandags zat ik op de centrale, moest ik administratief werk gaan doen. En op zich was dat nog niet zo erg maar...

I: De centrale van... de mijn?

H: Van de mijnen, dus waar stroom verwekt werd. Dat noemden ze de centrale, hogedrukcentrale was bij de Emma. En toen ik op die centrale kwam, kwam ik eentje tegen en die zei tegen me: 'wat kom jij hier doen? Deze wordt ook gesloopt!'. Dat was alsof je me met een hamer op de kop sloeg. Dat wordt ook gesloopt, en ik voor ander werk. Ik heb er wel veel geleerd, dat moet ik zeggen, het probleem was: het werk was mooi, maar na twee uur had ik niks meer te doen. Ik was dat niet gewend. Daar moest ik altijd hard werken in ploegen, met boren en weet ik wat allemaal. En ineens zat ik daar, had ik niks meer te doen. Ik heb dat wel opgelost, waarom? Omdat die voorganger van mij dat was een echte

kantoorpik. Dan kwam ik, ik zat daar. En na twee weken zat ik aan de werkplank beneden. Ik zat van alles te maken. Ik was imker, ik was een heel ander typ. Ik zat tussen het klootjesvolk.

I: Nou en dan, u zegt die ging ook dicht... en toen? Wat bent u toen gaan doen?

H: Ja toen ging die ook dicht, en toen ontmoette ik een dorpsgenoot van mij en die was hoofdingenieur was die geweest en die was toen personeelsdirecteur. En ik zei 'Winand' zei ik, Winand heette die, Winand Schiffers, ich zaan: 'Winand, e zoeë en e zoeë' [ik zeg: 'Winand, zus en zo']. En via hem ben ik toen gekomen op afdeling planologie bij DSM. En dat was wel prima. In het begin, de overgang was moeilijk en de cultuur was anders.

I: Wat was er anders dan?

H: Politiek. Politiek. Daar zag men [...] daar zat bijvoorbeeld d'r [...] die was voorzitter van het CDA en daarmee zat de verbinding met de politiek die was wethouder in Geleen-Sittard enzovoorts.

I: Dat waren mensen die belangen hadden bij die DSM?

H: Ja die belangen speelden een rol he. En corruptie.

I: Ja? Als in, daar werden mensen banen gegeven, vriendjespolitiek of...?

H: Ja, nee nee. Hier. *Maakt met zijn vingers het teken voor geld*. Werk wat niet nodig was, of iets laten opmeten wat überhaupt niet nodig was. Daar kreeg je zoveel procent van. Gewoon corruptie. Dat kan ik nu rustig vertellen mij maakt het toch niks meer uit ik ben 85, mij kunnen ze niet meer aan de strop ophangen.

I: Nou ja, als u liever dingen niet heeft... we kunnen gerust dingen eruit halen.

H: Ja nee ach ja, allemaal achteraf. Ik geloof u kunt het beter eruit laten. Want ja de Limburger is corrupt he. Het zit in de cultuur van de Limburger: voor wat hoort wat. Het was al in de kerk corrupt. Mijn vader is jong overleden en als mijn moeder een mis wilde laten doen voor mijn vader en ze kon dat niet betalen bij de pastoor en de pastoor wist dat niet, dan ging mijn moeder naar de kapelaan en dan zei die: vrijdag heb ik een Heilige Mis en dan is die voor uw vader. Voor de helft van het geld en de pastoor wist dat niet. Dat kunt u zich niet voorstellen. En daardoor heeft mijn gezondheid enorm toch geleden daar door die corruptie. Ik was dat niet gewend, ik was dat niet, ik ergerde me daar over en ik hield de mond vaak niet. Ik had in de mijn gewerkt, we waren rechtuit, we waren eerlijk. Daar heb enorme problemen mee gehad, dat kan ik u eerlijk vertellen. Enorme problemen mee gehad.

I: Want u bent via de mijn bij de DSM terecht gekomen?

H: ja.

I: Hoe ging dat eigenlijk met collega's? Hadden die snel ander werk of was dat moeilijk?

H: Van mij de collega's? Op de mijn de collega's? Ja ik was op de kaartenkamer de jongste, dus zijn allemaal met 50, 52, 53 jaar zijn die allemaal in een soort overgangperiode terecht gekomen. Een enkele collega is ook bij DSM terecht gekomen en er zijn er ook terecht gekomen bij het geologisch bureau. Maar dat was een afspraak met de regering, daar was eigenlijk totaal geen werk voor maar die werden goed betaald door de staat en die zaten daar twee lijnen per week te tekenen. Die gingen de mergelgroeve bekijken en opmeten en zo iets allemaal. We noemen dat 'werkverschaffung'.

I: En kunt u dan zeggen dat u veel hulp heeft gehad van de overheid? Van de staat? Bij het zoeken naar een nieuwe baan.

H: Van de overheid? Dan moet ik in het algemeen praten. De overheid heeft natuurlijk, je kreeg dus Den Uyl met de sluiting van de mijnen. Die verkondigde voor iedereen werk. Ik denk voordat hij weer terug in Den Haag was, spijt had wat ie verteld had. Toen Den Uyl de sluiting had aangekondigd als socialist toen werd hij gewipt. De nacht van Schmeltzer. En zo die nacht van Schmeltzer, toen lag de mijnwerker daar te zweven, toen werd dat geld, die miljoenen kwamen eigenlijk niet terecht waar het terecht moest komen. Het geld ging vooral naar Maastricht, [...], de universiteit zou naar Heerlen komen maar dankzij 1 persoon, Thans, een socialist, die ze uit de stad gejaagd hadden en een persoonlijke vriend van Den Uyl heeft maastricht de universiteit gekregen. Wat allemaal met 1 persoon te maken heeft. En dan is het nog een geluk, of hij nou in Maastricht of in Heerlen is geweest, er is een universiteit in Zuid-Limburg gekomen. En dat is belangrijk. Je moet het toch een beetje breder zien. Maar er kwamen fabrieken in het noorden die daar in Brabant failliet waren en die bouwden hier een nieuwe fabriek op en die kregen hier voor iedere mijnwerker 8000-10000 gulden en na 1 jaar en 6 weken kreeg die ontslag. Tegenover mij woonde een onderwijzer op de ambachtsschool en die kreeg vrij om mijnwerkers om te scholen en na 1 jaar en 6 weken kregen ze ontslag. Hij had gewetensproblemen dat hij ze opleidde maar dat ze toch ontslag kregen. En toen niks meer te halen was gingen de fabrieken failliet. Dan hadden ze de mijnwerkers nog in de wegebouw geduwd met 42 jaar, die waren sowieso al versleten. Dan kwamen ze allemaal in de WAO terecht. De mijnen hebben geen enkele mijnwerker ontslagen, maar alles zat in de WAO. En je moet denken, de mijnbouw heeft gedraaid op moeder de vrouw. Die had het zwaar, die had het moeilijk. En toen haar man werkte dan was ze 's morgens om 5 uur de boterhammen aan het smeren en dan had ze nog een zoon die lag in bed en die had dit en dat. En de mijnwerker trok zich van het gezin niks aan. Die ging het zondags naar de kerk en dan naar het voetballen en dan dronk die zich een biertje en dan ging hij naar de duiven en het 's maandags ging hij weer werken. Met de sluiting van de mijnen zat die man met 50 jaar thuis in de koloniën op de stoep. En mannen, als die vroeg thuis zijn, die zijn lastig. Die bemoeide zich overal mee.

I: Maar voor u was dat anders.

H: Bij mij was dat anders ja. Dit is in het algemeen. Bij mij persoonlijk was dat anders omdat ik me daar persoonlijk voor interesseerde kreeg ik dat toch allemaal een beetje mee, hoe het met mijn vrienden was vergaan. Hoe is het met mijn broer gegaan en met mijn zwager gegaan? Die kwamen in de steenfabrieken terecht. Na 1 jaar en 6 weken zaten ze thuis.

I: Want dat waren dus veel mensen in uw omgeving die steeds thuis kwamen te zitten.

H: ja ja. Allemaal 50 jaar en thuis.

I: En dat kwam dan omdat die fabrieken steeds kwamen en die gingen failliet?

H: Ja nee die gingen niet failliet, die verdwenen met het geld. Er zijn 500 miljoen gulden zijn verdwenen en niemand weet naartoe. Daar zijn ze mee naar Amsterdam gegaan en dat zit in de hele wereld in de olie en gas. Met miljoenen die besteed moesten worden aan werkgelegenheid. Er werd niks meer gecontroleerd door de nacht van Schmeltzer. Er was totaal geen controle op. Totaal niet. Waar het geld naartoe ging.

I: Kan me toch voorstellen dat dat ook heel oneerlijk voelt.

I: Ja weet je, als je het daarover had, daar wilde niemand over praten. Men ergerde zich groen en geel. Als ik met eentje praatte over de mijn: 'ik wil het woord koel niet meer horen'. Zo was dat.

H: Nu heb ik ook gelezen dat toch veel mensen wegtrokken uit Limburg toen die mijnen dicht gingen. Heeft u dat zelf ook overwogen?

I: Nee, nee. Ik zelf zou daar geen problemen mee gehad hebben maar ik zat met familieomstandigheden. Daar wil ik het nu niet over hebben dat kan ik u naderhand vertellen.

[...]

Bovendien moest je ook werk krijgen buiten de mijn. Kijk het begin, ik was doordat ze mij nodig hadden en de rest ging weg, was ik als laatste aan de beurt. Toen ik aan de beurt was, was niks meer. Toen kwam die crisis in '73, die oliecrisis. Want er zou ook in de graattheijde, dat werd aangekocht door DSM en daar zou een grote olieraffinaderij komen, die hadden duizenden mensen nodig en leidingen en weet ik wat. Dat is allemaal niet doorgedaan en daar heeft niemand het over. Nu is dat van de DSM en dat wordt gebruikt voor de jacht.

I: En u zegt uw collega's waren eerder weg? Hoe kan het dat die eerder weggingen dan u?

H: Ja want wij kregen werk aangeboden toen de tijd nog gunstig was, maar toen ik aan de beurt kwam was er niks meer.

I: En waarom was u later aan de beurt?

H: Omdat ik de enige nog was met de kennis van die boringen en opgravingen en zo.

I: Ah zo ja. Nou goed, dus u had dat nieuwe werk bij DSM. Miste u dat werk in de mijn nog wel eens?

H: Dat heb ik altijd gemist.

I: En wat miste u daaraan dan?

H: De eerlijkheid. Dat heb ik het meeste gemist. Het was niet allemaal leuk in de mijnen met waterdoorbraak en in de schoenen en het zweet en noem allemaal maar op. Maar ja, er was een aparte sfeer. Dat kun je niet vertellen he. In de mijn was iedereen gelijk he. Of je zwart was, of wit of rode haren of in de gevangenis gezeten: in de koel was iedereen gelijk. Dat was een heel groot verschil in mentaliteit.

I: Dus in de mijn was minder hiërarchie?

H: In de mijn zelf was wel hiërarchie, maar die koempels onderling niet. Het was eigenlijk een militaristisch systeem. En dat vond iedereen normaal, maar het was eigenlijk een militair systeem. Maar dat moest omdat als er mensen... da muss Ordnung sein. Op de Emma werkten iets van 4000 mensen en ja da muss een beetje Ordnung sein.

I: Ik ben dus in die kranten gedoken en ik had hier nog een krant van 6 december 1972 en daar gaat het eigenlijk over werkeloosheid. En het gaat ook over de mijnwerkers. En er staat eigenlijk: 'Werkloze behoeft vaak steun van de dokter. Vanwege slapeloosheid, tobben en huilen.' En eigenlijk veel mentale problemen ook. Ik weet niet of u het goed kunt lezen.

H: Ja dat klopt he. Dat is wat ik u ook verteld heb. Dat is een groot verschil he tussen een dorp en een kolonie. In de kolonie zat alles in de mijn, die verdienden hetzelfde loon, straat, noem maar op. En die zaten nu allemaal thuis. U moet zich voorstellen Heerlen was na Rotterdam de rijkste stad van Nederland. In tijd van 5 jaar de armste. Iedere maand drugsdoden, drugsverslaafden, criminaliteit, prostitutie noem allemaal maar op. Dat kenden we vroeger niet. En in een keer kwam dat allemaal hier. Allemaal verpaupering. Dan kwamen de huisjesmelkers die wilden die koloniën allemaal opkopen en flats bouwen en weet ik wat allemaal. Dan werd de mijnwerker uit zijn eigen huisje gejaagd. Want die woningstichting van de mijnen die droegen die woningen over aan allerlei organisaties.

I: Had u zelf ook last van bijvoorbeeld mentale problemen?

H: Ja toch wel. Niet zo erg. Ik wist nogal wat op te vangen. Ik las veel en bij het voetballen en zo wat. Ik was nogal nevenactief [...] door de nevenactiviteiten wat ik tot vandaag gedaan heb [...].

I: Want wat vond u dan zo moeilijk? Hoe uitte zich dat bijvoorbeeld?

H: Op de eerste plaats het aanzien was weg met de collega's, met het werk daar. Met het beleid planologie. Daar was je eigenlijk, ik kwam van de koelen. En die had de hts af en die was ingenieur van dit en dat. In de praktijk wist ik vaak veel meer dan hen praktisch maar zij waren *maakt een non-verbaal gebaar van iemand die een stropdas aantrekt tot aan zijn nek*.

I: Die vonden dat ze meer voorstelden?

H: Ja. En dat lieten ze ook blijken. Ik heb het idee gehad, daar hebben de staatsmijnen miljoenen aan verdiend, echt waar. De baas van mij is ermee gaan lopen tot in de hoogste directie, maar ik mocht het woord niet meer noemen want dan was ik verrader. Zo werd dat spel daar gespeeld. En dat was niet altijd leuk.

I: Nu zag ik nog wat voorbijkomen. Dit is eigenlijk bijna een jaar na dat stuk over die werkeloosheid. En dat was eigenlijk zie ik hier, Math Weijers en die zegt: Limburg krijgt heel wat ziektes aangepraat van buitenaf. En hij zegt eigenlijk: die ellende die na de mijnsluiting is gekomen die wordt mensen toch wel wat aangepraat, er zijn toch ook heel veel goede dingen geweest.

H: Het is zo he. Er zijn er ook bij die zijn erop vooruitgegaan. Er zijn ook heel veel goede dingen geweest. Maar het ligt aan welke streek. Dat neemt niet weg dat je enorme verpaupering had. Vooral in de kolonie. Alles viel weg, het verenigingsleven, alles ging kapot. Nu nog de kerken, de verbinding. De gezelligheid in die kolonie, alles was weg. Math Weijers was die van de bond? Ik dacht van wel he.

I: Ja ja ik geloof het wel.

H: Ja ja, ik zal u dit vertellen. Van de mijnwerkersbond, wij waren dat schuld wij mijnwerkers, in het bestuur van de bond daar zaten de domste mensen van het dorp in. Agendapunt was 'wie draagt de vlag met de processie'. Dat was het hoofdpunt van de vergadering. Maar wij mijnwerkers gingen niet naar die vergadering. Wij waren aan het voetballen, kegelen, biljarten. Maar waar we moesten zijn daar waren we niet. Dat was een grote fout.

I: Waarom was dat denkt u dat mensen daar niet naartoe gingen?

H: Ja, dat ligt aan die Limburgse mentaliteit he. Kijk een Limburger in het café: daar hangt de gouverneur en daar hangt de pastoor en de bisschop en noem allemaal maar op. En daar hangt Lubbers en daar hang Rutte. En komt hij op het gemeentehuis dan wordt hij steeds kleiner. Dan komt hij nog niet eens met zijn hoofd boven het loket. We noemen dat 'schalterangst'. Dan is hij nergens meer. Een hele grote mond.

I: U vond het moeilijk om op het moment dat het erom ging zal ik maar zeggen...

H: Dan was hij nergens. Had altijd angst. Voor de overheid, voor de macht. Dat feodalisme zit hier heel diep. Nu nog. Pak de krant ook maar met de corruptie nu van het CDA. Dat is niet het CDA, dat is de Limburger. Voor wat hoort wat.

I: Had u toen nog vertrouwen in de overheid?

H: Dat is een moeilijke vraag he. Kijk overheid en overheid is een groot verschil, maar vertrouwen... nog maar heel weinig.

I: Voelde u zich in de steek gelaten?

H: Voor 70, 80 procent wel. Maar ik niet alleen.

I: Want wat hadden ze beter kunnen doen?

H: Controle. Er was totaal geen controle wat met de centen gebeurde. De mijnterreinen die werden gesaneerd door geld van ons. Maar dat terrein na sanering bleef eigendom van de mijnen. Dus wij betalen en zij verkochten die terreinen nog eens aan projectontwikkelaars.

I: En u zegt dat zit nog steeds erin. Heeft u nog steeds moeite met vertrouwen van overheid?

H: Nee totaal niet meer. Ik heb een leeftijd bereikt... ze zien maar. Ik ben 85. Dat zit in de cultuur.

I: Maar u ziet het nog steeds?

H: Ja, je moet het ook een beetje als humoristisch zien. Het hoort erbij. Kijk de kerk had ook een enorme macht he. De parochie kreeg voor iedere mijnwerker zoveel gulden, precies weet ik het niet, maar dan kreeg die parochie 1 of 2 gulden ofzo. Maar als je centen krijgt dan ben je ook afhankelijk. Dus die hadden totaal geen kritiek op de sluiting van de mijnen. De kerk heeft de mijnwerker totaal in de steek gelaten. To-taal in de steek gelaten. Totaal. Terwijl zij alle macht hadden. Zij speelde het spel mee. Met retraitehuizen en op retraite gaan. En het dokter Poels-oord uit de kluis en alles wat de mijnwerkers, en dat spel werd allemaal meegespeeld. Nu had dat ook zijn goede kanten daar gaat het zich niet om maar bij de sluiting waren ze weg. Ze hadden zelf problemen de kerk, met celibate jonge priesters die dat ook niet meer pikten in 1968. De kerk had ook een crisis, heel verkeerd beleid, verkeerde bisschoppen, monseigneur Moors. Dat was er eentje van de 'ouwe toebak' [Limburgse uitdrukking] van twee eeuwen geleden. Daar zat je dan ook nog mee met die problemen.

I: Ik kon helemaal niet zo veel vinden over... is er überhaupt verzet geweest tegen die mijnsluiting? Een protest of...?

H: protest in de mijnen is er eigenlijk, is er wel geweest met pensioen. Een actie geweest in Den Haag. Maar als je actie gaat voeren terwijl je geen macht hebt, terwijl de staat geen kolen meer nodig heeft, dan stelt die macht niks meer voor. Ze werden nog niet ontvangen daar in Den Haag. En enkele mijnwerkers waren door stoflongen niet goed geworden. Dat was toch een ramp. Ze werden totaal niet ontvangen door ministers of iets dergelijks. Er is nog een priester geweest, pater jeroen of hoe die heet, die heeft actie proberen te voeren. Ik ben veel namen alweer vergeten he, maar goed, pater jeroen die heeft eens actiegevoerd. Als geen kolen meer nodig zijn, wat wil je dan nog? Je hebt toch geen macht?

I: Toen u mijnwerker was, kwam u uw collega's buiten werktijd nog wel eens tegen?

H: Ja ja tuurlijk. In het dorp was alles op de mijnen he.

I: waar zag u die dan?

H: Ja in het café ofzo. Kijk de mijnwerker, naderhand werd over de mijn gepraat. Zat hij onder in de koel dan werd over vrouwen gepraat. Dat was het verschil.

I: En toen die mijnen dicht gingen, zag u die oude collega's dan ook nog?

H: Tja. Heel weinig meer. Je zag er eentje en dan praatte je erover hoe het ging op het werk. Het werd eigenlijk allemaal vermeden. Ik heb dat eigenlijk altijd beschouwd als een soort oorlog. De mensen die in Indonesië zijn geweest en terugkwamen in het dorp spraken onderling nooit meer over Indonesië. En zo was het met de sluiting ook. Weg ermee etc.

I: Mensen dachten daar niet graag aan terug?

H: Nee nee. De meesten waren teleurgesteld of... sommigen drie keer omgeschoold. Kun je je dat voorstellen? Die zaten vroeg thuis en minder loon en weinig pensioen. Die praatten daar niet graag over. Er is helemaal niet gezorgd geworden voor de mensen bij de sluiting. Den Uyl had gezegd moeten hebben: 'het pensioenfonds gaat over naar het ABP of weet ik wat allemaal'. En daar is ook nog mee gehandeld geworden met het pensioenfonds. Dan ging het van het AZN naar weet ik waar.

I: Nou ja ik vroeg het eigenlijk ook omdat ik toch gelezen heb dat de mijn toch ook veel heeft gedaan voor het sociale leven.

H: Ja dat klopt. De gedachte van de mijndirectie was: een mijnwerker die moet niet denken. Wij denken, hij moet werken. Dus het sociale eromheen, dat werd allemaal gestimuleerd. Dat werd allemaal gesubsidieerd. Met die duiven na de oorlog, toen zijn de staatsmijnen duiven gaan kopen in het Ruhrgebied. En de mijnwerkers daar verkochten allemaal de duiven. En dan kregen de mijnwerkers hier duiven en dan waren ze rustig.

I: Zat u zelf bijvoorbeeld bij een vereniging, of had u duiven?

H: Duiven, ik? Nee. Ik was imker, ik had bijen.

I: En toen die mijnen weggingen, viel dat ook weg? Of bleef dat nog?

H: Nee dat is allemaal weggefallen. Bij mij in het dorp had je twee soorten kanarieverenigingen, vogelvereniging, konijnenvereniging, parkietenvereniging, bloemenvereniging. Wat ik noem, dat soort hobbyverenigingen. Dan heb ik het niet over harmonie of fanfare maar allemaal dat soort dingen. Dat is ook allemaal weggefallen. Heel merkwaardig. Wat nog is, is nog heel weinig. In bepaalde dorpen meer dan anders. Als de gracht, een mijnwerkerskolonie, daar was een kerk, processie, voetbalclub, zangvereniging. Op de gracht. Allemaal weg.

I: En wat voor mensen kwam u daar tegen? Mijnwerkers?

H: ja, ja. In die verenigingen was alles mijnwerkers.

I: Dus toen dat wegviel, zag u die ook niet meer.

H: Nee nee. Ja omdat ik nogal wat actief was, in de biljart en ik was imker. En dan trof je mekaar nog wel eens he. Maar de meeste mensen hadden geen zin meer, die waren nergens meer bij. En dat is nu nog. Als je je daar in verdiept, ik ben natuurlijk hier niet de enige die u dat vertelt. Er zijn er nog meer die kunnen liegen hahaha.

I: Nou, dan nog even naar iets heel anders. Het 'echte' einde zal ik maar zeggen, namelijk deze foto's. Dat is de sloop van de Lange Jan en een mijngebouw. Kunt u zich dat moment nog herinneren dat dat gesloopt werd?

H: Ja ik kan me dat nog herinneren maar ik ging niet kijken. Ik was op de Emma en dat werd dan gesloopt, ik ging niet kijken. Ik vond dat zo erg. Ik ben nooit gaan kijken. Als dat zo... boem.... Nee. Nooit gaan kijken. Er was totaal geen respect. En dan hadden we een soort koeltoren dat was een rijksmonument. Een rijksmonument! En dat werd gesloopt, omdat het niet lag in de planologie van de streek. Terwijl de directie het wist en de gemeente Brunssum enzo, en toch werd het gesloopt.

I: Waarom raakt u dat zo?

H: Ja dat was de trots van de mijnwerker allemaal. Kijk de oriëntatie was helemaal weg. Kijk als je ergens op een berg stond en je keek naar Heerlen dan zei je: och kijk, daar is de Lange Jan, en daar ligt

de Emma en daar ligt de Willemien. Die oriëntatie was helemaal weg. Dat kun je moeilijk in woorden onderbrengen.

I: En waarom vond u dat zo erg dat mensen dat...

H: Ja de hele oriëntatie. Het was natuurlijk kunstmatig opgebouwd, de hele streek. Het was allemaal kunst, dus dat kon ook allemaal verdwijnen. Maar dat tempo, het was als een gek. Als mijnwerkers protesteerden tegen de sloop van dit gebouw. En voordat die twee keer vergaderd hadden was het gebouw al weg.

I: Waarom denkt u dat die gebouwen allemaal weggehaald zijn.

H: Geld. Corruptie. Geld. Omdat van de overheid ze zoveel geld kregen dan kwam van het noorden een sloper en als die zeiden jongens we stoppen met slopen dan waren ze al dat geld kwijt. Ging allemaal op de pfenningen [het geld]. Ze hebben de prachtigste gebouwen gesloopt. En je kunt niet alles bewaren. Maar kijk, ik weet niet of je dat weet, maar ik ben de enige die zich 30 jaar heeft ingezet om een voormalig lijkenhuisje te herstellen en een functie te geven in deze tijd. Ik weet niet of je dat wel eens gelezen hebt. Ik ben de enige geweest. En pas toen het een succes werd kwam de politiek erbij. Mij hebben ze eruit geduwd. Echt waar. Dan kwam de politiek, de voormalige wethouder enzo. Als zoiets slaagt dan ben je verloren. Je had de politiek nodig om te verwezenlijken. En als dat dan aandacht kreeg van de pers... zo gaat dat dan. En dat verandert ook niet. Dat zal nooit veranderen.

I: Dus u zegt dat de mijnwerkers daar totaal niet in gehoord zijn?

H: Nee, die werden daar niet in gehoord. Dat kwam van bovenaf, die firma zit nu nog hier in Limburg. Mourik ofzo, dat kwam van bovenaf. Want de steenberg moest weg. Waarom? Dat mag joost weten. Ik heb het nooit begrepen. Maar het was werkgelegenheid. Maar wie kwam er werken? Het waren bedrijven van boven met grote machines. De mijnwerker die daarbij mocht werken na de sluiting, die moest maar wat bijwerken. Wat soppelen, een buis leggen of zoiets. Die organisatie stelde totaal niks voor.

I: Nu valt me eigenlijk in, u zegt dat zoveel mensen werkeloos zijn geraakt en die fabrieken dicht gingen enzo. Hoe is het nou zo gekomen dat u wel een vaste baan heeft gehad?

H: Dat is omdat ik bij DSM ben gebleven. Er zijn er veel daar gebleven. De massa is bij FSI gekomen en die kregen van de overheid zoveel steun per persoon en die hebben dus, dat is vandaag nog de grootste werkgever van Limburg. Het personeel, de reorganisatie vaak bij de grote bedrijven, dan werden zoveel mensen weer bij dat fonds gestopt, daar werd misbruik van gemaakt. [..]

I: maar dus vooral omdat de DSM toch met staatssteun heeft overleefd.

H: Ja de DSM heeft er veel aangenomen, maar die hebben ook veel gereorganiseerd. Ik moest met 58 met zoveel duizend man eruit. Dus dan kwam ik nog in de ww. Dat moet ik je nog vertellen, met de sluiting van de Emma. Dan kreeg ik omscholing. Ik wist helemaal niet wat omscholing was. Dan kwam ik daar op de centrale, ik heb daar nog eens rondgereden er kwam eentje iets vertellen. Toen was ik een jaar en 6 weken in de WW en ik wist überhaupt niet dat ik in de WW was.

I: hoe kan dat dan?

H: Ja dat vraag ik me ook af. Dus ik bel met de gemeente Simpelveld, die zegt meneer bent u in de WW, ik zeg bent u in de WW. Die betaalden 120 euro per dag voor mij met de omscholing, maar ik heb nooit omscholing gehad. Dat stelde niks voor. Er kwam eentje wat vertellen en dat was het. Maar DSM kreeg 120 gulden per dag voor mij. Dat kunt u zich niet voorstellen. Ik wist nog niet dat ik in de WW was. Ik geloof het zelfs nu nog niet.

I: U zegt u bent met 58 in de WW gekomen. Vond u dat moeilijk?

H: Nee ik heb feest gehouden. Dat werd zo'n reorganisatie. Ik telde al 5 jaar niet meer mee bij DSM. Waarom? IN een groot bedrijf met regering dat kwam niet van een dag. Die waren al 5 jaar aan het onderhandelen met de regering, die DSM. Voor een reorganisatie. Dat wil zeggen, als daar een bijscholingscursus was dan ging ik daar niet meer naartoe. Mij werd niets gevraagd. Dan ging ik naar mijn baas en dan zei ik: zeg baas, ik ging daar ook wel graag naartoe. En dan zei die, ja ja dat zijn de regels. Begon ie er wat omheen te draaien. Hij had ook een opdracht, dat hij geen geld meer in mij moest investeren. Ik telde al 5 jaar niet meer mee, voordat ik weg was. Een heel raar gevoel was dat. Het is niet leuk geweest. En dat was ik niet alleen, die telden allemaal niet meer mee die in de regeling vielen. Je zit in een groot bedrijf he. Het is eigenlijk logisch he. Maar het mocht niet officieel want dat was het nog niet. Ze waren nog niet aan het onderhandelen. En voordat die regeling klaar was was ik 58 jaar.

[...]

I: Om te beginnen, u heeft in de mijn gewerkt, en hoeveel jaar heeft u daar ongeveer gewerkt?

B: 20 jaar.

I: En wat was uw functie in de mijn?

B: Schiethouwer.

I: En wat hield dat ongeveer in?

B: Wat ik toen straks zei, die dingen he, dat was een geheel, dus die gangen moesten gemaakt worden dus dan werden gaten geboord, geschoten zodat ruimte vrijkwam en dan moest er gebouwd worden natuurlijk. In die tijd was dat allemaal met ijzerbouw, ijzerstutwerk dus gewoon eh. Stempels van 2.60, 3.60, lag eraan hoe hoog het was. Voor naar de pijler te komen, in die gangen werden pijlers opgeslagen dus.

I: En in welke mijn heeft u gewerkt?

B: Ik heb op de Wilhelmina gewerkt, hier op Terwinselen. En de laatste zes jaar ben ik op de staatsmijn Emma geweest.

I: Hoe bent u eigenlijk mijnwerker geworden.

B: Ja, hoe ben ik eigenlijk mijnwerker geworden. In onze tijd... ik ben eh, op de ambachtsschool ben ik dus geweest. In die tijd was er niet zoveel [...] en mijn vader was ook op de mijn dus, maar die zei altijd 'blijf zo lang mogelijk van de mijn af'. En toen ben ik nog eventjes in een bouwbedrijf geweest maar dat beviel me ook niet. En qua verdienen, dat speelde natuurlijk ook een hele grote rol he. In de mijn verdiende je in verhouding veel meer. En de opleiding als jonge jongen dus he...

I: Sorry, welke opleiding?

B: De OVS was dat dus. De ondergrondse bedrijfsorganisatie dus. Vanaf 14 jaar, maar ja ik was ietsjes ouder dus toen ik daarheen ging. Dan werd je met 17 jaar en 8 maanden ondergronds geplaatst, dagelijks. Niet iedere dag, maar langzaam bouwde dat op dan he. En zodoende ging dat verder. Kreeg je allemaal die functies, van sleper tot dinges met 23 jaar werd je houwer. En dan kreeg je, niet allemaal maar waar ze wat in zagen, kreeg je een cursus tot schiethouwer. In die tijd hadden we dat ook nog af, en met twee man kon ik naar de mijnschool gaan om opzichter te worden maar dat beviel me niet.

I: Nee?

B: Nee, dat onrecht dat kon ik niet verdragen. Wat je tegenover je medecollega's moest vertellen en doen enzo. Naderhand had ik gedacht had je het misschien toch nog gedaan, maar ja daar heb je toch niks meer aan he dat is dan voorbij he.

I: Maar u vond dat moeilijk om de een te bevoordelen op de ander ofzo?

B: juist juist. Onrecht kon ik niet verdragen.

I: En u zegt, ik ben eigenlijk omdat je daar veel verdiende mijnwerker geworden?

B: ja.

I: en deden veel mensen dat, mijnwerker worden?

B: In die tijd zeer zeker. Het was hét beroep hier, met duizenden. In die andere bedrijven dat was allemaal minimaal he. Een beetje in de bouw he. Maar dan had je het ook bijna gehad, dat was echt niet veel.

I: En vond u het eigenlijk prettig om mijnwerker te zijn?

B: in de Wilhelmina wel, maar de laatste zes jaar in de Emma heb ik dat echt heel vervelend gevonden. Toen heb ik een zwaar ongeluk gehad dus toen kon ik niet meer voor 100% werken, gedeeltelijk afgekeurd. Toen zei de dokter: je komt nooit meer ondergronds aan het werken. Ik ben 11 maanden thuis geweest in die tijd en toen kwam ik bij dezelfde dokter en die stuurde mij weer ondergronds. En dat was balen natuurlijk. Ik ben ondergronds gegaan met de lift en ik ben ook zo weer naar boven gegaan. Ik zeg: dat wil ik niet. Een paar maanden heb ik dat volgehouden en toen op een gegeven moment zagen ze dat het niet ging. En toen kon ik bij een of andere bedrijfsdinges komen voor bespreking voor ander werk. Ze zeiden; we hebben ander werk voor je. Ik zeg: enne? Zij: de staatsmijn, chemisch. Ik zeg: prima. Nou, zegt hij, maandag of de maandag erop krijg je bericht. Nou dat kreeg ik niet, maar de maandag daarop kreeg ik bericht dat ik moest komen. Nou, zegt hij, de dokter heeft dat toch bekeken en die vond dat toch niks voor jou dat werk. Ik zei, en nou dan? Ja, we hebben ander werk, daar kun je eens gaan kijken. Nou dat was in dan in de Beitel in de textielfabriek. Ik zeg, tot op heden, ik ben nou 85, maar ik zeg, daar had ik nou nog willen werken. Zo'n mooi bedrijf was dat zo'n mooi bedrijf. Dat werd wel gesubsidieerd door de mijnen natuurlijk. En de subsidie was afgelopen, dus 'moven' he. Werd gesloten. En zodoende kwam ik, omdat ik gedeeltelijk afgekeurd was, de mijn had een bepaalde werksituatie van de mijnen uit dat je daar werken kon gaan in een fabriek. En daar ben ik dan toch nog 12,5 jaar geweest en toen ben ik volledig afgekeurd geworden. Was ik 52 jaar en volledig afgekeurd. Kijk dat zou nu ook nooit meer gebeuren natuurlijk he, hadden ze toch ander werk voor je maar goed. In die tijd ging dat helemaal niet meer. Ja, het was in die tijd niet makkelijk. Want toen ik ook op die textielfabriek kon beginnen, had ik diensten dus verdiende ik goed. Maar bij dat loon had ik ook nog mijn WAO, dus ik verdiende nog meer dan mijn chef he. En op een gegeven moment zagen ze dat ook en toen moest ik inleveren natuurlijk. En toen most ik 1000 gulden per maand inleveren. Dat was behoorlijk. Ik dacht daar kom je nooit meer overheen. Maar goed ik zit nou nog hier. Dat zijn zo'n dingen daarvan denk je op dat moment: daar kom je nooit overheen. Maar goed het is toch gelukt en ik heb toch een mooi leven gehad met mijn vrouw he.

I: Ja daar komen we zometeen ook nog even op denk ik. Maar u zegt bij de Emma dat was minder, maar op de Wilhelmina vond u wel fijn?

B: Juist, dat was meer compact met je kompels. Want op de mijn waar ik toen dat zwaar ongeluk heb gehad, toen had ik een jongen bij me werken, en ik was toen 11 maanden thuis maar die heb ik niet 1x meer gezien. Dat was hier niet. Dat was Piet, Jan, Klaas. Ook tegen je opzichters. Dat was heel anders, heel anders. Familiair veel meer. Dat was daar niet. Op de Emma was ook veel groter natuurlijk. Maar goed. Het was een mijn, maar daar had je het ook mee gezegd.

I: En wilhelmina was ook een staatsmijn eigenlijk?

B: Ja ja, waren allemaal staatsmijnen.

I: En uw vader zei: 'ga maar niet naar de mijn'. Waarom zei hij dat eigenlijk?

B: Ja natuurlijk voor die omstandigheden waaronder je werkte he. Als je tegen je kind moet zeggen, nou overdrijf ik dat, ga maar in die modder leggen, dan wil je dat natuurlijk niet.

I: En wat vond de omgeving eigenlijk van mijnwerkers? Was dat iets wat aanzien had of juist niet?

B: Tja, in deze omtrek was bijna alles mijnwerker he. In de bouw was dan ietsjes te doen maar verder was alles mijnwerker hier he.

I: Maar had dat beroep ook aanzien hier eigenlijk?

B: Ja wat heet aanzien he.

I: Was dat iets om trots op te zijn?

B: In die tijd wel ja. In die tijd wel. In die tijd zeer zeker. Want ja eigenlijk, de economie draaide op de mijnen he. Daar kwamen de centjes vandaan. In die tijd.

I: Ja mijn oma zegt altijd: de meeste bontjassen waren in Heerlen.

B: Ja, maar weet je ook hoe dat ontstaan is de mijnen?

I: Ehm, u bedoel nog van voor 1900 ofzo? Ja, goh nee ik weet niet precies...

B: Ja kijk de mijnen zijn ontstaan in 1500 of zo, hoe heet dat de eh...

I: Vroegmoderne tijd?

B: ehm ehm ehm... de Middeleeuwen. Toen werden de kolen ontdekt in Kerkrade in Rolduc. Die lagen bijna aan de oppervlakte. Dan groeven ze de bovenste laag ervan af en dan hadden ze direct kolen. Dus door monniken werden die daar gedolven. En die hebben gewerkt tot 17-zoveel, ik dacht 1709. Maar toen gingen ze te diep – dat was dagbouw wat die pleegde, tot 40 meter of zo zijn ze gegaan. En toen is een of andere geleerde hebben ze ontdekt de mijnen en hebben ze een schacht gebouwd en zodoende is de dominiale mijn ontstaan. Zodoende zijn ze dieper gegaan. Want die kolenlaag die daar bovengronds ligt, die loopt van Zuid naar Noord. Die loopt zo dus. We hebben ook een mijn in vlodrop, die hebben ze niet ontgonnen, maar diezelfde laag lag daar op meer dan 1000 meter, en die lag hier bovenop. Maar in kerkrade lag die toch al 300 meter dieper. Maar dat was de beste kwaliteit kolen wat er bestond, die laag. Daar zat totaal niks in he. In ander lagen zag nog wel een stenen ofzo. Maar daar zat totaal niks in. Was de beste, noemde ze ook wel de [...] was dat. Een heel bekende kolenlaag was dat. En zodoende zijn die mijnen zo ontstaan. En de dominiale mijn is geopend in 1809, particuliere initiatiefnemer. Er zijn er verschillende geweest. Die is nooit echt rendabel geweest. En in 1966 werd die overgenomen door de staat. En dat hebben ze drie jaar gedaan en toen hebben ze hem dicht gemaakt, was niks meer te halen. Want die was tamelijk beperkt. Die zat tussen de Duitse kant, tussen de Wilhelmina, de Willem-Sophia. Die zat er echt tussenin. En zo is dat verder gegaan he, na de 70'er jaren dus he.

I: Nou daar wilde ik het namelijk nu even over hebben. Want op een gegeven moment werden die mijnen gesloten. En kunt u zich nog herinneren hoe u hoorde dat de mijnen werden gesloten? Waar was u toen?

B: Ik was op de mijn. Dat kreeg je allemaal via televisie kreeg je die berichten binnen. Zodoende werden wij overgeplaatst naar de staatsmijn Emma, daar moesten ze schiethouwers hebben.

I: Maar dat moment zelf, kunt u zich nog herinneren hoe u toen reageerde, had u dat verwacht?

B: ja verwacht hadden we dat zeer zeker, want op een gegeven moment waren ze uitgeput he, daar zat niks meer.

I: U had daar rekening mee gehouden?

B: ja ja, maar er zou fatsoenlijk ander werk komen, en dat werk kwam er niet. Tenminste in die mate, of je moest helemaal naar het noorden naar de aluminiumfabriek. Of toen de DAF he, daar werd je ook nog naar overgeplaatst, de autofabriek. Er werd meer beloofd als dat ze gedaan hebben.

I: Maar u heeft van tevoren wel eens gedacht, dat zou wel eens dicht kunnen gaan?

B: Ja dat is logisch he, als je niks meer hebt om te ontginnen dan houdt het op he, als het niet meer rendabel is.

I: Nou en toen heeft Den Uyl dat plan gepresenteerd, wat vond u daar toen van?

B: Niet goed. Want ze gingen meer beloven als ze eigenlijk waar konden maken. Dat kon je helemaal niet begrijpen. Wat ze daar vertelden kon niet nageleefd worden. Hoe noemen ze dat, die beloftes?

I: Loze beloftes?

B: ja ja ja.

I: Nou ik moet eerlijk zeggen ik ben dus eens gaan zoeken in kranten van destijds. En dit zijn wat krantenkoppen van de dag nadat minister Den Uyl gesproken heeft. Dus dat was op 17 december en dit is op 18 december, de dag erna. En daar zag ik eigenlijk deze koppen, dat de mijnstreek toch erg enthousiast reageerde op die industrienota.

B: Ja, ja logisch. Dat was ook zo, als zoals ze het hadden verteld was uitgekomen dan was dat prima. Hier zou heel veel industrie komen, maar wat is geweest? Niks, totaal niks. En Dohmen die was wel voorzitter van de vakbond maar die kon ook niks brengen he. Dus je moest allemaal naar boven he, of ja, daar was gewoon meer als hier.

I: Want was u net zo enthousiast als die mensen toen de dag erna?

B: Nee. Ik was niet zo enthousiast daarover. Ik zag het donkerder in.

I: En hoe kan het dan dat er toch zo positief over geschreven werd?

B: ja... Een beetje stroop om de mond smeren he. Je moet het altijd mooier maken als het werkelijk is anders krijg je daar geen dingetjes voor he natuurlijk. Het is niet gemakkelijk, bepaalde dingetjes he. Want het werk, dat was ook niks meer hier he. Verschrikkelijk was dat.

I: En u zei net al, want dat stond in dezelfde krant, dat was volgens mij de slogan van Den Uyl, namelijk 'redelijke zekerheid op nieuwe arbeid in Limburg'.

B: Ja ja dat zei hij maar dat is niet uitgekomen. Het enigste wat is gekomen was de DAF fabriek. En dat was ook het enigste op dat moment he.

I: Nou u heeft het net al gezegd een beetje wat u na de sluiting bent gaan doen, dus naar de EMMA en toen gezocht naar andere werkzaamheden. Was de sluiting toen al bekend?

B: ja ja ja ja. Toen ik op de Emma werkte, anderhalf jaar daarna werd de Wilhelmina al gesloten. Die was al dicht, dus dat was bekend. Dus ik was op de Emma en daar ben ik weggegaan en in '72 werd de Emma ook al gesloten. Dus dat was heel kort achter elkaar he.

I: En u zei dat u op een gegeven moment helemaal was afgekeurd...

B: Nee ik was op dat moment tot 30%, op een gegeven moment helemaal afgekeurd maar dat hebben ze toen teruggedraaid naar 30%. Toen ik op de mijn nog werkte, en toen werd ik op dat andere bedrijf,

die 30% heb ik altijd meegenomen tot ik op dat andere bedrijf tot dat sociale werk op die fabriek was afgelopen, de textielfabriek he, ben ik naar de sociale werkplaats, een van de onderdelen van de mijnen, oude mijnwerkers weren daar geplaatst he en...

I: In de sociale werkplaats?

B: ja.

I: Want die waren allemaal afgekeurd?

B: De meeste mensen waren afgekeurd ja. En er waren zelfs mensen van 100% afgekeurd. En die werkten dan van 8-12 en anderen van 12-5. Dus die werkten geen volledige dagen he. En naderhand ging dat ook niet meer en toen werd ik geheel afgekeurd.

I: En u zegt in die textielfabriek had ik altijd al willen blijven werken. Waarom vond u dat zo fijn?

B: Zo mooi werk was dat. En ook de machines en alles. Zo'n mooi werk. En ook de machines inbouwen en alles. Naderhand heb ik daar ook nog spijt van gehad, want toen die machines werden ingebouwd dan gebeurde dat niet door iemand van ons he maar daar kwamen dan mensen bij van buitenaf dus die dat moesten maken. Een of andere firma van Duitsland. En onze machine moest helemaal omgebouwd worden en ik en zo'n jongen moesten met die monteur die daarbij was moesten we dat doen. En toen vroeg die mij, Jozef, heb je geen interesse voor dat te gaan doen? Ik zeg, jawel, maar die was wel iedere dag van huis af he. Dan zat je in Holland, dan zat je in Turkije. En dat is de terughoudendheid die ik heb gehad he. Ik en ook mijn vrouw natuurlijk, dat ik dat niet gedaan heb. En toen kon ik nog iets krijgen voor hetzelfde in Zwitserland, voor tunnels te gaan maken. Ik als schiethouwer moest dat dan gaan maken. Maar ja dan had je hetzelfde he, je was van huis af. En eentje van ons was aan huis gebonden. Zodoende is dat allemaal niet uitgekomen. Ergens naderhand denk je, is toch jammer geweest. Maar goed, daar heb je toch niks aan. Is voorbij he.

I: Kunt u zich ook nog herinneren hoe het voor collega's was om nieuw werk te vinden? Was dat moeilijk of ging die overplaatsing makkelijk?

B: Nee dat ging niet gemakkelijk, echt niet. Het was niet gemakkelijk voor ergens anders... Tenminste, voor passend werk te krijgen he. Dat is hetzelfde als je naar de DAF ging, dan stond je toch maar achter een band he. Dat ging langzaam. Voor eentje van ons was dat niet gemakkelijk he.

I: En waarom specifiek voor iemand van jullie?

B: Omdat wij ons eigen tempo bepaalden. En daar werd ons tempo bepaald. Kijk onder in de mijnen he. Dan hadden we een akkoorddienst. Dan werd van je verlangd dat je zoveel maakte. En als je meer maakte dan verdiende je ook meer he. En dat kon je dan zelf bepalen. Dus als je dacht, ik maak een x-aantal en voor mij is dat genoeg, nou dan doen we pauze he. Maar er waren ook mensen die wilden maar meer hebben maar meer hebben he, om een paar gulden per dag meer te verdienen. En dat had je in je eigen hand he. Maar ik vond als het netjes was en het was goed dan is het fijn. Heb ik ook altijd gezegd tegen de jongens waar ik meer werkte he: 'zover moeten we komen vandaag en als we dat halen: fijn jongens'. Dan scheiden we uit [dan houden we op]. Lekker zitten he. Maar goed daar kwam toch niet veel van. Die tijd was toch zo omgevlogen. Afgekapt dat je precies niet veel tijd had he. Want denk erom: die uurtjes gingen ook wel snel om he.

I: En bij wat voor banen kwamen die terecht? Was dat allemaal fabriekswerk?

B: De meesten wel de meesten wel ja.

I: Veel in de industrie?

B: En de chemische industrie, daar kwamen er ook veel terecht he. Een enkele nog in de bouw.

I: En eh...

B: Wil je niks drinken?

I: O ja, een glas water alstublieft als dat kan.

B: Alles kan, koffiekkan theekan hahaha.

Staat op en pakt iets te drinken.

I: Dat wilde ik eigenlijk vragen van goh, dat was toch een hele omslag, die sluiting. Voelde u zich eigenlijk een beetje gesteund en geholpen door de overheid, de omgeving. De regelingen die de overheid had getroffen, vond u dat goede regelingen?

B: Ja op dat moment wel he. Maar qua financieel ging je er wel op achteruit he. Naderhand bouwde je dat weer op natuurlijk. Maar op dat moment ging je achteruit. Die onzekerheid had je dan he. Trouwens dat weet je ook he. Als je ergens begint dan begin je onder aan de ladder he. Dat was toen en dat is nu nog.

I: Dat vond u niet moeilijk om daar onder te beginnen?

B: Nee, we hadden nog altijd een redelijk goed... in die tijd dus. We mochten niet klagen.

I: Ik heb ook gelezen over mensen die toch lange periodes werkeloos zijn geweest.

B: Ja ik ben ook, ik ben zes weken werkeloos geweest. Dat was toch een hele heftige tijd voor eentje van ons he dat kunt u zich niet voorstellen. Altijd gewerkt he. Dag en nacht bij wijze van spreken. En dan zit je hier thuis. Een kleine depressie heb ik ook gehad toen. Dat heeft godzijdank maar, dóór een kleine kruiwagen ben ik ergens anders terechtgekomen. Dus ben ik op die dinge terechtgekomen. Godzijdank dat dat maar zes weken geduurd had want dat ging me boven de pet uit.

I: Want wat vond u dan moeilijk? Waar zat u dan mee bijvoorbeeld?

B: Ja, wat je altijd gewend was he. Die sleur van werken die was er niet mee. Je zat maar hier thuis. Verschrikkelijk.

I: Wat miste u dan aan dat werk?

B: Wat zou je missen... Je collega's. Die miste je zeer zeker.

I: Want die zag u niet meer?

B: Nee nee nee, die zag je niet meer.

I: Want toen u nog in de mijn was, zag u uw collega's dan ook wel eens buiten de mijn? Waar zag u die dan?

B: Ja dat was natuurlijk van de ondernemingsraad enzo werden toch feestavondjes georganiseerd. En dan trof je mekaar toch he. Misschien 1x in de maand of anderhalve maand he. Lag er soms aan hoe ze het organiseerden he. En je zag ze soms ook nog bij de normale dingen, als je naar de winkel ging enzo he. Niet allemaal want ja ze waren niet allemaal hier van Schaesberg of hier in Heerlen ofzo. Die zaten ook verspreid in Bocholtz, Simpelveld, van overal zaten ze dus. En met de sport natuurlijk, dan zag je ze ook nog he.

I: want u zat bij een vereniging ofzo?

B: Ja ja.

I: Ja het werd toch allemaal weniger he. En velen van ons, wij waren nog jong he, maar er waren ook veel oudere mensen. Waar ik mee was opgeleid die was in die tijd 10, 15 jaar ouder als mij he. En op een gegeven moment ja... En ook stof, stoflengen. Ook jongere mensen dan mij he. *Klopt op de tafel*. Godzijdank heb ik er niks van meegemaakt. Want ik had altijd zo'n ding voor, zo'n stofmasker, heb ik altijd mee gewerkt. Dat dat 100% was, nee dat niet, maar het heeft wel tegengehouden he. Zo zijn er toch een hele hoop mensen wegge gevallen hoor. Dat kun je je nu niet meer voorstellen. Ja ik ben er nu 85 maar er zijn er niet veel meer van over van die tijd.

I: Nu had ik vorige week ook wat gesprekken en die vertelden dus ook dat er veel mensen waren die echt lang werkeloos zijn geweest. En sommigen zijn toch wel een stuk beter terecht gekomen omdat ze, hoe zeg ik dat, misschien een eigen zaak zijn begonnen of weet ik wat.

B: ohhh, die hebben wat gepresteerd dus he.

I: Maar hoe verklaart u dat sommige mensen wat beter terecht zijn gekomen dan anderen? Iemand zei: die hebben meer initiatief genomen.

B: Ook dat. En geluk. Je moet ook geluk hebben erbij he. In die tijd was, ja, een eigen bedrijfje dat was toch moeilijk he. Je moest geluk hebben.

I: U zei net dat u het toch moeilijk vond om thuis te komen zitten. Ik heb daar ook iets over gelezen. Ja bijvoorbeeld hier: een artikel over werkeloosheid uit de jaren '70 geloof ik. Dat toch veel mijnwerkers last hadden van mentale problemen. Maar een jaar later zag ik ook dit: Math Weijers die zegt 'limburg krijgt ziekten van buitenaf aangepaart'.

B: *stilte*. Ja dat is hoe je het bekijkt he. Het werd inderdaad ietsjes gemakkelijker gemaakt he. Je kon gemakkelijker, je werd gemakkelijk afgekeurd in die tijd. Op psychisch gebied zeer zeker, dat was helemaal geen probleem. Met die mijnsluiting en dat lange thuisblijven, dan krijg je dat psychische he.

I: Waarom was dat dan eigenlijk, dat je makkelijker afgekeurd werd?

B: Ja, waarom was dat? Misschien om een of ander ding he. De baas hoefde je niet meer te betalen misschien? Ach, nee, dat is flauwekul. Dat kwam allemaal van bovenaf he, iedereen moest dat betalen he. Dat heb je nou ook met de belastingen he. Zodoende kwam dat he, ik weet het ook niet.

I: Maar het ging makkelijker dan tegenwoordig?

B: Och och, zeker! Als je echt, nou overdrijf ik een beetje, als de mensen pijn aan z'n handen had en deden zo zielig dan werd je voor 80% tot 100% afgekeurd. Kijk dat werd ook uitgebuit natuurlijk he. Kijk en dat moet je op een gegeven moment gaan betalen: er komen er zoveel bij en die pot raakt leeg he. Toen werd het ook heel moeilijk.

I: Maar dan waren er ook veel mensen met psychische problemen? Was daar ook veel aandacht voor?

B: tja, aandacht... te weinig denk ik. Want er konden er nog een heleboel van geholpen worden he. Je werd bij wijze van spreken als gek bestempeld. Maar ja goed. Dat zijn dingen, ja. Die heb je nou ook nog he. Zeker psychisch. Er wordt op het moment ook heel veel verlangd. Heel veel.

I: Nou dan nog iets anders. Deze foto's, want op een gegeven moment kwam het 'echte' einde zal ik maar zeggen, dat er ook heel veel gesloopt werd. *Laat foto's zien*. Kunt u zich dat nog herinneren?

B: O ja!

I: Bent u daar toen nog geweest?

B: Nee daar ben ik niet geweest. Toen de lange Jan werd neergehaald, ja ja zeker.

I: Want waarom bent u daar niet geweest? Was dat bewust?

B: nee dat was niet bewust. Er kwam zoveel op af. En ze hadden ook gezegd, je moest er zover mogelijk vanaf blijven. En dat is hier nog goed gegaan maar deze is verkeerd gevallen he.

I: Wat vond u daar toen van dat die gebouwen gesloopt werden?

B: Ja er moest iets anders komen he. Je kon dat niet laten staan. Toen hebben ze nog ietsjes laten staan voor de, voor de dingen, dat dat vroeger is geweest. Maar anders staat er niet veel meer. In Kerkrade staat ook nog een luchtschacht. Sommige historische dingen die laten ze dan staan maar het grootste gedeelte is weg.

I: Ik heb ook wel met mensen gesproken die zeiden dat ze dat erg moeilijk vonden dat die gebouwen weggingen. U had dat niet zo?

B: Nee. Waarom zou dat moeilijk zijn?

I: nou ja omdat zij zeiden dat was toch iets waar ik altijd gewerkt hebben of dat ze het toch, einde van een tijdperk ofzo?

B: Ja dat is erg persoonlijk denk ik. Ik kon me over bepaalde dingen heel goed heen zetten. Maar ja er zijn mensen die hebben dat en die willen dat vasthouden he. Dat is allemaal zo'n persoonlijke dingen. Daar doe je toch niks aan he. Niet ieder mens is hetzelfde.

I: Ik vroeg me wel af, want ik had ook wel gehoord dat mensen zeiden dat er bij die hele herstructurering dingen wel oneerlijk gingen. Dat mensen werden voorgetrokken of wat dan ook.

B: Ja die kruiwagen had je toen ook he. En die rijdt nou ook maar die rijdt nou misschien in mindere mate. Dat is van alle tijden en dat blijf je houden. Je moet natuurlijk iets in je mars hebben en je werk goed doen. En als je een kruiwagen hebt dan heb je dat erbij verdient. Nu ook mijn kleinzoon die doet het geweldig die jongen daar gaat het niet om, maar nu loopt zijn contract af maar die kan ook op 4 andere plaatsen beginnen.

I: Ik heb geloof ik alles wat ik zou willen bespreken besproken. Is er iets waarvan u zegt: dat moet je echt weten of dat wil ik je echt graag meegeven?

B: Maar, het ontstaan van die mijnen dat heb ik je verteld he? En dat er twee mijnschachten gebouwd moesten worden want er moest lucht inkomen en er moest lucht uitgaan. Dat waren twee schachten en onderling stonden die in verbinding. En in die ene schacht zat een [...]. Dus als je met die lift ging dan hoorde je ook *een klap* dat hoorde je dan he. Nou en dan gingen ze een bepaalde diepte naar beneden. En het was loeiheet. Daar konden we maar 6 uur werken, zo warm was het. Dan kreeg je bepaalde dingen mee. Voor het vocht ook he. Drank, of ja water. Voor de dorst natuurlijk he. Dat waren ook moeilijke tijden. Want ik weet ook goed, op die diepte hebben we een gang moeten maken. Dat was ook warm. Daar moest geschoten worden, dus munitie moest je meenemen he. Dat was 15 tot 20 kilo dingen die daarin zaten, dynamiet enzo. Toevallig was dat op de Wilhelmina en dan waren de afstanden niet zo ver. Op de Emma was alles met een treintje want die afstanden waren veel verder. Maar soms moest je toch drie kwartier lopen met dat ding op de rug. En dan kwam je daar en dan moest je gaan beginnen met werken. Dat viel soms niet mee. Maar goed ja.

I: O ja dat vroeg ik me wel nog af. De mijn als werkgever, was dat eigenlijk prettig om bij de mijn te werken, was dat goed geregeld daar?

B: Hoe goed geregeld?

I: Nou als u problemen had ofzo was dat dan goed geregeld eh...

B: De sociale voorzieningen?

I: Ja, bijvoorbeeld.

B: Het ging wel he, het ging. Natuurlijk je moest weten bij wie je moest zijn natuurlijk.

I: Want bij de een kreeg je meer gedaan dan bij de ander.

B: Ja, ja ja. Zeer zeker.

I: Maar had de mijn betere sociale voorzieningen dan andere?

B: ja dat kan ik niet zeggen want wat op andere bedrijven plaatsvond dat wist je niet he. [...]

I: En dan toch, als dat zo'n groot bedrijf is wat dan weggaat, kan ik me toch voorstellen dat werknemers daar tegen in verzet komen ofzo. Dat ze zeggen: dat laten we ons toch niet gebeuren.

B: Ja dat hebben we ook gedaan, maar ja op een gegeven moment houdt het op he. Daartegen is veel verzet geweest hoor, heel veel.

I: Want wat hebben mensen gedaan bijvoorbeeld?

B: ja eh... gewoon, met werken ofzo. Dat je denkt 'ik vind het wel goed, ik doe dat niet meer'. Maar ja je kon er toch niks meer tegen gaan doen he.

I: Jullie zijn niet gaan staken of zoiets?

B: Nee nee. Dat bestond toen helemaal niet, staken. Daar hadden we nog nooit van gehoord. Tenminste niet in die mate.

I: Want dat hebben jullie niet gedaan omdat het geen zin had in jullie ogen?

B: Nee nee het had ook geen zin. Totaal niet. Want je zag toch, er was nou eenmaal niks anders. Het was beperkt dus wat wilde je. Wat kwam en dat leek een beetje dat pakte je maar met twee handen aan. En toen kwam de chemische fabriek in Geleen en dat was toen vol lof en glorie. Dachten ze. En dat is toch niet zo geweest. Maar goed. Ergens ben ik toch blij dat ik hier ben geweest, want waar ik toen heen ben geweest daar is in de 70'er jaren een ontploffing geweest he. Daar zijn 11 mensen toen overleden. Dat was dat stukje waar ik zou gaan werken daar. Dus daar kon ik nog blij om zijn. Trouwens ook met mijn ongeluk daar heb ik ook bepaalde dingen.... Heb ik ook 100% geluk gehad anders zat ik hier niet meer. Dan had ik een steen op me gekregen van 300 kilo. Als die goed terecht was gekomen dan was ik morsdood geweest. Je moet een beetje geluk in het leven hebben he.

[...]

I: U was een migrantenkind.

H: Ja ben migrantenkind, mijn vader is in Brabant geboren, als 4-jarige jongen is hij met het gezin, groot gezin van 17 kinderen naar .... getrokken in Duitsland, voor de mijnindustrie. Hij is als 20 jarige hier naar de mijnindustrie gekomen. Mijn moeder komt uit Dortmund; een zus van haar woonde hier en was erg ziek en had kinderen en ze kwam haar verzorgen. Ze leerde toen hier mijn vader kennen, hij had inmiddels een dochtertje van 4 jaar met een Italiaanse vrouw die overleden was, hij was dus weduwnaar. Ze zijn verliefd op elkaar geworden, ...en hier ben ik. 21 november 1941 geboren. Mijn vader heeft altijd op de mijn gewerkt, op de steenberg. Hij is op een gegeven moment in de woonkamer komen te liggen met een hele grote zuurstoffles en 2x per week kwam er iemand de longen uitkloppen. Iets dat ik samen met mijn vader heb gedaan, we hadden paar varkens, ander vee, stuk land op de Nachtegaalstraat (nu Vrieheide), ik ging met mijn vader mee op het land werken en tussen de middag bij de mensen in de buurt de etensresten ophalen voor de varkens. Het was geen ellende, het was geen luxe, maar het was gezellig. De dokter kwam nog met de fiets. Bromsnor ook, in die tijd; het was gemeedelijker eigenlijk. Het was zwaar leven, zonder luxe, maar het was liefdevol. Mensen hadden tijd voor elkaar. De mensen in de mijn waren trotse mensen. Het was gevaarlijk werk. Bij elk feestje ging het altijd over 'de koel', dat was HET onderwerp, waar je ook kwam. Maar het was toch ook gezellig. Vrouwen zaten ergens in een hoekje te naaien en zorgden dat we koffie kregen, de mannen dronken een pilsje en er werd een kaartje gelegd en dan ging het weer over 'de koel'. En toen kwam langzaam de mijnsluiting aan. En als ik nu even over mezelf vertel: op mijn 12^e lag mijn vader aan de zuurstoffles, kon niks meer en 2x per week kwamen ze zijn longen uitkloppen en die man begon langzaam verbitterd te raken. Ook met de longarts, dat hij geen stoflongen had; en achteraf gezien werden ze heel slecht behandeld, zoiets allemaal. En toen hij overleden is, om een uitkering te kunnen krijgen, dat het wel steenstof was, toen werd voorgesteld 'we kunnen de longen eruit snijden om te kijken of het steenstof is'. Toen hebben wij als familie besloten 'dat geld is het ons echt niet waard'. Dat heeft onze vader niet verdiend, met de hele familie stonden we daarachter. Kijk, en dat zijn zo van die negatieve punten hoe de werkman eigenlijk behandeld werd toen. Ik ben als 12 jarig jongetje van de lagere school naar de ambachtsschool in Heerlen gegaan. Heb daar ook 2 jaar avondschool gedaan en ben toen naar de OVS gegaan de bovengrondse vakschool, ook 2 jaar weer avondschool gedaan om aan de papieren te komen. Toen was ik nog niet oud genoeg om ondergronds te mogen, als bankwerker. Toen ben ik heel even bij de OVS geweest, paar maanden. Kreeg ik daar gezegd: jij hoort daar niet thuis, je moet naar de MVS, de vakschool, voor opzichter. ik ben daar een paar maanden geweest maar toen dacht ik nee, dat is het niet voor mij. Ik hou van techniek en op de MVS bleef je altijd aan de mijn gebonden want daar was alles gericht op specifiek mijnbouw terwijl het een heel interessant vak is. En ik zag al aankomen dat de mijnen niet voor eeuwig zijn, want er zijn mijnbouwers in de hele wereld en dat is niet plaatsgebonden. en als je naar de toekomst keek, want ik was altijd aan het vooruit denken. En toen werd ik 18 jaar en mocht ik ondergronds, ben toen van de MVS af gegaan en meteen ondergronds en toen kreeg ik een oproep voor militaire dienst en ik hoefde niet omdat ik ondergronds was, maar als je dan bij de mijn wegging dan moest je wel in dienst. Toen heb ik besloten om wel in dienst te gaan, dan heb ik mijn dienstplicht achter de rug en hangt dat niet als een zwaard van Damocles boven mijn hoofd; want straks ben je getrouwd en heb je kinderen en moet je ineens nog in dienst. Dat wilde ik dus niet. Ik ben bij de mariniers gegaan. Toen ik terugkwam heb ik nog even op de ON3 gewerkt, dat is ondergronds, als bankwerker. Toen leerde ik iemand kennen die zei dat ze in Huckelhofen monteurs nodig hadden die veel van mijnmachines afweten. Daar kreeg ik een heel goed bod.

I: Dat was een fabriek of zo?

H: Nee, dat was een mijn, nl. Hochtief. Daar ben ik toen gaan werken, bij Hochtief in Huckelhofen. Toen het project daar klaar was ben ik naar ...Heitel gegaan voor een groot project. Daarna was er ondergronds geen werk, maar wel een grote klus in Zwitserland. Toen moest ik een keuze maken, ik heb toen gezegd dan ben ik 2 maanden weg en dan een paar weken thuis, nee dat ga ik niet doen, want

ik stond zo tegen trouwen aan en zo. Toen ben ik in Duitsland in de bouw gaan werken, daar waar ook heel veel werk. In 1964 ben ik getrouwd en een jaar later kwam ons eerste dochtertje en het jaar daarna de tweede dochter en toen kwam de economische crisis in Duitsland was daar ook een tijd bijna niks aan werk. Ik heb een tijd in Paderborn gewerkt als lasser; ik huurde daar een kamer in een bungalow. Mijn vrouw was hoogzwanger en kwam mij daar bezoeken. Toen dat project klaar was moest ik weer op zoek naar werk, want er was bijna niks te verdienen.

Toen sprak ik iemand die werkte in een mijn in Congo als hoofdopzichter; hij zei tegen mij ' je moet naar de goudmijnen gaan, het wordt hartstikke goed betaald en ze zitten te springen om technische mensen. Ik heb contact gelegd en ben vervolgens met het hele gezin naar Zuid Afrika gegaan. Heb daar 3 jaar gewerkt, maar ik kon niet leven met de Apartheid. Dat was niet ons pakkie an. Dat is me zo tegengevallen. Maar het werk was geweldig en verdiende goed.

We gingen terug naar Nederland, zoontje was inmiddels geboren. Mijn vrouw wilde niet meer weg. Toen heb ik besloten om hier werk te gaan zoeken. In Zuid Afrika had ik HTS gedaan en dat werd daar betaald door de baas. Ik was de enige van de HTS die een high degree had gehaald; dat was wat. Toen waren we in Nederland en ik kon in Duitsland een baan krijgen, heb mijn middenstandsdiploma gehaald, en via de avondschool magazijndiploma gehaald.

I: Ik heb een aantal dingen die ik wil vragen. Even helemaal terug naar het begin: waarom bent u eigenlijk mijnwerker geworden. Heeft u daar bewust over nagedacht? Of deden veel mensen dat en u dus ook?

H: Ik ben eigenlijk bankwerker van beroep. Om een goede boterham te verdienen kon je in die tijd als bankwerker beter ondergronds dan bovengronds werkzaam zijn. Er waren ook bedrijven, zoals Hundscheid, die toebehoren voor de mijnen maakten. De salarissen daar waren lager dan ondergronds werken.

I: Vond u het prettig om ondergronds te werken?

H: Ja, mooi werk. Zwaar werk, af en toe heel gevaarlijk werk, maar ik vond het heel interessant werk.

I: Maakte het u niet uit dat het zo gevaarlijk was?

H: Nee, in principe niet. Je bent jong en ver van je pensioen. Op die leeftijd denk je daar niet over na. Je wilt trouwen en gezin stichten en inkomsten zijn dan belangrijk.

I: Waren er veel mensen in uw omgeving ook mijnwerker?

H: Ja, bijna allemaal.

I: Keken mensen daar tegenop? Had het aanzien om mijnwerker te zijn?

H: Nee, niet echt aanzien. Maar de mijnwerkers onder elkaar, mensen met karakter, ze hadden eigenwaarde. Ze konden hun gezin goed verzorgen, vrouwen hoefden niet te werken in die tijd. Vrouw was er voor het huishouden en de kinderen. Maar toen kwam de mijnsluiting en wat er toen allemaal gebeurd is; een zwarte geschiedenis.

I: Kunt u zich nog het moment herinneren dat bekend werd dat de mijnen dicht gingen? Waar u op dat moment was bijvoorbeeld?

H: Ik heb dat in de krant gelezen.

I: Wat dacht u toen u dat las?

H: Dat had ik zien aankomen, daarom had ik ook die andere keuze gemaakt. Ik had er persoonlijk niet zo'n last van, maar in Zuid-Limburg, vooral Heerlen, steunde alles op de mijnbouw. En dat valt weg

en wat er dan gebeurt is verschrikkelijk. Ik was blij dat ik niet voor de MVS had gekozen maar in de techniek was doorgedaan, want ik kon overal wel een baan vinden. Maar de mannen die echt in de kolen hebben gezeten, een heel zwaar vak, die krijgen baantjes aangeboden... een soort Licom werk: houten pallets maken, voor DAF de hele dag draadjes verbinden; heel ander werk dan ondergronds. Hun trots werd geknakt.

I: U moest op zoek naar ander werk; u was ook onderdeel van de mijn. Kon u ook gebruik maken van de regelingen die de overheid had?

H: ik heb dat niet nodig gehad, gelukkig.

I: U heeft ervoor gekozen om iets anders te gaan doen?

H: JA, ik wilde nooit afhankelijk zijn van mijn inkomen van anderen die bijvoorbeeld zeggen dat ik op een fabriek schoenen moet gaan maken. Dat werkt niet voor mij. Ik kan niet de hele dag in fabriek of kantoor zitten. Ik moet opdrachten hebben, buiten zijn. Heb ook gewerkt voor fa. Gartner (staal en aluminium constructies) in Luxemburg en London etc. Door de week van huis, weekend weer thuis.

I: Kunt u zich nog herinneren of mensen in uw omgeving het zagen aankomen dat de mijnen dicht gingen?

H: Er werd veel over gesproken. 'Het zal toch wel niet' Men kon zich dat niet voorstellen. Je kon immers niet ineens 10.000 mensen op straat zetten.

Maar ik zei altijd 'jullie kennen de politiek niet'. Ik was ook geabonneerd op Readers Digest – Het Beste. Daarin werd al vermeld dat kolen goedkoper waren als ze ingekocht werden in Engeland, dan dat ze hier gewonnen werden. Als je dat leest, dan weet je dat er straks subsidie bij moet, of je gaat het ergens anders goedkoper halen en dat zal in de toekomst gaan gebeuren. Energietransitie zoals nu, die nu met het milieu te maken heeft, maar toen was het alleen economisch verhaal.

I: In kranten uit die tijd kwam ik het volgende tegen: op 17 december is minister president Den Uyl in de Schouwburg in Heerlen geweest; dit zijn kranten van 18 december, de dag erna. Daarin staat dat Limburg toch wel enthousiast reageerde op wat Den Uyl daar vertelde.

H: Ja, een paar mensen. Het was een politiek spel. Net als nu. Veel mensen stemmen op PVV.

I: U denkt dat dat nog met de mijnsluiting te maken heeft dat veel mensen op PVV stemmen?

H: Ja, het grote ongenoegen dat hier in Limburg nog altijd hangt. Als we zien wat er allemaal afgebroken is, bijvoorbeeld de Steenberg op de Heksenberg die verkocht is aan Sibelco, wereldwijd actief en grootste 'milieubandiet'. Zij wilden de berg afgraven, alleen omdat er goede zilverzand onder zit. Dit heeft wat werk gekocht om te zorgen dat die Steenberg blijft bestaan, een soort monument voor de mijnwerkers. Maar het is ook belangrijk voor de mijngeschiedenis, die mag niet verloren gaan. Ze hebben hier in Heerlen zoveel prachtige gebouwen afgebroken, waar we tegen geageerd hebben 'dat moet je niet doen' Maar Hub Savelberg had gewoon de sloophamer vast.

Maar ook qua verdiensten, de mensen gingen achteruit in hun zekerheid (datzelfde hebben we nu in corona), er waren veel huwelijksproblemen, veel alcoholisme, prostitutie, Operatie Hartslag was noodzakelijk in Heerlen tegen drugsoverlast omdat het bijna niet meer leefbaar was. De hennep plantages, die schoten allemaal de grond uit. Dat is allemaal het gevolg van die mijnsluiting; hadden ze 1 mijn gesloten, 5 jaar later de volgende etc. De hoogopgeleide mensen zijn vertrokken richting Hoogovens, Philips, scheepvaart (Holland Signaal). De knowhow ging weg richting Randstad. Wat gebeurt er dan? DE mensen zijn hun identiteit kwijt, en als ze hun identiteit kwijt zijn, dan zijn ze voor alles te gebruiken. En dan gaat het mis, en het is ook helemaal mis gegaan.

We zitten nu eigenlijk in een nieuwe fase. Het jaar van de mijnen , 2015, was eigenlijk het jaar van de bobo's. Zo zie ik het. We zijn nu bezig op een heel breed vlak, ook politiek, de wethouders, bezig om een heel nieuwe identiteit, vooral hier in Heerlen, te creëren. Veel geld gaan we aan kunst uitgeven, zwembaden komen weer terug, die dingen allemaal, die geven mensen weer hoop en levensvreugde. Niet door grote gebouwen neer te zetten door kapitalisten, want die hebben Heerlen kapot gemaakt. En door ze te laten verloederen, krijgen ze slooppremies; ze weten wel aan hun geld te komen. Maar de gewone man werd vergeten.

I: Hoe kan het, denkt u, dat die kranten het nieuws toch zo positief brachten? Hebben die dan niet genoeg onderzoek gedaan? Waar komt het vandaan dat ze daar toch zo goed over schreven.

H: Tja, wie betaalt, die bepaalt.

I: U bedoelt dat de mijn daar een zegje in had?

H: Eigenlijk is het altijd zo, het grootkapitaal, als je daarin niet mee gaat, ben je straks helemaal weg en krijg je ook geen opdrachten meer. Je krijgt tegenwerking. Je kunt tot een bepaald niveau, je moet altijd het evenwicht proberen te bewaren. Een journalist mag wel alles opschrijven, maar niet alles publiceren; aan het eind zit een hoofdredacteur en die bepaalt met welke factoren ze rekening moeten houden. Wat ze gebruiken kunnen komt er wel te staan.

I: En die mijn was zo machtig dat die krant daar niet over durfde te schrijven.

H: Dat idee heb ik daarvan. Als ik met andere mensen praat, die zeggen: we kunnen je hele andere verhalen vertellen maar dat wordt toch niet gepubliceerd. Tot dat er eens iemand met een vuist doorheen gaat. Zelfde als nu met de provincie en regering gebeurt. Als je gaat vechten tegen grootkapitaal, dan verlies je. Allemaal die aan de bel trekken, die worden allemaal tegengewerkt.

I: Wie was het grootkapitaal toen? De directeurs van de mijnen?

H: De mensen die achter de schermen de dienst uitmaken, daar hing geen naamkaartje aan, maar die waren wel verantwoordelijk voor een bepaalde sfeer. Die knipperen een keer met hun ogen en dan weten anderen wat ze doen moeten. Dat is nog altijd zo.

I: Heerste dat ook in de mijn? Met opzichters en zo?

H: Jazeker. De directie/opzichters/hoofdopzichters bepaalden alles en de kerk. Als je een goede baan wilde hebben, moest je allereerst goed katholiek zijn. Elke zondag in de kerk komen, en dan kon je ook (hoofd)opzichter worden. Die dulden ook geen tegenspraak; als je met tegenvoorstellen kwam dan was je weg, je werd tegengewerkt. Of je werd op nachtdienst gezet en dan kon je nooit meer verder omhoog klimmen. Ellebogenwerk, en mond houden.

I: Er durfde niemand ergens tegenin te gaan uit angst om baan te verliezen?

H: ER waren wel mensen die er tegenin gingen, Frits .... Bijvoorbeeld, een communist. Een heel fijn mens, en die ging overal tegenin. Die hield zijn mond niet, maar je bereikt er niet veel mee. Als je geen medestanders hebt, dan bereik je niet veel. Nog steeds zo, niet veel veranderd.

I: Wat me in dezelfde krant opviel, een uitspraak die ik veel tegenkwam. Uitspraak van Den Uyl, dat er na de mijnsluiting redelijke zekerheid zou zijn voor nieuwe arbeid in Limburg.

H: Dat is dus nooit waargemaakt.

I: Gaf u dat wel vertrouwen dat iemand dat zei?

H: Nee, zeker niet. Net als met Licom, dat is een doodbloed systeem. Veel mensen in de WAO, afgekeurd. Die mensen waren niet ziek, maar die moesten ze kwijt. Nu met Europese Unie, als je bepaald aantal werklozen hebt, kun je manipuleren, als je bijvoorbeeld alle huisvrouwen als werklozen bestempeld en krijg je subsidies.

I: U bent vertrokken uit de mijnen. Kunt u zich herinneren wat er met collega's gebeurde.

H: Sommige zijn vertrokken naar Hoogovens etc., maar velen zijn ingezet in sociale programma's, zoals de schoenfabriek in Treebeek, pallets maken etc. etc.

I: Zijn er ook mensen omgeschoold?

H: Ja, die zijn er ook bij, dat waren mensen die opzichter waren en omgeschoold werden mochten ineens ing. achter hun naam zetten. Een statussymbool. Er zijn ook mensen bij ABP terecht gekomen.

I: Wie bepaalde of je omscholing kreeg?

H: Je kon je wensen kenbaar maken aan een commissie. Je werd dan getest waar je geschikt voor was. Commissie bepaalde dan of je dat kon. Je doopceel werd gelicht; als je te boek stond als rebel, dan wisten ze wel iets te geven wat je niet zo leuk vond.

I: Gebeurde dat veel dat mensen niet kregen wat ze wilden?

H: Veel weet ik niet, maar het gebeurde wel.

I: Anderen zeiden dat er veel sprake was van vriendjespolitiek.

H: Ja, dat was zo.

I: Toen u daar niet meer werkte, miste u de mijn?

H: Nee, ik werkte immers in Afrika. Nee, niet echt gemist. Technisch werk was veelal samenspel met anderen en dat was erg leuk.

I: Artikel in de krant dat gaat over mijnwerkers na de sluiting. Hierin staat dat er veel psychische problemen waren bij oud mijnwerkers. Kunt u zich daar iets bij voorstellen?

H: Zeker, je trots is gebroken. Je kunt je gezin niet meer zo onderhouden, je salaris is minder, je gaat niet meer met plezier naar je werk, veel alcoholisme, kindermishandeling, echtscheidingen. Troosteloos. En de mensen die helemaal doordraaiden, die gingen de WAO in. Geen toekomstperspectief meer. Zie je nu ook in de coronatijd.

I: Ik vond het opvallend dat in een artikel Limburgs Dagblad van een jaar later Math Weijers schrijft: Limburg krijgt ziekte van buitenaf aangepraat. Hij zegt dat er alleen maar gezegd wordt dat het zo erg was voor de mijnwerkers en dat ze ook moesten kijken naar de positieve kanten van de sluiting.

H: Welke positieve kanten?

I: Geen gevaarlijk werk meer waar veel mensen ziek van geworden zijn.

H: Maar mensen worden ziel als ze werk moeten doen waar ze helemaal geen connectie mee hebben. Het is zeker gevaarlijk werk, je kunt er stoflongen van krijgen. Maar dat is een keuze; die mensen gingen wel met plezier naar hun werk. Als je niet met plezier gaat, dan word je daar ongelukkig van. Hoe kan iemand nou zeggen dat het aangepraat wordt.

I: Ik vond het wel opvallend, die uitspraak. Hij zei eigenlijk: mensen zeuren een beetje in Limburg.

H: Zo kwam het ook over ja, maar je zeurt toch niet als je je baan kwijt raakt, je goed inkomen kwijt raakt, en in zo'n Licom bedrijf terecht komt, dat later ook weer gesloten wordt. Terwijl er geen alternatief was. Er werden baantjes als bonsai kweker aangeboden; dan werd je toch niet serieus genomen. Wil je dat niet, dan zoek maar wat anders, maar er is helemaal geen ander werk.

I: IK vraag me af, het was een hele grote gebeurtenis dat al dat werk wegviel. Was er verzet tegen? Dat de mijn weggaat en dat ze ons zo behandelen?

H: Je moet het aanvaarden, het gebeurt toch. Ook in Duitsland. Heeft met de economische situatie te maken. Nu nog, kijk maar naar Avantis. Daar zouden heel veel bedrijven komen, maar door de economische crisis viel dat ook stil.

I: Nu zie je nog wel eens dat mensen gaan staken als ze het ergens niet mee eens zijn, of een protest organiseren. Was dat toen niet het geval?

H: Mensen hier zijn bourgondisch en lamgeslagen. Jaarlijks reiken we de Cobbenprijs uit. Dat is een mijnwerker die is toen opgestaan en kreeg 100 bussen vol met mensen om samen naar Den Haag te gaan.

I: Was dat voor de pensioenen toen?

H: Ja, voor de pensioenen. Maar als iets definitief besloten wordt, en dan ook nog door Den Uyl, een PvdA-er, dan voelen mensen zich verlaten. Wat heb je dan nog aan staken. Vooral degenen met opleiding, kader medewerkers, die deden daar niet aan mee. Die hadden goede baan bij DSM en ABP of een opleiding gedaan. Voor de kolenmensen gold dat niet.

I: Wat hadden ze voor die mensen kunnen doen dan?

H: Op een andere manier sluiten; niet in een keer de hele zaak platgooien. Om de 4-5 jaar een mijn sluiten en zorgen dat je die mensen een alternatief kunt bieden. Niet in een keer alle peilers weghalen en sociale werkplaatsen opzetten waar mensen geen binding mee hebben. Hun hele trots is weg. Zij zeggen ' heeft toch allemaal geen nut meer'.

I: Denkt u dat u in de mijn had willen blijven als u niet naar Afrika en zo was gegaan?

H: Denk het wel. Denk ook dat ik daar wel opzichter was geworden, in de techniek. In de huidige tijd gaat alles via computers, vrouwelijke mijnwerkers bedienen die bovengronds. De ontwikkeling is zo snel gegaan.

I: Gingen veel mensen naar Duitsland gegaan.

H: Ja, ook veel mensen weer naar huis gegaan, Polen, Joegoslaven, Italianen. Vaak eerste generatie terug naar huis, hun kinderen zijn hier gebleven.

I: ander onderwerp: zag u uw collega's ook veel buiten het werk? Wat deden jullie dan? Kwamen jullie veel bij elkaar over de vloer?

H: Nee, niet bij elkaar over de vloer. Wel feestjes, verder niet. Maar wel binnen verenigingen, Ik heb mede tenniscub opgericht Varenbeuk, zat in accordeonvereniging (orkest), schoolorkest Ambachtschool. Verenigingen bleven ook nog wel toen mijnen dicht gingen, mensen wilden daar zelf nog wel voor betalen.

Maar mijnen betaalden ook voor speeltuinen bijvoorbeeld, en dat viel allemaal weg toen de mijnen weg waren.

I: Mijnen staken er wel veel geld in dus.

H: Ja, dat vonden ze belangrijk. Muziekcorpsen, processies etc. Saamhorigheid was ook groot. In de weekenden zaten de 'kolencafes' ook vol, spaarclubs, carnavalsverenigingen etc. En dat was ineens allemaal weg, ging heel snel. Geen bezoek aan kroegen meer, want geen plezier meer in het werk, thuis problemen.

I: Hoe kan het dat u anders terecht gekomen bent

H: Kan ik je laten zien: durven en ik ben manusje van alles. Terug uit Afrika kregen we woning in Vrieheide. Vossekuil was puinhoop geworden en men wilde mensen van Vossekuil naar Vrieheide verplaatsen. Dat leek me geen goed idee om de problemen te centraliseren in Vrieheide, dan kun je deze wijk ook vergeten. En dat is ook gebeurd. Huizen, tuinen werden verwaarloosd, 33% leegstand. Plan was om te investeren in woningen, 20.000 per woning zelfs, maar de leegstand wordt niet opgelost. Niet alleen mensen met problemen plaatsen, maar mensen die hier graag willen wonen in deze wijk zodat die er beter van wordt.

Ik heb me ingezet voor de wijk, samen met de woningverenigingen en de gemeente en bewoners van de wijk om in eerste instantie de leegstand op te lossen.

Nieuwe bewoners werden bezocht met informatie en bloemen. Zo kwam er verbetering in de wijk.

1:05:05

I: Ik heb me afgevraagd hoe het kan dat er sommigen duidelijk beter terecht zijn gekomen dan anderen. Vorige week zei iemand dat er ook veel mensen terecht zijn gekomen in fabrieken die om de zoveel tijd failliet gingen en dan weer op straat stonden, maar dat bij hem niet gebeurd was omdat hij zelf initiatief genomen had. Hij was zelf ergens anders gaan werken, uit het mijnproces gegaan. Denkt u dat de mensen te weinig initiatief genomen hebben?

H: Nee, je moet de capaciteiten hebben en je moet durven. Als je als mijnwerker geen andere diploma's hebt, dan kun je wel naar Philips of een constructiebedrijf stappen, maar die hebben daar niks aan. Als je wat meer technische kennis had, dan was dat beter.

I: Die mensen konden te weinig om bij andere bedrijven aan de slag te gaan? Alleen gericht op mijnwerk?

H: Ja omdat ze geen ander vak hadden geleerd; binnen OVS en MVS werd je alleen opgeleid om in de mijn te werken. Die mensen werden in bedrijven geplaatst die met subsidies in leven werden gehouden en later failliet gingen omdat de subsidie op was. Het zijn makke schapen geworden, murw geslagen. Zeker toen naderhand besloten werd dat alle sociale werkplaatsen gesloten werden.

I: Terwijl toch ook veel mensen geaccepteerd hebben dat ze werden afgekeurd terwijl ze niet ziek waren.

H: Ze waren al blij dat ze nu een vast inkomen hadden. Veel waren overspannen en kozen voor het beste dat op dat moment voorbijkwam. Ze kregen 80-100% betaald, iets meer dan het minimumloon. Geen vetpot dus. Als je met pensioen ging was dat anders. Op die leeftijd thuis zitten, murw geslagen, minimum loon, dan is het niet meer leuk thuis.

I: Als laatste nog, het echte einde: foto's van Lange Jan/Lange Lies. Bent u gaan kijken? Waren er veel mensen bij?

H: Ja, was er bij. Er waren heel veel mensen bij, en hij viel de verkeerde kant op, op het huis van de opzichter. Ik dacht nog 'blijf ervan af, het is een stuk geschiedenis, je neemt mensen wat af'.

I: Heeft u geklapt toen hij omviel?

H: Ja, ik heb ervoor geklapt.

I: Omdat hij op het huis van de opzichter viel?

H: Ik zag het voor mezelf als wraak. Wat de werknemers niet konden, dat doet de Lange Jan zelf.

I: Want de opzichters, dat waren geen goede vrienden met de mijnwerkers?

H: Dat wil ik niet zeggen. Maar de hiërarchie. Die opzichters kregen allemaal een goede baan, inge achter hun naam. Die bleven gebeiteld zitten. Maar de grote massa, die hebben ze een beetje achterbaks behandeld en hun eer ontnomen. En Lange Jan heeft ze op hun vingers getikt en dat vond ik mooi.

I: Vond u het moeilijk om te zien dat het afgebroken werd.

H: Ja tuurlijk. Ook heel veel oude gebouwen in Heerlen, de Ambachtschool, de Royal, etc. We moeten dat laten staan, er zit zoveel geschiedenis achter.

I: Waarom denkt u dat er zoveel weggehaald is.

H: Je zou bijna zeggen dat ze de hele mijngeschiedenis in de doofpot wilden duwen. Zo kwam het over. Daarom heb ik me ingezet om geschiedenis op de kaart te zetten door activiteiten te organiseren (bijvoorbeeld Koempelmessen).

I: Is er iets waarvan u zegt dat ik nog moet weten of vergeten ben te vragen.

H: Nee, niet echt. Belangrijkste is dat de mensen oneerlijk behandeld zijn.

I: Wie heeft hen zo slecht behandeld?

H: Ik bedoel het spel dat er gespeeld is rond de hele mijnsluiting en de sociale werkplaatsen. En mensen een keuze geven, maar die is heel beperkt door hun eigen kunnen. En steeds noemen eigen initiatief nemen, maar 10.000 mensen die eigen initiatief moeten nemen op een kleine plek. Overal solliciteren en er is helemaal geen plaats voor. Hoe durf je dat te zeggen. En zo lees ik ook de kranten, tussen de regels door. Want die worden ook gestuurd, ook nu nog.

I: Uw vertrouwen in de overheid heeft wel een deuk opgelopen

H: Nou, niet in iedereen. Voor project Vrieheide (25 jaar geleden) is contact gelegd met 4 andere steden met grote problemen zoals in Heerlen (LSA). Uiteindelijk samen ook in Tweede Kamer terecht gekomen en gevraagd om politici achterstandswijken te laten bezoeken. Vrieheide werd geadopteerd door minister Maria van der Hoeven. We hebben toen veel bereikt. En contacten eraan overgehouden.

I: Ik geloof dat we alles gehad hebben.

C: Ik vertel ook alleen maar, dat wil ik erbij zeggen... ben je op aan het nemen? Dat wil ik even erbij zeggen, het is alleen mijn mening he.

I: Ja maar dat is nou precies hoe ik het moet hebben. Ik kan het aan 100 man vragen en die hebben het alle 100 anders ervaren, maar dat is niet erg want door het aan mensen te vragen kom je soms toch op hele andere onderwerpen dan wat in de boeken staat he. Nee, ik ben geïnteresseerd in uw persoonlijke verhaal. Even kijken, dit aan de kant. Nou goed, dan is eigenlijk mijn eerste vraag: u heeft dus in de mijn gewerkt, hoe lang heeft u dat ongeveer gedaan?

C: Ik ben met 14 jaar op de mijn begonnen aan de OVS. Toen ben ik twee jaar daarna ondergronds gedaan en dat heb ik gedaan tot 68. '65 was de sluiting van de mijnen en 68 heb ik de laatste sjieg [dienst] gemaakt.

I: En wat was uw functie daarin?

C: Ik was dus eerst in de doel. Ik was 1m60 groot, 47 kilo en toen ik 5 jaar in de koel was geweest was mijn rug naar de knoppen. Toen moest ik eigenlijk bovengronds, maar omdat ik een goede opzichter had, hij woont nu in Haarlem, hij heeft dus gezorgd dat ik ondergronds machinist kon worden. Dan bleef ik mijn ondergronds loon houden. Normaal werd je met artikel 23 bovengronds geplaatst, maar dan had je een hele hoop loonderving.

I: En u bent ook bij de vakbond geweest zei u net.

C: ja klopt. Ik ben kamerlid geweest, jarenlang.

I: En hoe bent u precies mijnwerker geworden?

C: ja dat is het verhaal wat ik wilde vertellen. Daar had je heel weinig in te zeggen eigenlijk. Vroeger toen we klein waren en onze ouders – mijn vader was een weeskind mijn moeder was een weeskind – die hadden zoveel zorgen met 5 kinderen dat ze eten bleven en die hadden een eigen huis dat afbetaald moest worden. Dat ze weinig belangstelling hadden zoals nu mijn dochter met de kinderen voor leren. Dat was dan had je de kerk, de school en de mijn. Die regelden onderling wie naar de mijn ging en waarvoor. Die slechter konden leren, wat ze meenden, die gingen toch ondergronds. En daar zeiden ze dan bij: 'als ze toch kunnen leren kunnen ze altijd nog naar de mijnschool voor opzichter te worden'. Op school bij ons zaten ook, dat wil ik ook hard maken, daar kan ik ook namen in noemen dat doe ik nu niet maar goed, daar zaten ook kinderen van zakenmensen en die hadden een streepje voor. Die gingen of naar de MULO, maar twee vrienden van mij – dan noem ik wel even namen: van Erkens Bakkerijen en Drukkerij Hopperetz – die gingen naar de kostschool. Dat was toen allemaal zo geregeld. Als je dus 24 kinderen in de klas had dan kon je vanuit gaan dat 20 kinderen naar de OVS gingen en 4 van beter gesitueerden (van zakenmensen of opzichters), die konden een hoge opleiding kiezen.

I: Want die hadden meer te vertellen?

C: Ja, die hadden heel andere connecties met de kerk en de school als mijn vader. Dat was ook een mijnwerker, die werkte toevallig in Heerlen op de Oranje. Die had weinig invloed.

I: En wilde u zelf eigenlijk ook mijnwerker worden?

C: Dat is ook een geschiedenis. Ik was 13 jaar en ik had de zesde klas af. En dan kon je nog voortgezet lager onderwijs, 1 jaar, maar dan mocht niet werken. En toen ben ik met 13 bij de bakker begonnen. En bij de bakker verdiende ik in die tijd 9 gulden. En dan ging je dus bij de KAJ, de Katholieke Arbeiders Jeugd, en dan had iedereen in die tijd ging je van de lange broek naar de pofbroek, dat heb

jij nooit gekend, en dan voor de korte. Maar zo gauw je de pofbroek had dan ging je ook roken, dan was je oud genoeg. Nou en als wij dan bij de KAJ kwamen, dan was ik mijn shagje aan het rollen. Mijn vrienden die op de OVS waren, die hadden merksigaretten. Dan kwam ik thuis en vertelde dat verhaal, en dan zei mijn moeder: 'ja maar die hebben 25 gulden en jij hebt er maar 9'. En de dag erna heb ik me aangemeld. Want ik wou ook die merksigaretten hebben. Dat was een van de motivaties dat ik naar de mijn ben gegaan.

I: Dat daar goed te verdienen was.

C: Ja ja. Op de OVS al.

I: Vond u het eigenlijk prettig om mijnwerker te zijn?

C: Ja, geweldig.

I: Wat vond u daar zo fijn aan?

C: Die kameraadschap. Iedereen was daar. Dan hoor je er ook bij. Op de OVS al. Dat we ondergronds gingen was spelenderwijs. Eerste jaar was veredelde verkenners: tent opbouwen, knopen leggen, dubbele mastworp etc. Spelenderwijs. En na een jaar ging je op kamp en dan sloop de ernst erin. Dan ging je naar de fabriek, werkplaatsen, hout bundelen, [...] uit mekaar slaan, ketting uit mekaar draaien die boven kwamen. Dat was het ernstige. En dan ging je ondergronds. Maar nu komt het. Als je een jaar of 17,18 was dan mocht je ook leuk met 17,5 al ergens gaan dansen. Eigenlijk moest je 18 zijn maar als je een goede danser was waar controle was dan knepen ze wel eens een oogje dicht. Dan kon je dus dansen. En wat deed je dan? Dan maakte je de ogen niet schoon en dan had je van die zwarte randjes onder de ogen. Dan konden de meisjes zien en dan maakte je indruk: die was ondergronds. Ja dat was toen.

I: Dat vonden mensen sjiek als je mijnwerker was?

C: Ja nee dat vond je zelf. Je wou indruk maken. Nu puberen ze. Maar wij hadden dit.

I: Maar dat maakte ook echt indruk op de dames?

C: Ja en dat ook zijn oorzaken. Ik heb het dus thuis ook ervaren. Toen mijn zus met een jongen kwam die niet ondergronds was, dat ik mijn vader en moeder wel eens heb horen zeggen: 'ja wat met Ellie?'. Je had een stuk minder te besteden. Dus de ouders maakten zich ook zorgen. Als je met een mijnwerker thuiskwam [...], je had het beter.

I: En was dat ook iets om trots op te zijn, als je mijnwerker was?

C: Ja in wezen wel. Dat straalde je ook uit om te laten zien.

I: Had dat aanzien dat beroep?

C: Eh, ja. Financieel gezien. Verder werd er niet over nagedacht. Ook de vaders van die meisjes waren ondergronder, de meesten.

I: En dat werk was natuurlijk ook best gevaarlijk.

C: Ja. Ik heb toevallig 7 meter van een ongeluk afgestaan waar iemand doodbleef. En dat heeft toch wel impact gehad. Het was toevallig ook een jongen bij mij uit de straat, een jongeman met een paar kinderen...

I: Maakte u zich daar zelf ook zorgen om?

C: Nee. Nee. Je moet het zien: in die opleiding kwam dat helemaal niet voor dat je kon doodblijven. Het was alleen maar: als er wat was moest je elkaar helpen. Dat was de kameraadschap. En wat mij daarin stoorde, ook nu, martin is ook een koempel en ik ben een koempel, de 'koempelmentaliteit' wat we ook bij Roda zeggen is niet waar. Er was alleen ondergronds koempel, maar bovengronds sloegen ook de koempels mekaar de kop in. Die bij de duivenvereniging waren of in het café gedronken hadden. De koempel was alleen eigenlijk, in mijn beleving, alleen exact gebaseerd op de mijn. Want daar was je, dat werd in gepompt. Je ging nooit lopen. Dat mocht ook niet. Als er ondergronds wat gebeurde moest je helpen. Dat werd ook echt in je gepompt.

I: En als we dan naar dat moment van die mijnsluiting gaan he, kunt u zich dan nog herinneren hoe u dat gehoord heeft? Was dat iemand die u dat vertelde of heeft u dat gelezen?

C: Nee we wisten dat Den Uyl wat kwam bekendmaken, en toen waren wij gewoon op de mijn. Dus en even daarna zong dat rond dat Den Uyl besloten had, door de regering, dat de mijnen werden gesloten. En dan drong dat nog niet tot je door wat voor impact dat zou kunnen hebben.

I: Want hoe reageerde u toen? Had u dat verwacht?

C: Ja, ja. Verwacht langzamerhand wel. Want dan komen we weer terug naar de mijn en de school. De school had ineens niet meer zo'n invloed op de mijn. Want de generatie 5,6, jaar na mij, die gingen niet meer naar de mijn. Die gingen leren. En wat was daar het gevolg van? Dat we op ene keer arbeiders moesten gaan halen in Joegeslavie, in Spanje, in Marokko, in Italie. [...] Want wij hadden hier geen jongens meer, die gingen niet meer.

I: En waarom gingen die niet meer?

C: Omdat ze ook in de gaten kregen dat er buiten de mijn ook nog leven was met een goed salaris als je geleerd had. Want daar gingen ook de ouders zelf die hadden stoflongen, die zeiden: nooit de koel in, jank mèr liere [ga maar leren]. En toen werd daarop gelet dat de kinderen gingen leren.

I: En begreep u dat besluit dat de mijnen dicht gingen? Kon u dat begrijpen waarom ze dat deden?

C: Ja dat was logisch, want er werd geen gulden aan verdiend. De kolen kwamen voor niks uit Amerika bij wijze van, en hier moest van sjravele [ploeteren] en het bracht nog niks op.

I: dat was ook bekend toen dat het zo goedkoop uit andere landen kwam?

C: Ja ja, we waren toch niet helemaal achterlijk. Het kwam ook de televisie op. Al was het dan maar 2,3 uur per dag, niet zoals nu de hele dag en nacht. Er waren ook discussies over.

I: Dus jullie hadden die sluiting ook een beetje zien aankomen?

C: Ja dat lag in de lijn der verwachting.

I: Ik moet heel eerlijk zeggen, wat mij opviel, want: hoe werd daar onderling op gereageerd op die sluiting? Werd daarover gesproken met collega's?

C: Nou, mijn ervaring is: bitter weinig. En waarom? Omdat wij met de Maurits de eerste waren die gesloten werden. Wij moesten naar de Emma he, want hier was het afgelopen. En dan had je andere zorgen. Wat brengt het daar? Hele andere mentaliteit. Wij hadden hier, zelfde als Terwinselen, we hadden een familiekoel. Wij spraken de opzichter, als er meerdere waren, dan zei je opzichter, maar als je alleen was dat zei je Sjeng. Of Hub of Frens of hoe hij heette. Want het was een jongen van bij jou uit de buurt. Die had bij je op school gezeten vaak.

I: En dat was bij de Emma minder?

C: Heel minder. Dat waren Hollèngers [Hollanders] ha ha. En dat was een heel andere mentaliteit. Daar moest je de [...] zeggen en ... allemaal waanzin. Voor ons was dat waanzin. En het ergste wat ik ervaren heb daar, wat ik uit verhalen weet, ik heb gelukkig tot het laatst op de Hendrik kunnen blijven zitten omdat ik in het vervoer zat en moest zorgen dat de treinen liepen, dat de Emma het personeel, hoogopgeleiden, heel veel problemen hadden met het personeel van Terwinselen. Want die spraken Duits. Die deden gewoon alsof ze gek waren. Ja, die waren ook van de familiekoel: '[...] dich was' 'Wat zegt ie?' zeiden ze dan. Daar hadden ze de meeste problemen mee, met de mensen van Terwinselen.

I: Nou ik was dus eens gaan kijken naar wat destijds in de krant stond. En 17 december is Den Uyl in de schouwburg geweest, en dit is een krant van 18 december. Dus de dag erna. En daar stond eigenlijk dit, eigenlijk dat Limburg toch best enthousiast reageerde op de plannen die Den Uyl daar presenteerde.

C: Ja daar wil ik iets op antwoorden: ik was vrijgezel. Ik ben oud getrouwd, ik was dertig, dus ik had geen gezin achter me staan. Ik voelde ook geen druk. Ik had alleen geld nodig voor de alcohol. Ik bedoel, ik was geen alcoholist maar als ik in het weekend op stap ging dan kwam ook al dat we het zaterdag al een beetje gingen. Mij maakte dat weinig uit. Ik had thuis kostgeld en ik had een brommertje, betaalde [...]. Pracht ding, met twee blinkende knalpijpen. Mij raakte dit niet zo, dus ik heb dat ook niet zo ervaren. Ik kan me best voorstellen dat mensen die een gezin hadden hele andere problemen hadden dan ik. God ja, als het was afgelopen dan kwam ik ergens anders he.

I: Die waren niet zo blij met die plannen van Den Uyl?

C: Nee, als ik ook minder verdiende, ik was toch vrijgezel, dat maakte minder uit als voor iemand met een gezin en je hebt twee of drie kinderen.

I: Nou ja, omdat er toch staat dat de mensen wél blij waren.

C: Ja, ik zeg toch het was niet alleen de jeugd die niet meer wou. Ook mijn generatie wij wilden ook niet meer eigenlijk. Wij waren erin gegroeid. Maar ik geloof als ze ons allemaal, en dat heb je ook gezien, als ze ander werk kregen, dat is faliekant misgegaan. Als dat goed gegaan was, dan was dit ook geen probleem geweest dat mensen naderhand in de vernieling kwamen. ... Frans Dohmen ja.

I: Nou want ik zag ook zo'n, ik kwam ook muziek tegen van Carboon, ik weet niet of u dat kent? Nou, en die hebben dus een liedje gemaakt over die schouwburg, en daar stond dus "*Doa zote ze sjoën tse knikke, d'r bissjup Moors en d'r Van Rooy. D'r Rottier, de burgemeesters, d'r ganse autoriteite-zooi*". Voelde dat voor u ook zo dat er alleen maar autoriteit in die schouwburg zat.

C: Ja. Dat is, dan komen we terug met de school, dat onze ouders op school ook geen invloed hadden. Nu, ik ben zelf 12 jaar voorzitter geweest van de ouderraad en toen hadden wij invloed. Was ik voorzitter van de MR. Maar mijn ouders zijn nooit op school geweest, die kwamen alleen als er slechte punten waren. En dan kwamen ze alleen om ons op de sodemieter te geven. Daar was geen beleid van praten of wat doen we ermee.

I: Want in die krant stond ook eigenlijk dat zeker de mensen in de schouwburg zo enthousiast waren over die plannen. Ik had ook met ander mensen gesproken en die zeiden dat ze daar minder enthousiast over waren. Maar in diezelfde krant stond ook dat Den Uyl zei: 'redelijke zekerheid voor nieuwe arbeid in Limburg'

C: Ja, ja ja ja. Dat is ook wat misgegaan is.

I: Maar toen hij dat toen zei, had u daar toen vertrouwen in dat dat wel goed ging komen?

C: Nee.

I: Toen al niet?

C: Nee.

I: Want wat dacht u dat er mis zou gaan?

C: Dat er alleen maar, er wordt veel geld voor vrijgemaakt. En als er geld is dan komt er alles op af, als vliegen op een hoop stront. En als die stront weg is dan zijn de vliegen ook weg. En dat had zich ook bewezen, u hoeft maar na te gaan. Wat is hier gekomen? De Körver, Maaskade, Van der Weijden etc. En die hebben allemaal 2 jaar voor de mensen, die kregen subsidie en toen die twee jaar om waren en de mensen vol moesten betalen zijn ze allemaal verdwenen. De boutenfabriek, de glasmijn. Alleen de Körver heeft iets langer aangehouden. En daarbij heeft men een hele hoop mensen gedumpt in de WSW [werkloosheidswet]. Want heel veel mensen hadden nog nooit een ziektekaart gehad en ineens hadden die voor 80 of 100 WAO [Wet ArbeidsOngeschiktheid]. Hebben ze een hele hoop mensen mee afgescheept. Die zijn er het beste uitgesprongen. Die kregen toen 70% van het loon wat ze hadden en de meesten waren nog een jaar of 50,51. Die hebben zich allemaal wat bijverdiend. Daar was totaal geen controle op. Wie controleerde dat? Ik heb zelf mensen gekend die gingen in Duitsland werken. Maar het was ook zo, dat heeft ook huwelijken gekost. Als je naar [noemt een aantal fabrieken] ging, dat begon al: je kreeg minder loon. Bovengronds loon. Die zijn twee jaar geweest en toen gingen ze weg. Kwam je in de WW. Had je weer loonderving. En in die tijd, de vrouwen waren het royaal gewerkt. Dus toen dat niet meer was, was de liefde gauw zoek. Ontzettend veel echtscheidingen gekost.

I: toen gingen de mijnen dus dicht en moest u op zoek naar ander werk. Wat bent u toen gaan doen?

C: Lekker niks. Helemaal niks. Ik had mijn ingangen. Ik weet, dan werd je geroepen bij de p-functionaris en dan moest ik me melden en die zei ik moest naar de Körver. Daar moest ik me melden. Kwam ik daar. En daar liep een chef die kon ik en die zei: 'ja frans, kom maar eens kijken'. En daar waren zakken kunststofkorrels en die moesten naar boven gesleept worden. Ik zeg: 'ik? Je weet toch dat ik afgekeurd ben dat ik op de machine zit ondergronds?' 'Nee zegt ie. Is ook niks.' schreef hij een briefje. Dus ik weer terug naar de functionaris. En doe man heeft me uitgefoeterd: 'Wat mings te waal nit? Du weeëds ontslagen!' [Wat denk je wel? Je wordt ontslagen!]. Ik zeg: je doet maar. Ik heb mijn poot stijf gehouden, ben op drie, vier plaatsen geweest maar ik wilde niet. 'Dan wordt je ontslagen' 'je doet maar, maar ik teken wel niks'. Had ik een tip gekregen: 'laat je maar niet gek maken'. En drie dagen erna kreeg ik een oproep dat ik me moest melden in Heerlen op psychologische dienst en daar kreeg ik een psychologische test. En door die test mocht ik twee jaar naar school voor onderhoudsbankwerker. Dus ik ben omgeschoold. Ik was een van de gelukkigen. Ik was 47 jaar bij DSM want die school hield in dat ik bij de chemie geplaatst werd. Dus ik heb nooit pensioenbreuk gehad. Mijn ondergrondse pensioenjaren zijn ook nog ingekocht waar ik nu ook nog profijt... Dus die misère heb ik allemaal niet meegemaakt. Maar wel gezien. En gehoord.

I: Want hoe ging dat met collega's?

C: Ja ik zeg toch, een deel ging naar Korver, een deel naar DSM. Een heel gedeelte ging naar de speelgoedfabriek. Bedrading voor de NedCar. Die gingen allemaal naar die rotte fabriekjes.

I: En wie bepaalde nou eigenlijk waar je terecht kwam? Moest je solliciteren ofzo?

C: Dat deed de P. PNO. Die bemiddelden de mensen. Die keken naar hun papieren en hun gedrag. En zo werd je geplaatst.

I: En had je daar als mijnwerker ook nog inspraak in?

C: Ja de meesten waren allemaal onzeker. Er waren maar enkelen zoals ik. Ik zat in de vakbond, kreeg links en rechts tipjes, maar die kreeg niet iedereen.

I: Als in mensen waren onzeker over wat ze wilden? Of waren ze bang om iets te zeggen?

C: Ja over waar je terecht kwam. Wat wilde je? Je ging kijken maar je moest werk hebben. Er moest brood op de plank komen. Dit had niemand voorzien. Er werd voor iedereen werk beloofd en dat was ook zo op dat moment. Maar 2,3, jaar verder niet meer. Dat is de pijn die nu nog altijd heerst.

I: En die nieuwe baan: beviel u dat?

C: Schitterend. Ja. DSM was een groot bedrijf he. Daar was de technische dienst die werd afgeschaft want [...]. Dus wij moesten daar ook de plaat poetsen. En ik had geluk want omdat ik met de rug afgekeurd was kon ik ook naar een sociale werkplaats van DSM. En dat was voor mij naast de deur [...]. En ik was eentje van de weinigen die daar met diploma's kwam van techniek en toen ben ik daar doorgestroomd en heb ik geweldige promotie kunnen maken. Dat had ik ergens anders nooit kunnen doen.

I: Miste u de mijn dan wel eens?

C: Goh. *Stilte*. Die vraag heeft me nog nooit iemand gesteld. Nee...

I: u had niet terug gewild?

C: Nee absoluut niet. Want al 2,5 jaar moest ik met de bus naar Brunssum en dan kreeg ik een heel andere kijk. Je zat met andere mensen in de bus die gingen studeren op de hogeschool in Heerlen enzo. Kwamen hele andere gesprekken als dat je naar een fabriek ging. Ik kwam in een heel ander milieu terecht eigenlijk.

I: En u zegt er gingen op zo'n sociale werkplaats veel mensen naartoe?

C: Heel veel. Heel veel. Allemaal met een vlekje die ze niet in normale bedrijven kwijt konden die kregen allemaal een WSW-indicatie.

I: En dat was om mensen kwijt te raken ofzo?

C: Kwijtraken. Maar pas op, er zit ook een verdienmodel in he. De meest mensen lieten ze keuren en die werden 80/100 afgekeurd, maar alleen voor het mijnbedrijf. Die zouden dus in wezen ergens anders kunnen werken. Kijk en dan kwamen ze bij DSM in dienst, en dan kregen die 80/100 WAO van het rijk. Dat kregen de mensen niet meer, dan kwam er een bedrijf en dat bedrijf betaalde hem uit. En die gaven dan 100%. En in wezen hadden ze er van 20% maar die werkten voor 100%. Dus dat was allemaal verdienmodel. Terwijl ik dat totaal niet afkeur. Was geweldig voor die mensen. 100% loon hadden die. Wij hadden ook een streepje voor als je van DSM afkwam of dat je van de mijnen afkwam. Dat was heel anders.

I: Ik vroeg me af, dit is zo'n grote gebeurtenis met zo'n grote impact. Ik kan me ook voorstellen dat dit bij mensen heel veel verzet oproept, dat mensen gaan staken ofzo. Of ergens tegen in opstand komen. Was dat toen ook?

C: Nee, absoluut niet. Heb je ooit gehoord dat wij gestaakt hebben? Ja, in '41. In de oorlog. En verder hebben wij alleen één langzaamaanactie gehad. Op het hele mijngebied hier in Zuid-Limburg is maar 1 langzaamaanactie geweest.

I: En waarom denkt u dat zoveel mijnwerkers daar niet aan meededen?

C: Die waren heel anders opgevoed. Kijk in België, wij hoorden dat ook, in België was de ene na de andere staking. Wat hebben ze daar gestaakt. Maar hier, we waren allemaal christelijk opgevoed. Je moest luisteren, was gehoorzaam. Dat kwam eigenlijk niet in onze boeken voor.

I: Dat moet u als vakbondsman toch pijn hebben gedaan dan.

C: Nee, ja maar die waren ook allemaal van de mijn. Dat waren ook allemaal mijnwerkers.

I: Maar is dat echt opvoeding? Mensen vonden dat niet netjes dan ofzo?

C: Vroeger als je als katholiek, laten we niet vergeten, in Treebeek was alles protestants en dat waren hele andere mensen weer terwijl we toch dezelfde god aanbidden, dat zie je toch ook met die van de GPS, PSG? Die komen nou ook met de corona met honderden bij mekaar. En we hebben hetzelfde geloof als wij ongeveer alleen die hebben Maria niet. Lezen dezelfde Bijbel. En hier in Limburg was ingekweekt, pastoor kwam thuis.

En als je iets verkeerd gedaan had, werd er aan je oren getrokken door je ouders. Een heel andere cultuur, zou nou niet meer voorkomen. Denk niet dat mijn kleinkinderen, en ook mijn dochter niet, dat zouden accepteren. Toen accepteerden ouders dat, omdat ze allemaal afhankelijk waren van de mijnen. De mijnen, de kerk en de school, dat was een drie-eenheid.

I: Mensen hadden toen ook weinig andere opties misschien?

C: Nee, er was niks anders.

I: Ik sprak met iemand anders en zei toen ook dat je zo'n uiteenlopende verhalen hierover hoort. Mensen die in de fabriek zijn terecht gekomen, veel werklozen, en andere zijn relatief goed terecht gekomen omdat ze uit de overheidsregeling gegaan zijn. Toen zei die persoon dat er ook mensen zijn die misschien wat meer eigen initiatief genomen hebben. Ben u het daar mee eens?

C: Ook.. Ik ben toevallig een van hen. Je moet je voorstellen: we gingen van DSM naar FSI, wat ook weer van DSM was, je dienstjaren nam je mee want ik heb 40 jaar dienstjubileum gehaald, het bord daar heb ik gekregen en een horloge. En daar kon je blijven zitten, daar had je 100% loon. Maar daar was ik niet tevreden mee. Ik wou daar niet zitten, ik wou iets doen. Toen was het als eerste nog zo als je wegging, en je kon promotie maken in de WSW dan werd je 100% gekort. Dat had me niks uitgemaakt. Maar ik had geleerd, ik wou er ook iets mee doen. Ik wilde daar niet zitten en alleen maar dingen erop schuiven. Toen ben ik doorgestroomd, en toen kwam er een nieuwe regeling waarbij er niet meer gekort werd en toen werden die anderen wakker, toen waren ze te laat want toen waren ze te oud om promotie te maken.

I: Wat heeft u precies voor werk gedaan bij DSM?

C: Eerst in de grote werkplaats, en later bij [...], daar ben ik in de kwaliteit terecht gekomen. Ben kwaliteitsfunctionaris geworden en schijnbaar was ik daar heel goed in, want ik heb alle fabrieken bezocht, in België, bij Nedcar, Volvo truck in Gent etc. Eigenlijk elke sociale werkplaats die werk voor ons maakten die heb ik bezocht en begeleid in de kwaliteit. 33:53

Ik had mijn vrijheid en een auto om die te bezoeken. Daar kon ik verder geen promotie meer maken en toen kwam bij een bedrijf dat ik bezocht, een speelgoedfabriek op de Beitel, een functie vrij. Dat was ook van DSM en daar vroegen ze functionarissen met een hogere rang. Ik solliciteerde en werd aangenomen; toen had ik weer promotie gemaakt. Toen werd gezegd 'je bent gek om je dat weer op de hals te halen', maar nu met pensioen zijn ze aan het huilen. Je kreeg je pensioen gebaseerd op je laatst verdiende loon; je moet dan niet huilen als je bent blijven zitten.

I: Denkt u dat veel mijnwerkers in de jaren na de mijnsluiting zelf te weinig initiatief hebben genomen?

C: Ja, ik denk het wel. Maar dat kan ik nu wel zeggen, maar als je ergens 2 jaar bent en de fabriek is er niet meer, wat wil je dan?

I: Er zijn misschien ook mensen weggegaan?

C: Er zijn mensen weggetrokken; die zijn naar Duitsland gegaan; er zijn ook mensen die bij de gemeentes geplaatst werden. Soms via familieleden die een hoge functie hadden binnen de gemeente. Dan werd je gemeenteambtenaar en je was gek als je dat niet deed. Dat speelde allemaal mee bij de sluiting.

I: U zei dat er ook wel mensen te weinig initiatief hebben genomen. Zit dat ook een beetje in de volksaard, denkt u?

C: Je kwam nergens als je niks geleerd had; niemand pakte een mijnwerker in dienst. De bankwerkers of elektriciens die van de TVS kwamen zijn allemaal naar het noorden gegaan, naar Arnhem, Utrecht bijv, maar geen gewone mijnwerker. Want als je ergens kwam, dan moest je diploma's kunnen overleggen. Toen ik in Rotterdam geslaagd was, samen met 6 anderen van de Molenberg, en ik solliciteerde op de Beitel, toen werd ik meteen aangenomen. Toen kwam de ISO1000 norm en wij hadden dat, en als je dat niet had, dan kon je het vergeten.

Dat is ook zo in deze tijd, als je niks hebt... vergeet het maar.

En wie van de ondergronders had iets? 99% niet. Die hebben alleen maar kolen gemaakt.

Ik had geluk, dat ik toen ik 28 was, weer terug naar school kon.

I: Vonden mensen het moeilijk om geen mijnwerker meer te zijn? En wat misten ze dan?

C: Ik heb dat niet zo ervaren; ik heb 2,5 jaar gemist want ik had geen contact meer met de mijnwerkers omdat ik met de bus in Heerlen naar school ging.

En als ik op stap ging... mijn generatie die waren allemaal gehuwd, die trof ik niet. Was dat een nadeel? Nee, dat wil ik niet zeggen, maar dat stuk heb ik gemist over het einde van de mijnen met de koempels; ik heb alleen de verhalen gehoord.

Ik woonde toevallig aan de ..... en kwam over de Maaskade en s'nachts werden we wakker en we zeiden "wat is dat voor kabaal?" Het leek wel oorlog. Ik ben opgestaan en ik zag alleen maar vrachtwagens, maar niks in de gaten. S'morgens stonden we op en alles was in rep en roer. Hadden ze de hele fabriek leeggehaald. Ze hadden nieuwe machines gekregen, die zijn naar Engeland gegaan en de mensen stonden op straat. Het was vreselijk. De personeelchef woonde ook hier in Noord en ging op de fiets naar de fabriek en de steenfabriek was leeg. Ze hadden de buit binnen.

I: Ik heb hier een krantenartikel uit 1972 over werkloosheid en daarin gaat het ook over mijnwerkers en dat die veel last hadden van psychische problemen. Kunt u zich daar iets bij voorstellen?

C: Ja, er waren veel echtscheidingen omdat er geen geld meer binnen kwam. Ondergronds moesten mensen 'schravelen' en dan kwamen ze in de fabrieken en daar hoefden ze maar heel licht lichamelijk werk te doen en daar was niemand gelukkig mee.

I: Waardoor waren ze dan zo ongelukkig?

C: Nou, ze wilden graag met hun handen werken (wühlen), en nu moesten ze denken. Dat was een grote omschakeling. In die tijd zaten veel mensen in Welterhof, en daarvan veel overspannen koempels.

I: Ik heb hier een artikel van een jaar later ongeveer en daarin zegt Math Weijers ....

C: ...[...] daar krijg je een ziekte aangepraat [...] Ik weet niet waarom hij dat zo zegt.

I: Hij zegt daarin dat het alleen maar gaat over de problemen van de mijnsluitingen, maar aan de andere kant hoeven de mensen dat gevaarlijke werk niet meer te doen, en dus zijn er ook positieve kanten aan de sluiting.

C: We hebben nooit gevaarlijk werk gehad, omdat we dat nooit zo ervaren hebben. Als wij allemaal met angst waren gegaan, dan waren de mijnen 30 jaar eerder dicht geweest. Ik kende geen gevaar; we hebben 2 rampen meegemaakt. In 1928 en 1947; er bleven altijd mensen dood, maar in de bouw bleven ook mensen dood. Hier, bij het bouwen van een flat vielen 4 mensen van de flat af. En met de auto bleven mensen dood. Ik heb nooit angst gehad.

I: Hoe kan het dan dat dit soort mensen zeggen dat het beter was om de mijnen te sluiten?

C: Ik denk dat er belangen bij zijn.

I: Zoals? Bijvoorbeeld?

C: Het kost heel veel geld dat niks opbracht. [...] de regering, en je krijgt de kolen met het schip bijna voor niks gebracht. Het bracht geen geld op. Kijk maar in Duitsland, het brengt niks op.

I: Iets anders: toen u nog in de mijn werkte, had u toen veel contact met uw collega's buiten het werk?

C: Dat lag er een beetje aan. Ik was duivenliefhebber en samen met collega koempels hadden we duiven. Ik had een grote volière en had contacten met mensen die ook vogels vingen. Voetballers hadden contact met anderen die voetbalden, niet met mij want ik hou niet van voetbal.

I: Zaten veel mensen bij een vereniging?

C: Ja, ontzettend veel.

I: Bleef dat ook zo toen de mijnen dicht gingen?

C: Ik denk het wel. Ligt eraan waar je in zat. Als je voetbalde, ging je later met je kinderen en kleinkinderen. In mijn geval in de duivensport werd dat ook minder, net als de mijnsluiting. Niemand heeft nu nog duiven; vroeger waren dat er 40 in de straat. Allemaal mijnwerkers. Dat werd ook gestimuleerd door de mijnen door prijzen ter beschikking te stellen.

I: Zij vonden dat belangrijk dat mijnwerkers dat deden?

C: Ja, iedereen had ook een tuin. Je kon er een varkentje houden, of kippen of een moestuin. Die mensen hadden na hun werk iets te doen.

I: Toen gingen de mijnen dicht en ging dit allemaal ook weg?

C: Ja langzamerhand, zeker de duivenmelkerij. Mijn zoon interesseert dat niet terwijl ik dat van thuis uit heb meegekregen. Mijn vader was ook vakbondsman; ik ben vakbondsman, maar mijn zoon interesseert dat niet. Mijn kinderen doen wel veel vrijwilligerswerk in Brunssum, net als ik altijd gedaan en al vaak voor onderscheiden.

I: Hebben jullie met de vakbond nog iets ondernomen tegen die mijnsluiting?

C: Nee. We hebben wel geprobeerd te begeleiden zodat mensen op een goede plek terecht kwamen. Maar later bleek dat de mijnwerkersvakbond ook niet meer bestond. Ik kwam terecht bij de industriebond, en daar was ik niet gelukkig. Van de katholieke bond ben ik overgegaan naar ABVA-KABO. Ik heb op het Malieveld gestaan, wel 10-20 keer om de WSW-vergoeding omhoog te krijgen.

De mensen die aan het roer stonden van de mijnwerkersbond zijn in elk geval allemaal goed terecht gekomen. Die hadden goede contacten. Je ziet het nu ook bij de Provincie nog steeds.

I: Ik heb van anderen ook wel gehoord dat mensen het gevoel hebben dat er dingen oneerlijk zijn gegaan.

C: Als er mensen waren met connecties bij de gemeente, dan kwam de hele familie terecht bij de gemeente. Ik heb toevallig geluk gehad dat ik mijn poot stijf gehouden heb, dat durfden weinig mensen. Dat kwam omdat ik vrijgezel was; ik vond overal werk.

I: Waren anderen bang om hun baan te verliezen en geen geld te hebben?

C: Ja, als je een gezin hebt met 2-3 kinderen, dan denk je daar heel anders over. Ik had geen verantwoordelijkheden, ik woonde thuis, gaf kostgeld af en daar bleef het bij.

I: Als laatste, het echte einde van de Lange Jan en Lange Lies.

C: Ja, die heb ik ook, ik heb 1500 foto's ingescand. Dat heb ik ook niet meegemaakt; toen die omgeschoten zijn, werkte ik in Beek. En Heerlen en de Lange Jan, och ja, dat was mooi om te zien bij ons, maar we hadden daar geen binding mee. Dat merken we ook nu met de Koempels, Heerlen en Brunssum, die hebben geen enkele binding. Want Heerlen meent dat ze nog veel beter zijn. En Kerkrade is nog erger, bij de Domaniale.... Die hebben hun eigen museum, en gunnen elkaar het licht in de ogen niet. Ik heb wel eens spullen willen brengen, en ze vroegen toen waar het vandaag kwam. Toen ik zei van de Hendrik, toen wilden ze het niet. Nee, we wilden alleen spullen van de Oranje hebben.

I: Er zijn ook vast gebouwen hier in de buurt afgebroken?

C: Ja, maar ik denk dat men iets vergeet. De mijnsluiting begon in Nederland en er was een saneringsplan dat betaald werd door de KSG regeling (Kolen en Staalgemeenschap in Brussel). En ik denk dat Nederland daar ontzettend veel gebruik van gemaakt heeft. Ze zijn begonnen met de Maurits, steenberg weg, alles weg. Toen de mijnen in Duitsland gesloten werden, was er geen geld meer. Ze hebben het dus moeten laten staan, en nu gaan ze het opknappen. En nu gaan de mensen daar kijken.

I: Vond u het toen jammer dat er zoveel wegging?

C: Nee, absoluut niet. Terwijl ik zelf heel veel spullen heb. Nee, toen interesseerde me dat helemaal niet. Nu ik ouder ben, vind ik het jammer dat wij niks hebben. De steenberg die ik dagelijks bezoek, wordt altijd maar kleiner en dan denk ik kunnen we daar geen andere bestemming voor krijgen.

I: Waarom vindt u dat zo moeilijk om te zien dat het langzaam verdwijnt?

C: Dat er niks overblijft van wat we gepresteerd hebben in Limburg. Als er geen mijnen waren geweest, was er in Limburg niks.

I: Dat is wel iets waar u echt trots op bent.

C: Ja, absoluut. Daar mogen we als mijnwerkers ook echt trots op zijn.

I: Dat mag ook zeker.

C: In 2007 hebben ze in Brunssum een schachtwiel neergezet en werden 2 mijnrampen herdacht. 20 jaar eerder kwam mijn moeder mijn pungel brengen en zei 'zo, nu moet je maar zelf zorgen voor die troep'. En in 2007 was ik de enige die met een echte mijnwerkerspungel kwam. Zo ben ik erin gerold.

Sinds 2007 regel ik 2x per jaar de herdenking in Brunssum. Ben namens gemeente Brunssum afgevaardigde van de Koempels in Duitsland. Daar heb ik in 2009/2010 een hoge onderscheiding gekregen, en ook een van Brunssum het jaar erna. Deze onderscheiding is maar aan 7 personen in Brunssum uitgereikt. De onderscheiding van Duitsland, daar ben ik ook trots op. Dat heeft niemand in Nederland. Wij zijn in Alsdorf uitgenodigd voor een huldiging door de minister van NordrheinWestfalen en aan het eind werd ik samen met mijn vrouw op de buhne geroepen en werd de onderscheiding uitgereikt, bloemen erbij, foto gemaakt, envelop gekregen met 50 euro om te gaan eten bij de Mexicaan in Brunssum.

I: Ik heb al mijn vragen gesteld; is er iets waarvan u zegt ‘ dat ben je vergeten’ .

C: Denk dat we alles gehad hebben. Nogmaals, na 2,5 jaar ben ik naar Beek gegaan en daar was de mijn al langer gesloten en iedereen was al overgeplaatst, allemaal bovengronders, en daar is de mijn helemaal niet ter sprake gekomen.

I: De pijn zat hem vooral bij de ondergronders.

C: Ja.

I: Dan wil ik u heel erg bedanken voor uw tijd en wijsheid.

C: Ik hoop dat je er iets aan hebt.